

Udskriftsdato: 10. januar 2026

VEJ nr 10090 af 11/12/2023 (Gældende)

Vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær

Ministerium: Social- og Boligministeriet

Journalnummer: Social-, Bolig- og Ældremin., j.nr. 2020-6851

Vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær

Indholdsfortegnelse

1. Indledning

2. Familieretshusets behandling af sager efter forældreansvarsloven

2.1. Barnets bedste og Børneenheden

2.1.1. Vold og overgreb

2.1.2. Forældre der er dømt for personfarlig kriminalitet af grovere karakter eller for overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser

2.1.2.1. Anvendelsesområde

2.1.2.2. Situationer hvor formodningsreglen ikke finder anvendelse

2.1.2.3. Oplysning af sagen i forhold til strafbare forhold omfattet af § 4 a

2.1.3. Barnets initiativret

2.2. Samarbejdschikane

2.3. Digital ansøgning

2.4. Visitation

2.4.1. Ændring af visitationen under sagens behandling

2.5. International kompetence

2.6. Særligt om behandlingen af § 5-sager efter forældreansvarsloven

2.7. Særligt om behandlingen af § 6-sager efter forældreansvarsloven

2.7.1. Behandlingen af § 6-sager

2.7.2. Oplysningen af sagen

2.7.3. Afslutningen af sagen

2.8. Særligt om behandlingen af § 7-sager efter forældreansvarsloven

2.8.1. Behandlingen af § 7-sager

2.8.2. Oplysningen af sagen

2.8.3. Afslutningen af sagen

2.9. Underretningspligten efter barnets lov

2.10. Indberetning til CPR

2.11. Barnets pas

3. Forældremyndighed

3.1. Fælles forældremyndighed

3.1.1. Beslutningsbeføjelser ved fælles forældremyndighed

3.2. Etablering af forældremyndighed

3.2.1. Etablering af fælles forældremyndighed

3.2.1.1. Fælles forældremyndighed efter §§ 6 og 7 i forældreansvarsloven

3.2.1.2. Aftaler om fælles forældremyndighed

3.2.1.3. Fælles forældremyndighed ved afgørelse

3.2.2. Eneforældremyndighed

3.2.3. Forældremyndighed ved adoption efter § 7 i forældreansvarsloven

3.3. Ændring af forældremyndighed

3.3.1. Afgørelse om fortsat fælles forældremyndighed eller ophævelse af den fælles forældremyndighed

- 3.3.2. Afgørelse om fælles forældremyndighed i sager, hvor der er eneforældremyndighed
 - 3.3.3. Overførsel af forældremyndighed
 - 3.3.3.1. Overførsel af forældremyndigheden mellem forældre ved aftale
 - 3.3.3.2. Overførsel af forældremyndigheden ved aftale til andre end barnets forældre
 - 3.3.3.3. Overførsel af forældremyndigheden ved afgørelse
 - 3.3.4. Afvisning af en anmodning om ændring af forældremyndigheden
 - 3.4. Forældremyndighed når en forældremyndighedsindehaver afgår ved døden
 - 3.4.1. Forældremyndighed efter en forælders dødsfald
 - 3.4.2. Forældremyndighed når den ene forælder har forvoldt den anden forælders død
 - 3.4.3. Sagsoplysning
 - 3.4.4. Kommunens forpligtelser
 - 3.4.5. Midlertidig afgørelse om forældremyndighed
 - 3.4.6. Børnetestamente
 - 3.5. Afgørelser om udlandsrejser i sager hvor der er uenighed om forældremyndigheden
- 4. Barnets bopæl
 - 4.1. Aftaler om barnets bopæl
 - 4.2. Afgørelse om barnets bopæl
 - 4.2.1. Afgørelse om bopæl i udlandet
 - 4.3. Ændring af aftaler eller afgørelser om barnets bopæl
 - 4.3.1. Afvisning af en anmodning om ændring af barnets bopæl
 - 4.4. Varslingspligten
 - 4.5. Delt bopæl
- 5. Samvær
 - 5.1. Samværrets omfang
 - 5.1.1. Weekend- og hverdagssamvær, herunder deleordninger
 - 5.1.2. Feriesamvær
 - 5.1.3. Samvær i forbindelse med jul, nytår og andre kulturelle og religiøse begivenheder
 - 5.1.4. Samvær med mindre børn
 - 5.1.5. Samvær i udlandet
 - 5.2. Vilkår for samværet
 - 5.2.1. Overvåget samvær
 - 5.2.2. Andre vilkår
 - 5.3. Transport
 - 5.4. Samværsdokumentet
 - 5.5. Ændring af et fastsat eller aftalt samvær
 - 5.5.1. Afvisning af en anmodning om ændring af samvær - væsentligt forandrede forhold og ændring af enkeltstående samvær, herunder feriesamvær m.v.
 - 5.5.2. Særligt om bortfald af samvær på grund af bopælsforælders ferieafholdelse
 - 5.5.3. Særligt om ændring af aftalt samvær
 - 5.6. Automatisk erstatningssamvær
 - 5.7. Afgørelse om afslag på samvær eller ophævelse af samvær
 - 5.8. Samvær med andre end barnets forældre
 - 5.9. Samvær for børn der er adopterede

5.10. Samvær med anbragte børn

6. Anden kontakt

7. Midlertidige afgørelser

7.1. Midlertidige afgørelser om forældremyndighed

7.1.1. Forældremyndighedsindehaverens forhindring

7.2. Midlertidige afgørelser om barnets bopæl

7.3. Midlertidige afgørelser om samvær

7.3.1. Midlertidigt samvær

7.3.2. Midlertidige afgørelser om ophør eller begrænsning af samvær

7.3.2.1. Midlertidige afgørelser om ophør af samvær når barnet opholder sig i en boform efter serviceloven

7.3.3. Midlertidigt kontaktbevarende samvær

7.4. Særligt om Familieretshusets partshøring ved midlertidige afgørelser

7.5. Ændring af midlertidige afgørelser

7.6. Bortførelsesrisiko

8. Orienteringsretten

8.1. Orienteringsretten efter § 23, stk. 1

8.2. Adgangen til at nægte orientering m.v. efter § 23, stk. 2

8.3. Fratagelse af retten til orientering

8.4. Bortfald af retten til orientering i sager om adoption uden samtykke

9. Fuldbordelse af forældreansvar

1. Indledning

Forældremyndighed, barnets bopæl, samvær og anden kontakt er reguleret i forældreansvarsloven.

I denne vejledning uddybes bestemmelserne i forældreansvarsloven, og Familieretshusets behandling af sager efter forældreansvarsloven beskrives. Vejledningens punkt 2 indeholder beskrivelser af tværgående spørgsmål, herunder sagens begyndelse, visitationen af sagen i Familieretshuset, international kompetence, behandlingen af § 5-sager, § 6-sager og § 7-sager og fordelingen af afgørelseskompetencen mellem familieretten og Familieretshuset.

I de efterfølgende punkter 3-6 behandles emner, der er specifikke for henholdsvis forældremyndighed, barnets bopæl, samvær og anden kontakt. I punkt 7 beskrives mulighederne for at træffe midlertidige afgørelser om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær og anden kontakt. I punkt 8 beskrives orienteringsretten efter § 23 i forældreansvarsloven. Endelig indeholder punkt 9 en kort introduktion til familierettens fuldbordelse af forældreansvar.

Vejledningen har ikke til hensigt at give en udtømmende beskrivelse af de processuelle og materielle krav til myndighedernes behandling af sager efter forældreansvarsloven. Det vil som udgangspunkt bero på en konkret og individuel vurdering, hvilke sagsbehandlingsskridt der i den konkrete sag er nødvendige og hensigtsmæssige.

Vejledningen skal læses i sammenhæng med lov om Familieretshuset (Familieretshusloven) og den dertil hørende vejledning om Familieretshuset, der indeholder detaljerede beskrivelser af bl.a. visitationen af sager, generelle sagsbehandlingsregler, behandlingen af § 5-sager, § 6-sager og § 7-sager, Familieretshusets tilbud om konflikthåndtering og rådgivning, Familieretshusets Børneenhed og indbringelse af sager og afgørelser for familieretten.

Vejledningen skal endvidere læses i sammenhæng med vejledning om samarbejdet mellem Familieretshuset og kommunerne, vejledning om børnesagkyndige undersøgelser, vejledning om anvendelsen af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen i sager efter forældreansvarsloven, vejledning om international kompetence i sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. og vejledning om anerkendelse af udenlandsk forældremyndighed. Der er, hvor det er særligt relevant, indsat henvisninger til de relevante punkter i disse vejledninger.

Endvidere skal vejledningen læses i sammenhæng med bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. og bekendtgørelse om Familieretshuset.

Udpegningen af en midlertidig forældremyndighedsindehaver efter § 28 i forældreansvarsloven for en uledsaget mindreårig udlænding er særskilt behandlet i vejledning om behandling af sager om repræsentanter for uledsagede mindreårige udlændinge.

Vejledningen anvendes fra den 1. januar 2024 og erstatter vejledning nr. 10064 af 20. december 2020 om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.

Vejledningen er navnlig opdateret som følge af lov nr. 753 af 13. juni 2023 om ændring af lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og forskellige andre love (Ændringer som følge af barnets lov, initiativret for adopterede børn, adoption uden samtykke fra fødslen, samvær med børn på kvindekrisecentre m.v. og fasttrack for godkendelse af plejefamilier m.v.)

Med denne lov skal der af hensyn til barnets bedste træffes en midlertidig afgørelse om, at et barn ikke har samvær og anden kontakt med den anden forælder, når barnet opholder sig på et kvindekrisecenter eller et tilbud efter servicelovens § 110 med den ene forælder, når det godtgøres, at opholdet skyldes vold eller trusler om vold fra den anden forælder.

Det er vigtigt at være opmærksom på, om der er sket ændringer af lovgivningen, som endnu ikke er afspejlet i vejledningen. Det er muligt at se, om der er sket ændringer af lovgivningen, og om der er udarbejdet nye vejledninger, på Retsinformations hjemmeside: retsinformation.dk.

Vejledningen finder ikke anvendelse for Grønland.

2. Familieretshusets behandling af sager efter forældreansvarsloven

Det samlede familieretlige system består af to enheder: Familieretshuset og familieretten. Alle sager efter forældreansvarsloven begynder i Familieretshuset, hvor sagen visiteres på baggrund af dens kompleksitet og familiens behov. Visitationen er nærmere beskrevet i punkt 2.4. i denne vejledning og i punkt 3.3. i vejledning om Familieretshuset.

Enkle sager visiteres til behandling som § 5-sager, mindre enkle sager til behandling som § 6-sager og komplekse sager til behandling som § 7-sager. Visitationen har betydning for, hvordan familien mødes i Familieretshuset, og hvorvidt afgørelse i sagen træffes af Familieretshuset eller familieretten. Det er dog altid familieretten, der træffer afgørelse i sager om forældremyndighed og barnets bopæl, dog bortset fra forældremyndighed efter død. Midlertidige afgørelser under sagens behandling kan træffes af både Familieretshuset og familieretten.

Behandlingen af § 5-sager, § 6-sager og § 7-sager er nærmere beskrevet i punkt 2.6.-2.8. i denne vejledning og i punkt 4-6 i vejledning om Familieretshuset.

2.1. Barnets bedste og Børneenheden

Helt centralt i det familieretlige system står barnet. Det fremgår således af § 1 i forældreansvarsloven, at i alle forhold skal hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse komme i første række. Denne bestemmelse suppleres af § 4 i forældreansvarsloven, hvoraf det for det første fremgår, at afgørelser efter forældreansvarsloven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet. For det andet fremgår det, at Familieretshuset og familieretten skal have fokus på, at afgørelserne skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold.

Bestemmelserne i §§ 1 og 4 suppleres af § 4 a i forældreansvarsloven, der indeholder en klar formodning for, at det er bedst for et barn, at en forælder, som er idømt ubetinget fængsel for personfarlig kriminalitet af grovere karakter eller for overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser, ikke har forældremyndighed over barnet, og at barnet ikke har bopæl hos eller har samvær eller anden kontakt med en sådan forælder. Bestemmelsen er nærmere beskrevet i punkt 2.1.2.

Bestemmelserne i §§ 1, 4 og 4 a har deres udgangspunkt i FN's konvention om barnets rettigheder (børnekonventionen). Efter artikel 3 i børnekonventionen skal barnets bedste komme i første række ved alle foranstaltninger vedrørende barnet. Bestemmelserne i §§ 1, 4 og 4 a betyder, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse har forrang over andre hensyn ved alle afgørelser efter forældreansvarsloven, uanset om afgørelsen er midlertidig eller endelig. Ved vurderingen af barnets bedste skal der altid foretages en helhedsvurdering, hvor der tages hensyn til barnets samlede situation. Hensynet til at beskytte barnet mod radikalisering og ekstremisme er elementer, der indgår i vurderingen af barnets bedste, når det er relevant.

Ved afgørelserne efter forældreansvarsloven skal det sikres, at Danmarks forpligtelser i forhold til barnets bedste og retten til familieliv efter FN's konvention om barnets rettigheder og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention overholdes.

Barnets centrale plads i systemet kommer også til udtryk ved, at hensynet til barnet er i fokus i behandlingen af sagen gennem opbygningen af det familieretlige system og tilrettelæggelsen af Familieretshusets arbejde med familien og oplysning af den enkelte sag. Særligt væsentligt er det i denne sammenhæng, at barnet har sin egen indgang til det familieretlige system i form af Børneenheden i Familieretshuset. Børneenheden tilbyder barnet støtte i form af bl.a. en kontaktperson og hjælp til at få en bisidder.

Børneenheden har åbne tilbud, som også kan anvendes af børn i brudte familier, hvis forældre ikke har en familieretlig sag under behandling. Det er endvidere Børneenheden, der taler med barnet, når det skal inddrages direkte i sagsbehandlingen via f.eks. en børnesamtale eller en børnesagkyndig undersøgelse. Børneenheden medvirker dermed til at sikre, at barnet kommer så trygt som muligt igennem sagen, samtidigt med at barnets perspektiv inddrages og tillægges betydning for afgørelsen af sagen. Børneenheden er nærmere beskrevet i punkt 7 i vejledning om Familieretshuset.

Inddragelsen af barnet i sagen er forankret i Børneenheden og kan bl.a. ske ved samtaler med barnet, børnesagkyndig undersøgelse eller på anden måde, der belyser barnets perspektiv. Forældrenes egne oplysninger om barnet vil også altid være en væsentlig kilde til at få barnets perspektiv belyst. Indhentning af en børnesagkyndig undersøgelse kan i nogle tilfælde også være et relevant og nødvendigt instrument i forsøget på at finde en løsning på forældrenes uenighed.

Der er ikke en aldersgrænse for, hvornår barnet skal inddrages i sagen, idet der altid skal ske en belysning af barnets perspektiv. Det vil afhænge af det enkelte barns alder og modenhed, om dets perspektiv belyses bedst ved en egentlig samtale eller på anden måde. Det forudsættes, at inddragelsen af barnet sker på den for barnet mest skånsomme måde.

Forpligtelsen til at inddrage barnet direkte i sagen gælder ikke, hvis det må antages at være til skade for barnet, eller hvis det må anses for unødvendigt efter sagens omstændigheder, jf. § 34, stk. 2, i forældreansvarsloven. Det kan f.eks. være unødvendigt at inddrage barnet, hvis der umiddelbart opnås enighed mellem forældrene. Hvis forældrene under et møde, en børnesagkyndig rådgivning eller en konfliktmægling bliver enige, må Familieretshuset som udgangspunkt antage, at denne aftale er udtryk for, hvad der er bedst for barnet. Dette skyldes, at forældrene anses for at være nærmest til at vurdere, hvad der er bedst for deres barn. Hvis Familieretshuset skønner, at det trods forældrenes enighed kan være relevant at inddrage barnet i sagen, f.eks. ved en samtale med barnet, for at belyse barnets perspektiv yderligere, kan Familieretshuset foreslå forældrene dette. Hvis forældrene ikke ønsker, at barnets perspektiv belyses yderligere, herunder at barnet inddrages i sagen, må Familieretshuset oftest respektere forældrenes aftale. Familieretshuset skal dog være opmærksom på underretningspligten efter § 133 i barnets lov. Der henvises til punkt 2.9.

Ligeledes vil det være unødvendigt efter sagens omstændigheder at inddrage barnet, hvis barnet for kort tid siden har været inddraget i en tidligere sag, og der ikke er grund til at formode, at barnet på ny har behov for at blive inddraget og udtrykke sine synspunkter.

Hvis barnet ikke inddrages ved en børnesamtale, f.eks. fordi Familieretshuset for nyligt i en tidligere sag har afholdt en børnesamtale, og der ikke er grund til, at barnet på ny skal belastes ved inddragelse i sagen, skal Familieretshuset overveje, om barnet har behov for, at Børneenheden afholder en omsorgssamtale med barnet, hvor barnet har mulighed for at udtrykke, hvordan barnet har det, og barnet kan modtage støtte f.eks. i form af børnesagkyndig rådgivning. Dette vil være særligt relevant i § 7-sager.

2.1.1. Vold og overgreb

Afgørelser efter forældreansvarsloven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet. Det fremgår endvidere af § 4, 2. pkt., i forældreansvarsloven, at Familieretshuset og familieretten skal have fokus på, at afgørelsen skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Med bestemmelsen understreges den store betydning for barnets trivsel som vold og anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, har. Begrebet vold og anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, skal ikke fortolkes snævert, men omfatter udover fysisk vold også bl.a. seksuelle overgreb og psykisk vold. I overensstemmelse med artikel 33 i Europarådets konvention af 11. maj 2011 om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet (Istanbul-konventionen) forstås ved psykisk vold alvorlig skade på en persons psykiske integritet ved anvendelse af tvang eller trusler. Der henvises til § 247 i straffeloven. I relation til vurderingen af barnets bedste er det ikke et krav, at der skal være sket domfældelse for volden.

Bestemmelsen i § 4, 2. pkt., har særlig betydning i sager, hvor der er eller har været vold m.v. i familien. Der skal i vurderingen af, hvilken afgørelse der kan medvirke til at beskytte barnet, være fokus på et fremadrettet perspektiv, men tidligere hændelsesforløb i familien skal tillægges betydelig vægt. Det er således også af betydning, at der tidligere har været vold imellem forældrene, uden at barnet har været vidne til volden, og uden at der er udøvet vold mod barnet. Det skyldes, at det forhold, at det at en forælder har været voldelig i sine nære relationer, kan sige noget om forældrerens reaktionsmønstre i fremtiden, og at vold i nære relationer har betydning for forholdet mellem forældrene og deres evne

til at samarbejde om barnet. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med § 4 a i forældreansvarsloven om forældre, der er dømt for personfarlig kriminalitet af grovere karakter eller for overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser, jf. punkt 2.1.2.

At afgørelsen efter forældreansvarsloven skal medvirke til at sikre, at barnet ikke bliver vidne til vold, kan have selvstændig betydning, hvis barnet tidligere har været vidne til vold mellem forældrene, eller hvis der har været vold mellem forældrene, som barnet ikke har været vidne til, men hvor der er risiko for fremtidig vold, som barnet kan blive vidne til. Det har ikke betydning, hvem der har været offer for volden, og bestemmelsen har derfor også betydning, hvis der f.eks. har været vold i forholdet mellem en forælder og dennes nye partner.

Familieretshuset skal i sager, hvor der foreligger påstand om vold m.v., eller hvor Familieretshuset har mistanke om vold m.v., undersøge, om der er udøvet vold, og i givet fald hvordan volden har påvirket barnet og familien som helhed. Dette kan f.eks. indgå i den børnesagkyndige undersøgelse, der som udgangspunkt skal gennemføres i § 7-sagerne.

Det er i sager, hvor der foreligger en påstand om vold eller overgreb, væsentligt, at barnets bedste belyses indgående. Familieretshuset skal i oplysningen og behandlingen af en sådan sag have fokus på forpligtelsen efter § 4 i forældreansvarsloven til, at afgørelsen skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold.

Screeningen og visitationen af sagen i Familieretshuset skal sikre, at sager, hvor familien er påvirket af vold m.v., identificeres. Vold vil i sammenhæng med familiens øvrige problemstillinger som oftest føre til, at sagen visiteres til behandling som en § 7-sag. Hvis mistanken om vold først kommer frem under Familieretshusets behandling af en sag, der er visiteret til behandling som en § 6-sag, skal visitationen af sagen som udgangspunkt ændres, så sagen behandles som en § 7-sag.

I § 7-sagerne mødes forældrene med en tværfaglig tilgang, og der vil blive gennemført en børnesagkyndig undersøgelse, medmindre det ikke er nødvendigt for afgørelsen af sagen, f.eks. fordi belysningen af forældrenes evne til at varetage omsorgen for barnet er sket på anden vis. Behandlingen af § 7-sager er nærmere beskrevet i punkt 2.8. i denne vejledning og i punkt 6 i vejledning om Familieretshuset. Behandlingen som en § 7-sag medfører også, at de særlige bestemmelser i §§ 29-31 i lov om Familieretshuset om samarbejdet med kommunen finder anvendelse. Dette sikrer, at Familieretshuset kan indhente de nødvendige oplysninger om barnet og familien fra kommunen, og at kommunen er opmærksom på familiens situation. Der henvises i det hele til punkt 2.8. om behandlingen af forældreansvarssager, der behandles som § 7-sager.

Belysningen af barnets bedste i sager, hvor der er påstand om vold eller grænseoverskridende handlinger, er ofte meget kompliceret. Dette skyldes, at det kan være vanskeligt at få fastslået, om en forælder har udsat barnet for vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, om påstanden udspringer af et ønske om at chikanere den anden forælder, eller om barnet har et dårligt eller traumatisk forhold til forælderen, og at de signaler, som barnet udsender herom, kan tolkes som udtryk for, at barnet har været udsat for vold eller anden behandling, der har udsat barnet for skade eller fare. Endelig kan forældrenes konfliktniveau være årsag til, at barnet mistrives og derfor sender signaler af en sådan art, at der i øvrigt ubegrundet opstår mistanke om vold eller anden skadelig eller farlig handling.

Selv om der på baggrund af det foreliggende materiale ikke er grundlag for at konkludere, at barnet, den anden forælder eller f.eks. forældrens nye partner har været udsat for vold m.v., skal der, når der træffes afgørelse, være opmærksomhed på, om materialet af andre grunde kan give anledning til, at der

træffes afgørelse om eneforældremyndighed, flytning af barnets bopæl eller ophævelse eller begrænsning af samvær.

Det skal i den forbindelse understreges, at det forhold, at en straffesag er sluttet f.eks. på bevisets stilling, ikke nødvendigvis er tilstrækkeligt til, at der uden yderligere undersøgelser kan træffes afgørelse om, at der ikke skal ske ændringer med hensyn til forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær. Dette skyldes især, at der i straffesager stilles større krav til beviset end i civile sager, herunder sager efter forældreansvarsloven.

Familieretshuset skal i sager, hvor der har været vold eller andre overgreb, være særligt opmærksom på, hvordan Børneenheden kan støtte barnet. Der henvises i denne forbindelse til punkt 7 i vejledning om Familieretshuset.

Familieretshuset skal endvidere være opmærksom på samarbejdet med kommunen i § 7-sager og underretningspligten efter barnets lov. Der henvises i denne forbindelse til punkt 2.8. og 2.9.

Derudover er det væsentligt, at Familieretshuset er opmærksom på, at Familieretshuset efter § 10, stk. 2, i lov om Familieretshuset ikke må indkalde forældrene til at deltage i et møde sammen, hvis den ene forælder eller dennes barn har været udsat for voldelig adfærd fra den anden forælder, eller der er mistanke om dette.

Familieretshuset må dog gerne indkalde til et fælles møde, hvis forældrene har givet samtykke til det. I forlængelse heraf følger det af § 31 a, stk. 3, i forældreansvarsloven, at en forælder ikke har pligt til at deltage i mødet efter § 31 a, stk. 1, i forældreansvarsloven sammen med den anden forælder, hvis denne har udsat forælderen eller forældrens barn for voldelig adfærd, eller der er mistanke herom.

Der henvises i denne forbindelse til punkt 9.1. i vejledning om Familieretshuset.

Midlertidige afgørelser i sager om vold og overgreb

Mulighederne for at træffe midlertidige afgørelser under sagens behandling er generelt behandlet i punkt 7. Der gælder dog særlige forhold i sager, hvor der er påstand om vold eller andre overgreb.

Hvis det under Familieretshusets oplysning af en sag bliver klart, at barnet udsættes for vold eller grænseoverskridende handlinger, skal Familieretshuset hurtigst muligt fjerne muligheden for overgreb ved at træffe en midlertidig afgørelse. Familieretshuset skal dog i forbindelse med sagens oplysning og i forbindelse med, at der træffes en midlertidig afgørelse, være opmærksom på at undgå, at forældrens forbindelse med barnet afbrydes og ødelægges som følge af grundløse eller chikanøse beskyldninger.

Familieretshuset skal ved modtagelsen af en anmodning om, at der træffes en midlertidig afgørelse på baggrund af en påstand om, at en forælder har udøvet vold eller grænseoverskridende handlinger over for barnet, den anden forælder eller andre medlemmer af den husstand, hvor barnet dagligt opholder sig, hurtigst muligt tage stilling til, om der er grundlag for at træffe en midlertidig afgørelse. Er der tale om en anmodning om midlertidig afgørelse om ophævelse af samvær, skal afgørelsen så vidt muligt træffes inden næste samvær.

Der bør som udgangspunkt træffes en midlertidig afgørelse om ophævelse af samvær eller ændring af barnets bopæl, hvis påstanden om vold m.v. er tilstrækkelig underbygget eller i øvrigt virker troværdig. Ved denne vurdering kan der lægges vægt på, om forholdet er anmeldt til politiet, om der er sket underretning til kommunen, eller om der foreligger en skadestuerapport eller f.eks. krisecentererklæring. Også Familieretshusets eventuelle kendskab til forældrene og barnet i forbindelse med tidligere ansøgninger kan naturligt inddrages i vurderingen. Foreligger der dokumentation for, at samværsforælderen har begået

overgreb over for barnet, skal en anmodning om midlertidig afgørelse om ophævelse af samvær altid imødekommes.

Særligt i sager, hvor en forælder er flyttet fra den fælles bopæl og f.eks. bor på krisecenter med barnet, og overgrebet er tilstrækkelig bestyrket ved anmeldelse til politiet eller kommunen eller ved en krisecentererklæring, skal Familieretshuset vejlede den pågældende forælder om hurtigt at anmode om midlertidigt at få tillagt forældremyndigheden alene. Familieretshuset skal herefter hurtigst muligt træffe afgørelse i sagen, således at det forhindres, at barnet udleveres til en voldelig forælder, f.eks. fra barnets daginstitution, og det sikres, at barnet kan få ro under sagens behandling.

Inden der træffes en midlertidig afgørelse på baggrund af en påstand om vold eller grænseoverskridende handlinger, bør Familieretshuset så vidt muligt oplyse sagen. Afgørelse må dog ofte træffes på det foreliggende grundlag, da der typisk ikke vil være tid til at indhente supplerende oplysninger. Selvom der i disse situationer skal træffes en midlertidig afgørelse på et ufyldestgørende grundlag, skal der altid foretages en konkret vurdering af, om samværet midlertidigt skal ophæves.

Hvis det efter en umiddelbar vurdering ikke i tilstrækkelig grad er sandsynliggjort, at barnet har været vidne til eller selv været udsat for vold eller grænseoverskridende handlinger, bør der ikke træffes en midlertidig afgørelse om ophævelse af samværet, medmindre det i øvrigt efter en samlet vurdering findes at være bedst for barnet. Familieretshuset skal dog overveje, hvorvidt der skal træffes en midlertidig afgørelse om, at samværet skal foregå under overvågning af en børnesagkyndig bl.a. for derigennem at styrke grundlaget for den endelige afgørelse.

Der henvises i øvrigt vedrørende midlertidige afgørelser til punkt 7.

2.1.2. Forældre der er dømt for personfarlig kriminalitet af grovere karakter eller for overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser

2.1.2.1. Anvendelsesområde

Som supplement til bestemmelsen om barnets bedste indeholder § 4 a, stk. 1, i forældreansvarsloven en klar formodning for, at det er bedst for et barn, at en forælder, som er idømt ubetinget fængsel for en af de i bestemmelsen anførte former for personfarlig kriminalitet af grovere karakter eller for overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser, ikke mod den anden forælders ønske har forældremyndighed over barnet, og at barnet ikke har bopæl hos eller samvær eller anden kontakt med en sådan forælder. Bestemmelsen kan dog efter en konkret og dybdegående vurdering fraviges, hvis det er bedst for barnet.

Sager, hvor en forælder er dømt for personfarlig kriminalitet af grovere karakter eller for overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser, der er omfattet af § 4 a, eller hvor der er mistanke herom, vil som klar hovedregel være komplekse og skal dermed visiteres til behandling som § 7-sager, jf. punkt 2.8.

Omfattet af § 4 a er for det første forældre, der er idømt ubetinget fængselsstraf for incest, seksualforbrydelser omfattet af kapitel 24 i straffeloven, dog undtaget overtrædelser omfattet af § 228 i straffeloven, manddrab, grov vold, omskæring af kvinder eller menneskehandel. For det andet omfatter § 4 a forældre, der er idømt ubetinget fængselsstraf for overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser. Det drejer sig om følgende bestemmelser: §§ 101 a, 114, 114 a, 114 b, 114 c, 114 d, 114 e, 114 f, 114 g, 114 h, § 114 i, § 114 j, § 136, stk. 2, og § 136, stk. 3, for så vidt angår billigelse af handlinger omfattet af straffelovens §§ 114-114 j. Indholdet af bestemmelserne er beskrevet i bemærkninger til § 1, nr. 1, i lovforslag L 15, fremsat den 7. oktober 2020.

§ 4 a finder ud over ubetinget fængselsstraf også anvendelse ved dom til anbringelse efter § 68, 2. pkt., eller § 69 i straffeloven eller til forvaring efter § 70 i straffeloven for overtrædelse af de straffebestem-

melser, der er omfattet af § 4 a. Bestemmelsen i § 4 a omfatter således ikke retsfølger efter §§ 68-70 i straffeloven, der ikke af frihedsberøvende karakter, som f.eks. tilsyn, bestemmelser om opholdssted, arbejde, afvænningsbehandling eller dom til ambulante behandling.

§ 4 a finder også anvendelse på dom for forsøg, jf. § 21 i straffeloven, og medvirken, jf. § 23 i straffeloven, i relation til de omhandlede straffebestemmelser.

Bestemmelsen omfatter ikke situationer, hvor forælderen alene er idømt betinget fængselsstraf eller bøde.

Det er uden betydning, om den person, som volden, terrorhandlingen eller seksualforbrydelsen m.v. er udøvet mod, eller som var genstand for menneskehandlen, bor i Danmark eller i udlandet, om den pågældende forælder bor i Danmark eller i udlandet, og om handlingen er udøvet i Danmark eller i udlandet. Det afgørende er, at der er tale om en pådømt handling, at dommen er endelig, og at der er idømt ubetinget fængselsstraf eller en anden retsfølge af frihedsberøvende karakter.

Bestemmelsen i § 4 a finder tilsvarende anvendelse på udenlandske straffedomme, hvor der er idømt ubetinget fængselsstraf eller en retsfølge, der svarer til anbringelse eller forvaring efter §§ 68-70 i straffeloven for handlinger med tilsvarende gerningsindhold som i de straffelovsbestemmelser, der er nævnt i § 4 a, stk. 1. Det gælder dog ikke, hvis anerkendelse af den udenlandske straffedom vil være åbenbart uforenelig med grundlæggende danske retsprincipper (ordre public), f.eks. fordi den dømte ikke har haft mulighed for at forsvare sig i sagen.

Hvis en forælder ved samme dom er idømt ubetinget fængselsstraf for overtrædelse af både straffelovsbestemmelser omfattet af § 4 a i forældreansvarsloven og for andre strafbestemmelser, beror det på en konkret vurdering, om dommen er omfattet af § 4 a i forældreansvarsloven. Det vil i den forbindelse være afgørende, hvilken straf den pågældende ville være blevet idømt, hvis de straffelovsovertrædelser, der er omfattet af § 4 a i forældreansvarsloven, var blevet pådømt særskilt. Denne vurdering foretages på grundlag af dommen. Der henvises til, at sager om forældremyndighed og barnets bopæl som udgangspunkt afgøres af domstolene. I relation til samværssager, hvor en forælder er dømt for overtrædelse af de straffelovsbestemmelser, der er omfattet af § 4 a i forældreansvarsloven, bemærkes, at disse sager også afgøres af domstolene, enten som § 7-sager, eller fordi afgørelsen vil være indgribende for barnet. Familieretshuset skal således som udgangspunkt ikke nærmere overveje, om en sag er omfattet af § 4 a i forældreansvarsloven.

Straf for kriminalitet, navnlig personfarlig kriminalitet, der ikke er omfattet af § 4 a i forældreansvarsloven, indgår i vurderingen af, hvad der er bedst for barnet. Tilsvarende gælder, hvis en forælder ikke er idømt ubetinget fængselsstraf, anbringelse eller forvaring, men f.eks. betinget frihedsstraf eller bøde, for kriminalitet omfattet af § 4 a i forældreansvarsloven. Endvidere finder § 4 a ikke anvendelse på handlinger foretaget i udlandet uden at være strafbare der. Disse straffelovsovertrædelser og handlinger vil imidlertid indgå i vurderingen af, hvad der er bedst for barnet efter § 4 i forældreansvarsloven. Kriminalitet har dog kun betydning, hvis der er tale om handlinger, der skaber tvivl om, hvorvidt den pågældende er egnet til at drage omsorg for et barn. Det er navnlig tilfældet ved kriminalitet, der direkte eller indirekte er rettet mod at skade mennesker. Formålet med § 4 a i forældreansvarsloven er at sikre, at der i forældreansvarssager ikke opstår tvivl om, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse altid sættes over andre hensyn, herunder over hensynet til en forælder, der er dømt for at have begået de nævnte straffelovsovertrædelser.

§ 4 a vedrører afgørelser om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær og anden kontakt efter § 11, § 13, stk. 2, § 14, § 15, stk. 2 og 3, § 15 a, § 17, stk. 1, og §§ 20-21, 22 og 26-29 i forældreansvarsloven. Midlertidige afgørelser om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær og anden kontakt er således også omfattet af § 4 a.

2.1.2.2. Situationer hvor formodningsreglen ikke finder anvendelse

Efter § 4 a, stk. 1, i forældreansvarsloven finder formodningsreglen ikke anvendelse, hvis det er bedst for barnet, at den dømte forælder har forældremyndighed over barnet, eller at barnet har bopæl hos eller samvær eller anden kontakt med denne forælder. Der er tale om en snæver undtagelse, der alene finder anvendelse, hvis det efter en konkret og dybdegående vurdering findes at være det bedste for det enkelte barn.

I vurderingen af barnets bedste skal indgå barnets relation til den pågældende forælder og barnets interesse i at have kontakt med denne. Hensynet til den dømte forælder kan aldrig føre til, at der træffes en afgørelse, som ikke vurderes at være til barnets bedste.

I vurderingen af barnets bedste skal indgå den nærmere karakter af forbrydelsen og omstændighederne omkring forbrydelsen samt den tid, der er forløbet, siden forbrydelsen blev begået. Det forhold, at der foreligger særlige omstændigheder, såsom at forælderen var meget ung, da forbrydelsen blev begået, eller at der er gået lang tid siden forælderen blev løsladt, kan ikke i sig selv føre til, at undtagelsen finder anvendelse. Sådanne forhold kan dog være relevante for den samlede vurdering af barnets bedste, herunder bl.a. for vurderingen af forælderen aktuelle evne til at drage omsorg for barnet og af risikoen for, at barnet udsættes for vold m.v. eller for at blive vidne til vold, og af risikoen for, at barnet i sin opvækst udsættes for radikaliserings og ekstremisme.

Det kan også være relevant for vurderingen af barnets bedste, i hvilken kontekst forbrydelsen er begået. Det skal f.eks. indgå i vurderingen, om kriminaliteten er begået over for et familiemedlem m.v., da dette kan have betydning for vurderingen af forælderen evne til at drage omsorg for barnet og risikoen for, at barnet udsættes for vold eller for at blive vidne til vold, såfremt barnets relationen til forælderen opretholdes.

Det vil indgå med vægt i vurderingen af, at samvær m.v. ikke er til barnets bedste, hvis forældrenes samlivsophævelse og/eller forældreansvarssagen helt eller delvist blev udløst af den ene forælders kriminalitet. Ligeledes kan det være relevant for vurderingen, hvis forældrene har opretholdt samlivet i en længere periode, hvor den anden forælder har været vidende om kriminaliteten, uden at det har givet anledning til bekymring for den dømte forælders omsorgsevne. Der skal dog være fokus på forældrenes relation til hinanden, herunder om der har været voldelig adfærd, eller den ene forælder af andre grunde har været tilbageholdende med at opløse samlivsforholdet og/eller rejse en forældreansvarssag.

I vurderingen af barnets bedste inddrages også de forhold, der er lagt vægt på i straffedommen, navnlig grovheden af forbrydelsen, og om der forelå formildende eller skærpende omstændigheder. Det skal samtidigt undersøges, om dommen indeholder oplysninger i relation til forældreansvarslovens fokus på forældrenes pligt til at skærme barnet mod vold og anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder om den pågældende forælders deltagelse i de kriminelle aktiviteter har kunnet udsætte barnet for skade eller fare eller for at være vidne til vold. I forhold til forældre, der er dømt for overtrædelse af terrorbestemmelserne, skal der særligt være fokus på, om dommen indeholder oplysninger m.v., som har betydning for bedømmelsen af risikoen for, at barnet i sin opvækst udsættes for radikaliserings og ekstremisme.

Endelig tages der ved afgørelsen også hensyn til, hvilke forhold efter forældreansvarsloven den enkelte sag drejer sig om. Der kan således efter en konkret vurdering være situationer, hvor der ikke er noget til hinder for at bestemme, at et barn har samvær med en forælder, der er dømt for overtrædelse af straffelovsbestemmelser, der er omfattet af § 4 a i forældreansvarsloven, men at den pågældende forælder ikke har del i forældremyndigheden over barnet. Det er en forudsætning, at denne løsning i den konkrete situation anses for bedst for barnet.

Muligheden for efter en konkret vurdering af barnets bedste at fravige udgangspunktet i § 4 a i forældreansvarsloven skal anvendes restriktivt. Muligheden kan f.eks. være relevant i tilfælde, hvor en forælder som kulmination på et forhold, hvor forælderen har været udsat for vold, slår sin samlever ihjel, og barnet har en meget tæt relation til den pågældende forælder, der tilsiger, at det er bedst for barnet, at denne forælder har forældremyndighed over barnet, eller at barnet har bopæl hos eller har samvær eller anden kontakt med forælderen. Tilsvarende kan muligheden for at fravige udgangspunktet efter en konkret vurdering eksempelvis være relevant i tilfælde, hvor den ene forælder har udsat den anden forælder for vold over en længere periode, og hvor voldsofferet i affekt begår grov vold mod den forælder, der har udøvet volden.

Endvidere bør muligheden for at fravige udgangspunktet overvejes, hvor forælderen for en længere årrække siden er dømt for en mindre alvorlig voldshændelse, der dog blev klassificeret som grov vold, forælderen og offeret ikke havde en nær relation, den anden forælder har været vidende om kriminaliteten under forældrenes samlivsforhold, barnet og forælderen har et nært og godt forhold, og der i øvrigt ikke er forhold, der tilsiger, at det ikke vil være til barnets bedste at opretholde kontakten med forælderen.

Muligheden for at fravige udgangspunktet kan endvidere have særlig relevans i tilfælde, hvor begge forældre er dømt for kriminalitet omfattet af § 4 a.

Vurderingen af barnets bedste, barnets trivsel og beskyttelsen af barnet skal i sager omfattet af § 4 a i forældreansvarsloven være baseret på en dybdegående og tværfaglig undersøgelse. Der skal foretages en børnesagkyndig undersøgelse og som klart udgangspunkt ligeledes en belysning af forælders personlige egenskaber og evne til at drage omsorg for barnet. Det vil i de fleste sager endvidere være relevant at indhente oplysninger efter bestemmelserne herom i kapitel 10 i Familieretshusloven fra den kommune, der er forpligtet til at yde støtte til barnet efter barnets lov.

Der skal som led i oplysningen af sagen som udgangspunkt også afholdes en børnesamtale. Barnets egne synspunkter skal tillægges vægt alt efter barnets alder og modenhed. Det skal dog understreges, at barnets synspunkter ikke kan stå alene, da der kan være situationer, hvor barnet ikke kan overskue konsekvenserne af sine udtalelser, f.eks. hvis forælderen er dømt for seksuelle overgreb, barnet og forælderen har et usundt psykisk afhængighedsforhold, eller barnet føler sig presset til at bevare kontakten til forælderen.

I vurderingen af barnets bedste har § 4, 2. pkt., i forældreansvarsloven betydning, idet Familieretshuset og familieretten efter denne bestemmelse skal have fokus på, at afgørelser efter forældreansvarsloven skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at beskytte barnet mod at være vidne til vold.

2.1.2.3. Oplysning af sagen i forhold til strafbare forhold omfattet af § 4 a

Familieretshuset kan i forbindelse med oplysningen af sagen omfattet af § 4 a, stk. 1, i forældreansvarsloven efter bestemmelsens stk. 2 indhente oplysninger om en part fra Kriminalregisteret, hvis der foreligger mistanke om, at parten er idømt ubetinget fængselsstraf eller dømt til anbringelse efter § 68, 2. pkt., eller § 69 i straffeloven eller til forvaring efter § 70 i straffeloven personfarlig kriminalitet af grovere karakter, der er omfattet af § 4 a, stk. 1. Der henvises til § 20 i bekendtgørelse om behandling af personoplysninger i Det Centrale Kriminalregister (Kriminalregisteret).

Hvis det må lægges til grund, at en forælder har begået kriminalitet omfattet af § 4 a, og denne forælder undlader at fremlægge straffedommen, kan Familieretshuset efter en konkret vurdering anvende bestemmelsen i § 11 i Familieretshusloven om processuel skadevirkning, jf. punkt 9.5.

Det bemærkes, at Familieretshuset ikke er forpligtet til af egen drift og uden noget grundlag i alle sager at søge oplyst, hvorvidt en forælder er dømt for kriminalitet omfattet af § 4 a.

2.1.3. Barnets initiativret

Det fremgår af § 35 i forældreansvarsloven, at et barn, der er fyldt ti år, kan anmode Familieretshuset om at indkalde forældrene til et møde om forældremyndigheden, barnets bopæl eller samværet. Når barnet henvender sig i Familieretshuset, er det Børneenheden, der har kontakten til barnet. Det sikrer, at barnet mødes af medarbejdere, der har stor erfaring med og viden om børn i brudte familier, som kan yde børnesagkyndig rådgivning til barnet, og som kan hjælpe barnet med at sætte ord på sin hverdag, sine ønsker og sine perspektiver. Derudover sikrer forankringen i Børneenheden, at barnet tilbydes støtte gennem Børneenhedens tilbud om f.eks. deltagelse i en børnegruppe. Der henvises i denne forbindelse til punkt 2.1. i denne vejledning og punkt 7 i vejledning om Familieretshuset.

Et barn, der er fyldt ti år, har således en selvstændig ret til at anmode Familieretshuset om at indkalde forældrene til et møde med henblik på at få drøftet de forhold, som barnet ønsker, at forældrene skal forholde sig til. Barnet kan f.eks. ønske et samvær ændret eller ophævet eller omvendt at skabe en kontakt med en forælder, det ikke for tiden har forbindelse med. Barnet kan således benytte initiativretten til at gøre forældrene opmærksomme på sine ønsker. Mødet vil som udgangspunkt være et vejledningsmøde, men der kan også ydes børnesagkyndig rådgivning under mødet.

Denne adgang for barnet til at foranledige, at forældrene indkaldes til et møde, kan virke som en "redningskrans" for barnet i de situationer, hvor forældrene ikke sørger for at finde løsninger, der er hensigtsmæssige for barnet. Børneenheden skal dog være opmærksom på, at der også kan være tilfælde, hvor barnets initiativret misbruges af en af forældrene på en sådan måde, at barnet tages som "gidsel" i tvisten mellem forældrene om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær.

Hvis Børneenheden modtager en anmodning fra et barn, der er fyldt ti år, om, at forældrene indkaldes til et møde, har Børneenheden pligt til at indkalde forældrene og/eller barnet til et møde om de forhold, som barnet ønsker hjælp til.

Pligten gælder også i verserende sager, herunder i sager som er tæt på at blive afsluttede, idet barnets initiativret er en måde at synliggøre barnets perspektiv på. Synliggørelsen af barnets perspektiv vil bl.a. kunne medvirke til, at forældrenes incitament til at finde løsninger, der tilgodeser barnets bedste, øges, samtidig med, at bestemmelsen kan være en "redningskrans" for barnet. I tilfælde hvor et barn udnytter sin initiativret på et tidspunkt, hvor en forælder har indgivet en ansøgning, som Familieretshuset agter at afvise, skal barnet også tilbydes hjælp. At barnet udnytter sin initiativret betyder derimod ikke, at Familieretshuset ikke kan afvise forældrerens ansøgning. Gør barnet brug af initiativretten under en verserende sag, vil det således, selvom der allerede har været afholdt et møde med forældrene, kunne være nødvendigt at afholde et yderligere møde i sagen, idet afsættet for mødet nu vil være barnets henvendelse til Børneenheden. Henvender barnet sig under en verserende sag, er det barnets kontaktperson i Børneenheden, der behandler henvendelsen og taler med barnet, hvis barnet har en kontaktperson.

Forældrene vil på mødet kunne finde løsninger, der tilgodeser barnets perspektiv, eller få mulighed for at anmode om en afgørelse med den virkning, at Familieretshuset skal behandle sagen. Barnets initiativret ændrer således ikke på, at det kun er forældrene, som kan anmode om en afgørelse efter forældreansvarsloven. Barnet har ikke selv egentlige partsbeføjelser.

Ved modtagelsen af en anmodning fra et barn, der er fyldt ti år, om indkaldelse af forældrene til et møde, skal Børneenheden, overveje, på hvilken måde barnet skal inddrages i sagen. Det skal i den forbindelse bl.a. overvejes, om barnet skal deltage i mødet sammen med forældrene, eller om der skal afholdes en

samtale med barnet inden mødet med forældrene med henblik på at finde frem til de problemstillinger, som barnet ønsker, at forældrene forholder sig til, samt at få klarhed over, hvorledes barnet ønsker at blive inddraget i sagen. Barnet kan alene eller sammen med forældrene også tilbydes børnesagkyndig rådgivning.

Ved vurderingen af, hvorledes barnet skal inddrages, skal Børneenheden tage udgangspunkt i indholdet af henvendelsen fra barnet og barnets egne ønsker. Børneenheden kan for at afdække barnets perspektiv og ønsker til inddragelse i sagen afholde et møde med barnet, men afklaringen kan også ske telefonisk.

Det beror på en konkret vurdering, hvilken fremgangsmåde Børneenheden vælger at benytte ved anmodninger efter § 35 i forældreansvarsloven. Det beror også på en konkret vurdering, på hvilket tidspunkt forældrene skal underrettes om barnets henvendelse til Børneenheden. Børneenheden skal være opmærksom på underretningspligten efter barnets lov, der beskrives nærmere i punkt 2.9., og notatpligten efter offentlighedsloven.

2.2. Samarbejdschikane

Forældrenes evne til at samarbejde omkring barnet er et vigtigt element i vurderingen af barnets bedste efter forældreansvarsloven og derfor et forhold, der kan tillægges betydelig vægt ved afgørelser om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.

Samarbejdschikane kan udøves af begge forældre, og et manglende samarbejde kan således bero på både bopælsforælders og samværsforælders forhold. Da samarbejdschikane således kan rette sig mod både bopælsforælderen og samværsforælderen, anvendes begrebet ”samarbejdschikane” i stedet for ”samværschikane”.

Samarbejdschikane fra bopælsforælders side kan f.eks. komme til udtryk i form af samværschikane. Hvis konflikterne omkring samarbejdet og barnet skyldes, at den ene forælder uden påviselig grund har forsøgt at hindre den anden forælders kontakt til barnet, kan dette få betydning for afgørelsen om forældremyndighed eller om barnets bopæl. Dette skyldes, at der ved afgørelser efter forældreansvarsloven må anlægges et fremtidsorienteret børneperspektiv, og at det i den forbindelse må tillægges stor vægt, hvem af forældrene der har bedst evne til at samarbejde og dermed på længere sigt kan sikre barnets samvær med den anden forælder.

Det samme gør sig gældende i relation til samarbejdschikane fra samværsforælders side. En samværsforælders manglende samarbejde eller chikane af bopælsforælderen og dennes familie, f.eks. i form af vedvarende trusler om vold, eller det forhold at samværsforælderen konstant opsøger eller kontakter familien uden for det aftalte tidsrum, eventuelt på trods af et tilhold, er således forhold, der kan indgå i vurderingen af, hvem af forældrene der må anses for at være bedst til at samarbejde omkring barnet.

Samarbejdschikane kan f.eks. også komme til udtryk ved, at samværsforælderen hindrer forældrenes samarbejde ved vedvarende og uden rimelig grund at rette henvendelse til Familieretshuset, kommunen eller andre myndigheder med anmodninger eller anmeldelser mod den anden forælder el.lign., eller gennem uberettigede tilbageholdelser af barnet efter endt samvær og lign. at medvirke til, at forældrenes samarbejde lider skade på en sådan måde, at det går ud over barnet.

Familieretshuset skal være særligt opmærksom på sager, hvor der foreligger samarbejdschikane, og skal hurtigt gribe ind over for samarbejdschikanen. Dette skyldes, at det kan være en stor belastning for barnet, hvis den ene forælder konstant hindrer den anden forælders kontakt til barnet eller vanskeliggør et samarbejde om barnet. Derudover følger det af § 19, stk. 1 og 2, i forældreansvarsloven, at barnet har ret

til samvær med den forælder, som barnet ikke har bopæl hos, og at forældrene har et fælles ansvar for, at barnet har samvær.

Samarbejdschikane vil i sammenhæng med familiens øvrige problemstillinger kunne føre til, at sagen visiteres til behandling som en § 7-sag.

I § 7-sagerne mødes forældrene med en tværfaglig tilgang, og der vil blive gennemført en børnesagkyndig undersøgelse, medmindre det ikke er nødvendigt for afgørelsen af sagen. Behandlingen af § 7-sager er nærmere beskrevet i punkt 2.8. i denne vejledning og i punkt 6 i vejledning om Familieretshuset. Hvis der i en sag, der behandles som en § 6-sag, fremkommer påstande om samarbejdschikane, kan det være relevant, at der gennemføres en børnesagkyndig undersøgelse. Gennemførelse af en børnesagkyndig undersøgelse kan dog f.eks. undlades, hvis der for nyligt er gennemført en børnesagkyndig undersøgelse, som også i den nye sag dækker behovet. Der henvises i øvrigt til vejledning om børnesagkyndige undersøgelser.

Den børnesagkyndige undersøgelse har i både § 6-sagerne og § 7-sagerne til formål at afklare, hvad årsagen er til samarbejdschikanen, herunder f.eks. hindringen af samværet. Det er vigtigt tidligt at få afdækket konfliktens kerne og herefter gennem Familieretshusets tilbud om konflikthåndtering og rådgivning at forsøge at få forældrene til at forstå barnets perspektiv, så årelange tovtrækkerier og konflikter omkring barnet undgås.

Familieretshuset kan i sager med samarbejdschikane efter en konkret vurdering også beslutte at indhente en sagkyndig erklæring om den forælder, der udøver samarbejdschikane. Dette gælder både i sager, der behandles som § 6-sager og § 7-sager. Den sagkyndige erklæring skal under hensyn til det konkrete barns forhold fokusere på forældrens forudsætninger for at tage vare på barnet. En sagkyndig erklæring kan således på et tidligt tidspunkt i sagsbehandlingen være med til at afklare, i hvilket omfang den pågældende forælder kan drage omsorg for barnet, herunder ved at samarbejde med den anden forælder om barnet. Samtidig kan indhentningen af en sagkyndig erklæring være en måde at skærme barnet mod inddragelse i sagen. Der henvises til vejledning om børnesagkyndige undersøgelser.

Endelig er det afgørende, at Familieretshuset under behandlingen af en sag, hvor der er samarbejdschikane, har fokus på barnet og dets trivsel. Barnet kan under sagens forløb støttes gennem tilbuddene i Børneenheden, herunder kontaktpersonordningen. Der henvises i den forbindelse til punkt 2.1. i denne vejledning og punkt 7 i vejledning om Familieretshuset.

Samarbejdschikane kan i visse tilfælde have et sådant omfang og kan påvirke barnet på en sådan måde, at der er bekymring for barnets trivsel. Familieretshuset kan i sådanne tilfælde under behandlingen af sagen træffe en midlertidig afgørelse om ophævelse af samværet, hvis der er akut behov for at friholde barnet fra forældrenes konflikt.

Familieretshuset bør, hvis påstanden om samarbejdschikane bekræftes under oplysningen af sagen, vejlede den forælder, som ikke udøver samarbejdschikane, om muligheden for at starte en sag om andre dele af forældreansvaret. Dvs. hvis chikanen udøves af samværsforælderen, at bopælsforælderen kan ansøge om ophør af samvær, og hvis chikanen udøves af bopælsforælderen, at samværsforælderen kan søge om at blive bopælsforælder.

2.3. Digital ansøgning

Henvendelse om anmeldelse vedrørende en aftale, om anmodning om en afgørelse, om anmodning om at en afgørelse truffet af Familieretshuset indbringes for familieretten og om klage efter § 41, stk. 2, i forældreansvarsloven skal efter § 31 i forældreansvarsloven indgives til Familieretshuset ved brug af

Familieretshusets digitale selvbetjeningsløsning. Det sikres derved, at henvendelsen bliver screenet og kan visiteres. Den digitale henvendelse er kommet frem, når den er tilgængelig for Familieretshuset.

Kravet om anvendelse af digital selvbetjening gælder ikke anmodninger, der indgives af en offentlig myndighed, og anmodninger om midlertidige afgørelser. Endvidere omfatter kravet om anvendelse af den digitale selvbetjeningsløsning ikke partenes korrespondance med Familieretshuset under behandlingen af sagen.

Familieretshuset afviser henvendelser, der ikke er indgivet ved brug af digital selvbetjening. Det gælder dog ikke, hvis borgeren er omfattet af bestemmelserne i § 31, stk. 2 eller 3. Efter § 31, stk. 2, skal Familieretshuset tilbyde, at henvendelsen kan indgives på anden måde end digitalt, hvis der foreligger særlige forhold, der gør, at borgeren ikke må kunne forventes at anvende digital selvbetjening. Efter § 31, stk. 3, skal Familieretshuset herudover undlade at afvise en henvendelse, der ikke er indgivet ved brug af den digitale selvbetjeningsløsning, hvis der ud fra en samlet økonomisk vurdering er klare fordele for Familieretshuset ved at modtage anmeldelsen eller anmodningen på anden måde end digitalt, eller hvis det må antages at være bedst for barnet, at henvendelsen ikke afvises.

Det bemærkes, at kravet om anvendelse af digital selvbetjening ikke gælder for borgere, der er fritaget for Digital Post, jf. lov om fravigelse fra obligatorisk digital selvbetjening. Borgere, der er fritaget for Digital Post, har således ret til at blive tilbudt et alternativ til digital selvbetjening, hvis de ikke ønsker at anvende den digitale selvbetjeningsløsning. Der er ikke krav om, at borgeren skal dokumentere fritagelsen for Digital Post. Familieretshuset kan kontrollere borgerens tilmeldingsstatus til Digital Post ved opslag i Digital Post-løsningens kontakregister.

Det er Familieretshuset, der ud fra et konkret skøn vurderer, om der foreligger særlige forhold, et helt ekstraordinært tilfælde eller om det må anses for bedst for barnet, at en anmodning ikke afvises. Ved vurderingen af, om der foreligger særlige forhold, skal der lægges vægt på borgerens beskrivelse af egne evner og muligheder for at anvende it-værktøjer og eventuelle problemer med at søge om hjælp, ligesom medarbejderen hos Familieretshuset ud fra en helhedsvurdering af borgeren må bedømme, om borgeren kan ansøge digitalt efter modtagelse af hjælp hertil. Vurderingen heraf kan normalt foretages ved Familieretshusets umiddelbare kontakt med borgeren. Dette kan således som udgangspunkt ske uden yderligere undersøgelser.

Muligheden for at undtage fra kravet om anvendelse af digital selvbetjening skal imødekomme borgere med særlige behov. Der kan for eksempel være tale om borgere med særlige handicap, herunder både psykiske og fysiske funktionsnedsættelser.

Borgere med særlige behov kan for eksempel også være borgere, der mangler digitale kompetencer, visse socialt udsatte borgere, borgere med psykiske lidelser, hjemløse, borgere med sprogsvækheder m.v. Der foreligger særlige forhold for disse borgere, hvis hjælp eller medbetjening fra Familieretshuset konkret vurderes ikke at være en egnet løsning til at muliggøre digital ansøgning. I visse tilfælde vil Familieretshuset umiddelbart kunne vurdere, at borgerne ikke vil kunne ansøge digitalt, uden at Familieretshuset først har forsøgt medbetjening. Der vil således kunne være tale om, at der foreligger særlige forhold for nogle af de borgere, der har særlige behov, der gør, at borgeren ikke kan ansøge digitalt. Tilsvarende vil der også være borgere fra de nævnte grupper, der kan ansøge digitalt, eventuelt efter medhjælp, og derfor skal ansøge digitalt.

Et eksempel på, hvor der kan foreligge særlige forhold, der gør, at borgeren ikke kan ansøge digitalt, er en gangbesværet uden PC eller uden digitale kundskaber, der henvender sig telefonisk til Familieretshuset for at blive undtaget fra at indgive en anmodning digitalt.

Særlige forhold vil eksempelvis også kunne foreligge, hvor en socialt udsat borger ikke selv kan ansøge digitalt, og det ikke giver mening at forlange, at borgeren henvender sig eksempelvis på borgerservice eller biblioteket for at få hjælp til digital ansøgning. Særlige forhold kan endvidere foreligge, hvor en borger er indsat i fængsel eller institutionsanbragt og af den grund ikke har adgang til en computer eller lignende digital platform, hvorfor borgeren ikke kan ansøge digitalt. Der vil være situationer, hvor det er de sociale myndigheder, sagsbehandlere eller andre, der sørger for, at borgeren alligevel får søgt på anden vis eksempelvis telefonisk, ved personligt fremmøde eller skriftligt i et fysisk dokument.

Også hvor der er tale om borgere med store sprogvanskeligheder, herunder borgere der ikke behersker dansk eller et andet sprog, der anvendes i selvbetjeningsløsningen, eller som lider af svær ordblindhed, kan Familieretshuset i det enkelte tilfælde vurdere, at der foreligger særlige forhold, der gør, at en anden kommunikationskanal end den digitale er bedst egnet.

Det må endvidere anses for et særligt forhold, hvis ansøgeren ikke kan få MitID og derfor ikke kan anvende den digitale løsning. Forudsætningen for at få MitID er, at privatpersonen er over 13 år og har den nødvendige legitimation for sin identitet. MitID kan udstedes ved digital selvbetjening eller i borgerservice ved fysisk fremmøde. De nærmere regler for udstedelse af MitID er fastsat i bekendtgørelse om MitID til privatpersoner. Nærmere information om udstedelse af MitID fås på www.mitid.dk.

Der er mulighed for at få MitID ved digital selvbetjening med dansk, grønlandsk eller færøsk pas eller med udenlandsk pas/ID-kort med chip. MitID kan som nævnt også udstedes ved fremmøde i borgerservice, som ved hjælp af gyldig legitimation m.v. verificerer privatpersonens identitet.

Hvor der foreligger særlige forhold, er det Familieretshuset, der beslutter på hvilken måde, ansøgningen i givet fald skal indgives. Ansøgning på en anden måde kan for eksempel indebære telefonisk eller personlig betjening, anvendelse af blanketter eller anden skriftlig eller digital kommunikation. Familieretshuset skal ved anvisning af alternativ kommunikationskanal tage hensyn til den enkelte borgeres vanskeligheder, herunder årsagen til at borgeren ikke kan ansøge digitalt.

Ud over særlige forhold hos borgeren kan der også helt ekstraordinært forekomme situationer, hvor omstændighederne ved ansøgningen eller Familieretshusets forhold gør, at henvendelse ikke kan ske ved anvendelse af den digitale selvbetjeningsløsning. Der kan eksempelvis være tale om, at Familieretshusets digitale selvbetjeningsløsning ikke er indrettet til at håndtere en bestemt situation. Tilsvarende kan Familieretshuset eksempelvis anviser borgeren en anden måde at ansøge på, hvis Familieretshusets selvbetjeningsløsning er ude af drift. Der vil i sådanne tilfælde være tale om, at der ud fra en samlet vurdering er klare økonomiske fordele ved at modtage ansøgningen ikke-digitalt.

Der er udarbejdet blanketter til anmeldelse af visse aftaler om forældremyndighed til brug for de tilfælde, hvor en borger er undtaget fra kravet om digital selvbetjening. Disse blanketter skal anvendes, jf. § 1 i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v.

Det forhold, at en borger er repræsenteret af eksempelvis en advokat, kan ikke i sig selv begrunde fritagelse for at anvende den digitale selvbetjeningsløsning. Familieretshuset skal i stedet henvise borgeren til at anvende den fællesoffentlig digitale partsrepræsentationskomponent (Digital Fuldmagt) til at give partsrepræsentanten fuldmagt til at indgive ansøgningen m.v. digitalt. Ved indgivelsen af en ansøgning omfattet af forældreansvarsloven skal ansøgeren imidlertid til brug for screeningen af sagen give en række oplysninger om egne forhold og sit forhold til barnet og den anden part. Dette forudsætter, at parten bidrager med detaljerede oplysninger til brug for partsrepræsentantens udfyldelse af ansøgningen.

Endvidere må Familieretshuset som nævnt ikke afvise en henvendelse, som ikke er indgivet digitalt, hvis det må anses for bedst for barnet, at henvendelsen ikke afvises. Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvis

der af hensyn til barnet er behov for, at der hurtigt træffes afgørelse om afbrydelse af et samvær, der er skadeligt for barnet, fordi samværsforælderen ikke kan tage sig af barnet under samværet. Det bemærkes dog i den forbindelse, at anmodning om, at der træffes en midlertidig afgørelse, ikke er omfattet af kravet om anvendelse af digital selvbetjening.

Kravet om anvendelse af digital selvbetjening medfører ikke, at alle bilag til ansøgningen også kan indgives digitalt. Det fremgår af den digitale selvbetjeningsløsning, hvilke dokumenter der kan eller skal indgives digitalt, og hvilke dokumenter der skal fremlægges i original.

Familieretshusets afgørelse om at afvise en henvendelse, fordi den ikke er indgivet ved brug af den digitale selvbetjeningsløsning, kan indbringes for familieretten, jf. § 39 i lov om Familieretshuset, der er beskrevet i punkt 2.7.

En digital anmodning er kommet frem, når den er tilgængelig for Familieretshuset. Dette tidspunkt vil normalt blive registreret automatisk via den digitale selvbetjeningsløsning.

En digital anmodning, der er tilgængelig i Familieretshusets system eksempelvis klokken 23:59 den 30. november, er således kommet frem den 30. november, uanset at der ikke fysisk sidder en medarbejder i Familieretshuset og gør sig bekendt med anmodningen på dette tidspunkt, der ligger uden for normal arbejdstid/åbningstid. Det kan med digital selvbetjening præcist registreres, hvornår en anmodning er kommet frem.

Kan modtagelsestidspunktet for en digital anmodning ikke fastlægges som følge af problemer med Familieretshusets it-system eller andre lignende problemer, må anmodningen anses for at være kommet frem på det tidspunkt, hvor anmodningen blev afsendt, hvis der kan fremskaffes pålidelige oplysninger om afsendelsestidspunktet. Det vil således ikke komme afsenderen til skade, at en anmodning modtages på et senere tidspunkt, hvis dette skyldes systemnedbrud hos Familieretshuset.

Hvis en ikke-digital anmodning modtages i Familieretshuset åbningstid, anses anmodningen for at være modtaget denne dag. Modtages den ikke-digitale anmodning efter ophør af åbningstiden, anses anmodningen normalt som modtaget første hverdag derefter. Det er vigtigt, at Familieretshuset datostempler henvendelsen korrekt på modtagelsesdagen.

Uanset om anmodning er indgivet via digital selvbetjening eller i undtagelsestilfælde på en blanket eller på anden måde, er det vigtigt, at modtagelsestidspunktet og modtagelsesdagen ved digitale anmodninger samt modtagelsesdagen ved ikke-digitale anmodninger kan konstateres, da dette har betydning for bl.a. beregningen af fristen for at anmode om domstolsprøvelse af en afgørelse truffet af Familieretshuset.

Der henvises i øvrigt til punkt 3.1. i vejledning om Familieretshuset.

2.4. Visitation

Det er et centralt element i det familieretlige system, at Familieretshuset ved modtagelsen af en sag foretager en visitation af sagen, jf. § 4 i lov om Familieretshuset. Ved visitationen fastlægges, om der er tale om en enkel sag, der skal behandles som en § 5-sag, om en mindre enkel sag, der skal behandles som en § 6-sag, eller om en kompleks sag, der skal behandles som en § 7-sag. Ved visitationen fastlægges dermed, hvordan familien mødes i Familieretshuset, hvordan sagsbehandlingen tilrettelægges, og hvorvidt afgørelse i sagen træffes af Familieretshuset eller familieretten. Behandlingen af § 5-sager, § 6-sager og § 7-sager er nærmere beskrevet i punkt 2.6.-2.8. i denne vejledning og i punkt 4-6 i vejledning om Familieretshuset.

Visitationen af sagen baserer sig i udgangspunktet på screeningen, som er en integreret del af Familieretshusets digitale selvbetjeningsløsning. Hvis forælderen er undtaget fra kravet om brug af digital selvbetjening, screenes sagen manuelt. Til brug for screeningen afgiver forælderen en række forskellige oplysninger om sagen og om familiens forhold.

I screeningen identificeres sager, der er omfattet af den lovbestemte visitation i § 5, stk. 2, og § 6, stk. 2, i lov om Familieretshuset. For sager efter forældreansvarsloven drejer det sig om, at anmeldelser af aftaler om forældremyndighed efter § 9, 1. og 2. pkt., § 10, 1. og 2. pkt., og § 13, stk. 1, 1. og 2. pkt., i forældreansvarsloven og sager om registrering vedrørende en aftale om delt bopæl efter § 18 a i forældreansvarsloven altid visiteres til behandling som en § 5-sag. Det er derudover fastlagt, at sager om hvorvidt en henvendelse, som ikke er indgivet ved anvendelse af den digitale selvbetjeningsløsning, skal afvises, sager om midlertidig forældremyndighed efter § 28 i forældreansvarsloven, sager om midlertidigt kontaktbevarende samvær efter § 29 a i forældreansvarsloven og klager efter § 41, stk. 2, i forældreansvarsloven visiteres til behandling som § 6-sager, hvor afgørelsen træffes af Familieretshuset efter § 26 i lov om Familieretshuset. Tilsvarende er sager, hvor der ikke skal tages stilling til en tvist mellem to private parter, f.eks. godkendelse af aftaler om overførsel af forældremyndighed efter § 13, stk. 2, i forældreansvarsloven, også § 6-sager.

I screeningen identificeres endvidere sager, hvor der foreligger risikofaktorer såsom omsorgssvigt, vold, misbrugsproblemer eller psykisk sygdom. Dermed kan sagerne prioriteres og hurtigt visiteres til behandling som § 7-sager.

På baggrund af screeningen visiterer en medarbejder i Familieretshuset sagen. Screeningen er således alene et redskab og fastlægger ikke visitationen.

I sager om registrering af aftaler om forældremyndighed, der er screenede til behandling som § 5-sager, men hvor familien tidligere har haft en § 7-sag under behandling, foretages en yderligere vurdering af sagen med henblik på at sikre, at forældrene reelt er enige. Ligeledes kan der være sager, der screenes til behandling som § 5-sager, men hvor det er tydeligt for Familieretshuset, at den indgåede aftale vil være til skade for barnet. Håndteringen af sådanne situationer er beskrevet i punkt 2.6.

Medarbejderne har i visitationen særligt fokus på oplysninger om omstændigheder, der kan skabe risiko for dårlig trivsel hos barnet, samt tegn på, at der har været eller kan opstå vold over for barnet eller mellem forældrene.

Hvis familien har flere sager under behandling, f.eks. en sag om forældremyndighed og en sag om barnets bopæl, kan sagerne visiteres til behandling sammen. Det gælder også, hvis det kun er den ene sag, der omhandler spørgsmål efter forældreansvarsloven, mens den anden sag er f.eks. en bidragssag eller om fortsættelse af lejemålet vedrørende den tidligere fælles bolig som led i forældrenes skilsmissegang. Med den samlede visitation kan der, når der er behov for det, skabes samlede forløb, hvor der kan findes samlede løsninger, og hvor der tages højde for, at forskellige familieretlige spørgsmål ofte er indbyrdes sammenhængende.

Der kan dog være gode grunde til at behandle en families sager hver for sig. Det gælder hovedsageligt, hvis forældrene er enige om f.eks. spørgsmålet om forældremyndighed, men er uenige om den anden sag f.eks. om bidragspligt. I det tilfælde skal forældremyndighedssagen som klart udgangspunkt ikke visiteres til behandling sammen med bidragssagen som en § 6-sag, da det vil betyde, at familien uden grund skal vente på at få registreret aftalen om forældremyndigheden. Hvis forældrene først bliver enige om forældremyndigheden under sagens behandling, er det ligeledes den klare hovedregel, at forældremyndighedssagen "udskilles", og visitationen for den del af sagen ændres til en § 5-sag, så familien kan få registreret aftalen og dermed lukke den del af deres konflikt. Familieretshuset kan også i andre situationer

efter en konkret vurdering fravige udgangspunktet om samlet visitation, f.eks. hvis særskilt behandling og afslutning af ét familieretligt spørgsmål kan medvirke til at nedbringe forældrenes konfliktniveau eller fokusere både Familieretshusets og familiens ressourcer på løsning af hovedproblemet.

Udgangspunktet om samlet visitation gælder også, hvis sagerne ikke er kommet ind i Familieretshuset på samme tid. Hvis Familieretshuset f.eks. har en forældremyndighedssag under behandling som en § 7-sag, og den ene forælder 14 dage senere anmoder om fastsættelse af bidrag, skal Familieretshuset som udgangspunkt visitere bidragssagen til behandling som en § 7-sag sammen med forældremyndighedssagen. Det forhold, at Familieretshusets arbejde med parterne og oplysning af forældremyndighedssagen praktisk talt er færdigt, og at sagen dermed er klar til indbringelse for familieretten til afgørelse, kan dog medføre, at Familieretshuset efter en konkret vurdering af bl.a. sammenhængen mellem sagerne vælger ikke at visitere bidragssagen til samlet behandling med forældremyndighedssagen. Dermed vil familien hurtigere få en afklaring af forældremyndighedssagen fremfor, at de skal afvente oplysningen af bidragssagen.

Familieretshuset skal efter § 14 i lov om Familieretshuset visitere sagen hurtigst muligt og så vidt muligt inden fem hverdage efter modtagelsen. Når sagen er visiteret, skal Familieretshuset orientere familien om visitationen, og hvilken betydning visitationen af sagen har for sagsbehandlingen m.v.

Beslutningen om visitation kan ikke indbringes for familieretten.

Der henvises i øvrigt til punkt 3.3. i vejledning om Familieretshuset vedrørende visitation.

2.4.1. Ændring af visitationen under sagens behandling

Visitationen af sagen kan efter § 4, stk. 2, i lov om Familieretshuset ændres under sagens behandling i Familieretshuset. Det gælder dog ikke de sager, der som omtalt ovenfor altid skal visiteres til behandling som § 6-sager, hvor afgørelse træffes af Familieretshuset efter § 26 i lov om Familieretshuset.

Det kan f.eks. være relevant at ændre visitationen af en sag, der er visiteret til behandling som en § 6-sag, til at den skal behandles som en § 7-sag, hvis familiens udfordringer har antaget et sådan omfang, at sagen er blevet kompleks. Det kan f.eks. være, fordi konfliktniveauet mellem forældrene er steget betydeligt under sagsbehandlingen, og der er kommet oplysninger frem om risikofaktorer som f.eks. vold eller misbrug.

Ændring af visitationen af en sag kan også være relevant, hvis familien under behandlingen af sagen starter en ny sag, og de to sager skal behandles samlet. Det kan f.eks. være relevant, hvis den første sag omhandler fastsættelse af bidrag og er visiteret til behandling som en § 6-sag, mens den næste sag er en forældremyndighedssag, hvor der foreligger et højt konfliktniveau og risikofaktorer i form af f.eks. vold eller omsorgssvigt. I sådanne tilfælde kan visitationen af bidragssagen ændres, så den behandles som en § 7-sag sammen med sagen om forældremyndighed.

Endelig skal der ske en ændring af visitationen af sagen, hvis forældrene under behandlingen af en § 6-sag eller en § 7-sag, når til enighed. I disse tilfælde ændres visitationen, så sagen afsluttes som en § 5-sag, hvor Familieretshuset f.eks. registrerer parternes aftale.

Der kan dog opstå situationer, hvor det er tydeligt for Familieretshuset, at forældrenes aftale vil være til skade for barnet. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis forældrene, uagtet der foreligger oplysninger i sagen om, at samværsforælderen har udsat barnet for vold, indgår en aftale om uovervåget samvær. I disse tilfælde skal Familieretshuset overveje, hvorvidt der er grundlag for at underrette kommunen, jf. punkt 2.9., og Familieretshuset skal afslå f.eks. at udfærdige et samværsdokument i overensstemmelse med forældrenes aftale.

Det er Familieretshuset, der beslutter, om visitationen af en sag skal ændres. Beslutningen kan ikke indbringes for familieretten. Familieretshuset skal orientere familien om ændringen af visitationen og vejlede om virkningerne af ændringen.

2.5. International kompetence

Når Familieretshuset modtager en anmodning om, at der træffes afgørelse efter forældreansvarsloven, en aftale om forældremyndighed til registrering osv., skal Familieretshuset altid undersøge, om der er international kompetence til at behandle sagen i Danmark. Er der ikke kompetence til at behandle sagen i Danmark, skal sagen afvises.

Reglerne om international kompetence i sager efter forældreansvarsloven fremgår for Familieretshuset af § 46 i forældreansvarsloven og for familieretten af § 448 g i retsplejeloven. Bestemmelsen i § 46 i forældreansvarsloven henviser til, at Familieretshuset har kompetence, når reglerne i § 448 g i retsplejeloven er opfyldte.

Af § 448 g i retsplejeloven fremgår, at en sag efter forældreansvarsloven kan behandles i Danmark i følgende situationer:

- 1) Barnet har bopæl i Danmark. Dette gælder dog ikke, hvis barnet er bortført til Danmark. Dog har danske myndigheder uanset bortførelsen fortsat kompetence til at behandle sagen, hvis barnet har haft dansk bopæl i mere end ét år efter, at forældremyndighedsindehaveren har eller burde have fået kendskab til barnets bopæl, og forælderen ikke har indgivet en anmodning om tilbagegivelse. Ligeledes har de danske myndigheder kompetence, hvis en anmodning om tilbagegivelse er blevet afslået.
- 2) Barnet er bortført til udlandet, og barnet havde umiddelbart før bortførelsen bopæl i Danmark. Dette gælder dog ikke, hvis barnet har boet i udlandet i mere end ét år efter, at forældremyndighedsindehaveren har eller burde have fået kendskab til barnets bopæl, forældremyndighedsindehaveren ikke inden for det år har indgivet en anmodning om tilbagegivelse, og barnet er faldet til i sine nye omgivelser.
- 3) Barnet opholder sig i Danmark og er som følge af uroligheder eller lignende fordrevet fra sit hjemland.
- 4) Barnet opholder sig i Danmark, og barnets bopæl er ukendt. Dette gælder dog ikke, hvis barnet er bortført til Danmark. Dog har de danske myndigheder uanset bortførelsen fortsat kompetence til at behandle sagen, hvis barnet har haft dansk bopæl i mere end ét år efter, at forældremyndighedsindehaveren har eller burde have fået kendskab til barnets bopæl, og forældremyndighedsindehaveren ikke har indgivet en anmodning om tilbagegivelse. Ligeledes har de danske myndigheder kompetence, hvis en anmodning om tilbagegivelse er blevet afslået.
- 5) Barnet opholder sig i Danmark, og sagen er så hastende, at det ikke kan afventes, at myndighederne i barnets bopælsland træffer afgørelse.

Det er normalt uden betydning for den internationale kompetence, hvilken tilknytning sagen har til andre lande. Sagen kan altså behandles i Danmark, hvis der er tale om ét af de ovenstående tilfælde, uanset om forældrene bor i et andet land, og uanset om der tidligere er truffet afgørelse om spørgsmålet i et andet land.

Ved afgørelsen af, om et barn har bopæl i Danmark, skal der tages udgangspunkt i barnets egen situation. Børn kan have en bopæl, der er forskellig fra deres forældres bopæl. Et barn kan få bopæl i et andet land i det øjeblik, barnet eventuelt sammen med sin familie flytter fra et land til et andet.

Et barn kan have bopæl i Danmark, selvom det opholder sig i et andet land. Omvendt har et barn, der opholder sig i Danmark, ikke nødvendigvis bopæl her. Eksempelvis kan der ved kostskoleophold opstå

spørgsmål om, hvorvidt barnet har taget bopæl på det sted, hvor barnet aktuelt opholder sig. Et barn, der alene har midlertidigt ophold i Danmark, f.eks. på baggrund af et turistvisum, har som udgangspunkt ikke bopæl i Danmark. Det er principielt uden betydning for vurderingen af, om et barn har bopæl i Danmark, om barnet i CPR er registreret med en aktuel bopæl her i landet.

Den internationale kompetence fastlægges efter forholdene ved sagens begyndelse. Hvis barnet under sagens behandling flytter fra Danmark, skal det overvejes, om der fortsat er kompetence til at behandle sagen i Danmark. Hvis barnet flytter fra Danmark og tager bopæl i en stat, som Danmark samarbejder med efter Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn (Haagerbørnebeskyttelseskonventionen) og ikke bare midlertidigt opholder sig der, mister danske myndigheder kompetencen til at fortsætte behandlingen af sagen, og Familieretshuset skal afvise at fortsætte behandlingen af sagen. Flytter barnet fra Danmark under behandlingen af sagen og tager bopæl i et land, som Danmark ikke samarbejder med efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, bevarer danske myndigheder kompetencen til at behandle sagen.

Det bemærkes, at Haagerbørnebeskyttelseskonventionen i artikel 8 og 9 indeholder særlige bestemmelser om muligheden for at overføre kompetence til at behandle en sag mellem konventionsstater. Der henvises i denne forbindelse til punkt 6.2. i vejledning om anvendelsen af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen i sager efter forældreansvarsloven.

Der henvises for yderligere oplysninger til vejledning om international kompetence i sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. og vejledning om anvendelsen af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen i sager efter forældreansvarsloven.

Familieretshuset afvisning af at behandle en sag, fordi der ikke er international kompetence til at behandle den i Danmark, kan indbringes for familieretten, jf. § 39 i lov om Familieretshuset.

2.6. Særligt om behandlingen af § 5-sager efter forældreansvarsloven

Sager efter forældreansvarsloven, der visiteres til behandling som § 5-sager, er sager, hvor forældrene er enige. Det kan f.eks. være sager om anmeldelse af en aftale om fælles forældremyndighed eller flytning af forældremyndigheden mellem forældrene, eller om registrering af en aftale om delt bopæl. Der kan også være tale om udstedelse af et samværsdokument, fordi forældrene under behandlingen af en § 6-sag eller en § 7-sag er blevet enige om samværet. Disse sager betegnes som enkle sager.

En sag om fjernelse af markering i CPR af barnets delte bopæl, fordi aftalen om delt bopæl er ophørt, betragtes også som en enkel sag, der behandles som en § 5-sag, uanset at forældrene ikke nødvendigvis er enige om, at aftalen om delt bopæl skal ophøre.

Ikke alle sager, hvor forældrene er enige, kan dog visiteres til behandling som § 5-sager. I tilfælde, hvor der er behov for sagsbehandling, kan sagen ikke behandles som en § 5-sag, men omvisiteres til behandling som en § 6-sag, jf. punkt 2.4.1. Det kan f.eks. være, hvis der er tvivl om den internationale kompetence til at behandle sagen, hvis der er tale om registrering af en aftale om overførsel af forældremyndigheden til andre end barnets forældre eller hvis der, på baggrund af, at familien tidligere har haft en § 7-sag under behandling, er behov for at sikre, at der er tale om reel enighed mellem forældrene og ikke, at den ene forælder f.eks. har anvendt vold eller trusler om vold for at tvinge den anden til at indgå aftalen.

Det er en forudsætning for at registrere en aftale m.v., at der er tale om en reel aftale eller anmodning om registrering. Dette indebærer for det første, at anmodningen er afgivet af de pågældende parter, således

at der ikke er tale om falske dokumenter eller underskrifter. For det andet indebærer det, at parterne har indgået en reel aftale, der er gyldig efter aftaleretten, herunder at en part ikke er blevet tvunget til at indgå aftalen ved brug af vold eller trusler om vold. Der vil normalt ikke være behov for at foretage nærmere undersøgelser heraf. Der kan dog opstå situationer, hvor sagen skal undersøges nærmere. Det er f.eks. tilfældet ved modtagelsen af en anmeldelse af en aftale om forældremyndighed, og forældrene inden for de seneste seks måneder har haft en forældreansvarssag under behandling som en § 7-sag, hvor problemstillingerne drejede sig om vold, herunder psykisk vold, eller trusler herom i forholdet mellem parterne eller over for barnet. I sådanne situationer registreres aftalen, og Familieretshuset kontakter straks den pågældende part med henblik på at sikre, at der er tale om en reel aftale. Er det ikke tilfældet, indleder Familieretshuset efter anmodning fra den pågældende forælder en sag om gyldigheden af registreringen. Denne sag visiteres til behandling som en § 7-sag.

I § 5-sager afsluttes sagen i Familieretshuset ved, at Familieretshuset modtager anmeldelsen, godkender, registrerer eller noterer aftalen eller giver en tilladelse eller godkendelse. Familieretshuset gennemfører ikke nogen sagsbehandling forud for afslutningen af sagen, da parterne er enige, og det i visitationen er konstateret, at der ikke foreligger problemstillinger, der nødvendiggør sagsbehandling. Familieretshuset skal orientere familien om afslutningen af sagen og skal vejlede forældrene om mulighederne for, at deres barn kan modtage støtte i Børneenhedens åbne tilbud. Der henvises i denne forbindelse til punkt 7 i vejledning om Familieretshuset vedrørende Børneenheden. Vejledningen kan gives skriftligt.

Alt efter om der er tale om en aftale, der blot skal anmeldes, eller aftalen skal registreres, har forældrenes aftale efter § 35, stk. 3, i lov om Familieretshuset virkning fra anmeldelsen eller fra registreringen. Fra dette tidspunkt kan aftalen fuldbyrdes.

Familieretshusets registrering m.v. af en aftale kan efter § 40, stk. 1, i lov om Familieretshuset ikke indbringes for familieretten, da forudsætningen for registreringen m.v. er, at forældrene er enige. Hvis en forælder tilbagekalder sit samtykke, men ikke når at give Familieretshuset besked, inden Familieretshuset f.eks. registrerer aftalen, skal Familieretshuset efter anmodning genoptage behandlingen af sagen. Da forældrene nu ikke længere er enige, skal sagen visiteres til behandling som en § 6-sag eller en § 7-sag, hvor afgørelse enten træffes af familieretten, eller hvor Familieretshusets afgørelse kan indbringes for familieretten.

Behandlingen af § 5-sager er nærmere beskrevet i punkt 4 i vejledning om Familieretshuset.

2.7. Særligt om behandlingen af § 6-sager efter forældreansvarsloven

2.7.1. Behandlingen af § 6-sager

Sager efter forældreansvarsloven, der visiteres til behandling som § 6-sager, er sager, hvor forældrene ikke er enige, men hvor familien heller ikke har så komplekse problemer, at der er behov for den tværfaglige indsats, som Familieretshuset møder familien med i § 7-sager. Disse sager betegnes som mindre enkle sager.

I § 6-sager mødes forældrene i Familieretshuset med en konflikthåndterende tilgang, og de støttes via konflikthåndtering og rådgivning med henblik på, at de når til enighed om en løsning. Fokus i Familieretshuset er således på at forlige forældrene til barnets bedste. Familieretshuset tilrettelægger arbejdet med forældrene ud fra den enkelte families behov med henblik på at udnytte forligspotentialet. Det vil således være individuelt, hvilke tilbud om konflikthåndtering og rådgivning som forældrene vil få. Familieretshuset skal i arbejdet med forældrene have fokus på at bibringe forældrene en forståelse for deres barns situation, og hvordan barnet påvirkes af forældrenes konflikt.

Familieretshuset skal efter § 31 a i forældreansvarsloven indkalde forældrene til et møde, medmindre sagen alene omhandler anden kontakt end samvær, eller det er unødvendigt eller u hensigtsmæssigt at afholde et møde. Det kan f.eks. være unødvendigt, hvis forældrene blot er uenige om detaljer i tilrettelæggelsen af samvær, eller hvis Familieretshuset umiddelbart kan konstatere, at anmodningen skal afvises efter § 39 i forældreansvarsloven. Mødet kan afholdes ved brug af digitale hjælpemidler, såsom et videokonferencesystem, forudsat at databeskyttelseslovgivningen overholdes.

§ 6-sager behandles i et familiemæglingsspor, hvor familien indkaldes til et møde. På mødet vil der være fokus på ud fra en konflikthåndterende tilgang at finde fælles løsninger til barnets bedste. Efter § 14 i lov om Familieretshuset skal Familieretshuset sende mødeindkaldelsen til forældrene hurtigst muligt og senest ti hverdage efter modtagelsen af sagen.

Forældrene er forpligtede til at deltage i mødet. Der er dog ikke pligt til at møde sammen med den anden forælder, hvis der har været voldelig adfærd i forholdet. Der henvises i den forbindelse til punkt 2.1.1. i denne vejledning og punkt 9.1. i vejledning om Familieretshuset. Forælderen kan bede om en kortvarig udsættelse af mødet, f.eks. for at sikre at en bisidder kan deltage. Det bemærkes, at Familieretshuset er forpligtet til at behandle sagen, uanset at en eller begge forældre udebliver fra mødet, idet Familieretshuset dog i visse situationer kan henlægge sagen, hvis ansøgeren udebliver.

Familieretshuset er forpligtet til hurtigst muligt at yde støtte til forældrene, medmindre støtten af hensyn til barnet bør ydes over en længere periode. Familieretshusets konflikthåndterings- og rådgivningstilbud er beskrevet i punkt 8 i vejledning om Familieretshuset.

Samtidigt tilbydes barnet afhængig af behov støtte i Familieretshusets Børneenhed. Det er ligeledes Børneenheden, som afholder en eventuel børnesamtale med barnet under Familieretshusets oplysning af sagen. Børneenheden skal efter § 14, stk. 1, nr. 3, i lov om Familieretshuset hurtigst muligt og så vidt muligt inden syv hverdage efter visitationen af § 6-sagen tilbyde at udpege en kontaktperson for barnet. Børneenheden og kontaktpersonordningen er nærmere beskrevet i punkt 2.1. i denne vejledning og i punkt 7 i vejledning om Familieretshuset.

2.7.2. Oplysningen af sagen

Familieretshuset har ansvaret for at oplyse sagen. Oplysningen af sagen skal tage udgangspunkt i barnets perspektiv, og at der skal tilvejebringes tilstrækkeligt grundlag for at træffe den afgørelse, der er til barnets bedste. Der henvises i den forbindelse til punkt 2.1.

Familieretshuset kan gennemføre sagsoplysningen på flere forskellige måder, og dette skal tilrettelægges i den enkelte sag. Oplysningen af sagen kan således bl.a. indebære børnesamtaler, møder med forældrene, udarbejdelse af en børnesagkyndig erklæring eller gennemførelse af en børnesagkyndig undersøgelse og indhentning af oplysninger fra andre myndigheder. Det kan f.eks. være relevant at indhente oplysninger fra barnets daginstitution eller skole. I § 6-sager vil det som klart udgangspunkt ikke være relevant at indhente oplysninger fra de sociale myndigheder, politiet og anklagemyndigheden. Udtalelser fra f.eks. barnets børnehave m.v. kan være en vigtig del af sagens oplysning og samtidigt føre til en indirekte inddragelse af barnet. Det kan endvidere i nogle tilfælde være med til at kvalificere en indledende vurdering af barnets modenhed til brug for spørgsmålet om, hvorvidt barnet skal indkaldes til en samtale. Det beror på en skønsmæssig vurdering, om der er behov for at indhente yderligere oplysninger. Der indhentes således ikke automatisk oplysninger fra andre myndigheder, institutioner m.v.

Familieretshuset er kun forpligtet til at følge en opfordring om at indhente oplysninger, som en forælder ikke selv kan fremskaffe, hvis oplysningerne skønnes at være relevante for sagen. Anmoder forældrene

om, at andre myndigheder inddrages i sagsoplysningen, skal Familieretshuset således foretage en konkret vurdering, før anmodningen efterkommes eller afslås.

Herudover har Familieretshuset en pligt til *ex officio* at vurdere, om der skal indhentes oplysninger fra andre myndigheder for at sikre et forsvarligt og tilstrækkeligt afgørelsesgrundlag.

I sager efter forældreansvarsloven opstår ofte det dilemma, at der er tale om meget indgribende afgørelser af væsentlig betydning for barnet og forældrene, som derfor kræver en grundig sagsoplysning, samtidig med at der ofte er behov foren hurtig afgørelse.

Det kan ikke udelukkes, at andre hensyn end, hvad der følger af en snæver anvendelse af officialmaksimen, kan føre til, at Familieretshuset alligevel bør overveje at indhente yderligere oplysninger. Dette kan eksempelvis ske af hensyn til forældrenes "accept" af afgørelsen.

Familieretshusets mulighed for at indhente yderligere oplysninger om ansøgerens rent private forhold fra andre dele af forvaltningen eller fra en anden forvaltningsmyndighed er reguleret af forvaltningslovens § 29. Efter denne bestemmelse må oplysninger om ansøgerens rent private forhold ikke indhentes fra andre dele af forvaltningen eller fra en anden forvaltningsmyndighed. Dette gælder dog ikke, hvis ansøgeren har givet samtykke til, at oplysningerne indhentes, eller hvis særlige hensyn til ansøgeren eller tredjemand, f.eks. barnet, klart overstiger ansøgerens interesse i, at oplysningen ikke indhentes.

Begrænsningen i indhentningen af oplysninger gælder endvidere ikke, hvis andet følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov. Selvom det påhviler Familieretshuset at oplyse sagen, har Familieretshuset således ikke fri adgang til at indhente oplysninger om ansøgeren. Begrænsningerne i forvaltningslovens § 29 gælder alene i forhold til ansøgeren og således ikke i forhold til modparten og barnet.

En myndigheds videregivelse af oplysninger om den anden forælder og barnet til Familieretshuset er reguleret i forvaltningslovens § 28, der henviser til en række bestemmelser i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (databeskyttelsesforordningen) og lov om supplerende bestemmelser til forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (databeskyttelsesloven). Der henvises til punkt 5.2. i vejledning om Familieretshuset.

Hvis en af forældrene ikke ønsker at medvirke til indhentning af oplysningerne, kan dette, hvis der ikke er modstående hensyn til barnet, tillægges processuel skadevirkning. Der henvises til punkt 9.5. i vejledning om Familieretshuset.

Efter forvaltningslovens § 31 skal en myndighed på begæring af en anden forvaltningsmyndighed videre give en anmodning, hvis oplysningen er af betydning for den anden myndigheds virksomhed eller for en afgørelse, som myndigheden skal træffe. Den myndighed, der modtager anmodningen, må dog kun videregive oplysningen, i det omfang den er berettiget til at videregive den. Det er den myndighed, der ligger inde med oplysningerne, der afgør, i hvilket omfang oplysningerne kan videregives.

2.7.3. Afslutningen af sagen

Hvis forældrene med støtte fra Familieretshuset når til enighed om en løsning under sagens behandling i Familieretshuset, visiteres sagen til afslutning som en § 5-sag, hvor Familieretshuset f.eks. registrerer forældrenes aftale.

Hvis forældrene ikke med Familieretshusets støtte kan nå til enighed om en løsning, skal Familieretshuset indbringe sagen for familieretten til afgørelse eller selv træffe afgørelse, så snart det er konstateret, at sagen er oplyst, og der ikke er grundlag for at fortsætte det tværfaglige arbejde med forældrene. Sidstnævnte baserer sig på en helhedsvurdering af familiens situation og forældrenes reaktioner på den tilbudte konflikthåndtering og rådgivning. Hensynet til, om det er til gavn for barnet, at der tilbydes yderligere rådgivning eller konflikthåndtering, skal tillægges afgørende vægt. I vurderingen skal bl.a. også indgå sagens genstand, forældrenes samarbejdsvanskeligheder, familiens tidligere sager, konflikt- og løsningspotentialet og barnets situation. Det er ikke et krav, at alle konflikthåndterings- og rådgivningsmuligheder er udtømte for, at Familieretshuset afslutter arbejdet med forældrene. Det skal kun være de muligheder, der er relevante for den pågældende familie, som skal være afprøvede. Der kan dermed være sager, hvor det meget hurtigt kan konstateres, at det ikke er muligt at støtte forældrene i at nå til enighed, og at det derfor er bedst, at sagen indbringes for familieretten, eller at der træffes en afgørelse.

Familieretshuset kan også i andre situationer opleve, at det er mest hensigtsmæssigt og bedst for barnet, at sagen afsluttes hurtigst muligt og indbringes for familieretten til afgørelse. Det kan f.eks. gøre sig gældende, hvis den ene forælder bor i udlandet og ikke kan eller vil afholde udgifterne ved at rejse til Danmark for at deltage i møder, konflikthåndtering og rådgivning m.v., og det ikke er muligt at gennemføre et møde ved brug af digitale hjælpemidler på en måde, der lever op til databeskyttelseslovgivningen.

I sager om forældremyndighed og barnets bopæl træffes afgørelsen som udgangspunkt af familieretten.

Det følger dog af § 27, stk. 1, nr. 1, i Familieretshusloven, at afgørelser om forældremyndighed ved dødsfald efter §§ 15 og 15 a i forældreansvarsloven som udgangspunkt træffes af Familieretshuset. Der henvises til punkt 3.4. I sager om samvær træffes afgørelsen af familieretten, hvis afgørelsen vil være indgribende for barnet. I øvrige samværssager træffes afgørelsen af Familieretshuset. Afgørende for Familieretshusets vurdering af, om en afgørelse om samvær vil være indgribende for barnet eller ej, er, om der er tale om større ændringer. En ændring fra en 7-7-ordning til en 6-8-ordning er som udgangspunkt ikke indgribende, mens afgørelse i en sag om ændring fra samvær nogle timer hver fjortende dag til samvær hver anden weekend eller om ændring fra en 7-7-ordning til en 9-5-ordning som udgangspunkt er indgribende. Mindre ændringer, som f.eks. hvorvidt samvær afholdes i lige eller ulige uger, tidspunktet for afhentning til samvær, stillingtagen til enkeltstående samvær eller placeringen af samvær i ferieperioder, hvor der ikke er uenighed om omfanget af feriesamvær, er som udgangspunkt ikke indgribende for barnet. Familieretshuset skal altid foretage en konkret vurdering i forhold til det enkelte barn. Der kan dermed være sager, hvor ændringen af antallet af dage i en samværsordning umiddelbart synes mindre, men hvor det alligevel ud fra en skønsmæssig vurdering er indgribende, ligesom det omvendte kan gøre sig gældende. Karakteren af forældrenes konflikt kan have betydning i afvejningen.

Det kan efter omstændighederne også indgå i vurderingen, om en afgørelse er af hastende karakter, sådan at afgørelsen bør træffes af Familieretshuset.

I øvrige sager efter forældreansvarsloven træffes afgørelsen af Familieretshuset. Det gælder dog ikke, hvis sagen indeholder komplicerede juridiske eller faktiske problemstillinger, såsom komplicerede spørgsmål om international kompetence. Sådanne sager skal Familieretshuset indbringe for familieretten til afgørelse.

Hvis afgørelse i sagen skal træffes af familieretten, indbringer Familieretshuset sagen for retten. Familieretshuset sender sagens akter til familieretten og angiver endvidere, hvilke parter der efter § 448 a i retsplejeloven anses som henholdsvis sagsøger og sagsøgte. Indbringelse af sager for familieretten er nærmere behandlet i punkt 5.4. i vejledning om Familieretshuset.

Hvis afgørelse træffes af Familieretshuset, har afgørelsen virkning fra afgørelsestidspunktet, medmindre Familieretshuset fastsætter andet i afgørelsen. En afgørelse kan fuldbyrdes fra virkningstidspunktet. Der henvises til § 34, stk. 1 og 2, og § 38 i lov om Familieretshuset. Efter § 37, stk. 1, nr. 5, i Familieretsloven har Familieretshusets afgørelser om forældremyndighed ved dødsfald efter §§ 15 og 15 a i forældreansvarsloven som udgangspunkt først virkning to uger efter afgørelsen, jf. punkt 3.4.

Familieretshusets afgørelse kan efter § 39 i lov om Familieretshuset indbringes for familieretten til prøvelse. Anmodning om, at afgørelsen indbringes, skal indgives til Familieretshuset inden fire uger efter, at forælderen har fået meddelelse om afgørelsen. Familieretshuset skal dog i alle tilfælde indbringe sagen, da familieretten efter § 448 d, stk. 1, i retsplejeloven i særlige tilfælde kan behandle sagen, uanset at anmodningen er indgivet for sent. Anmodning om domstolsprøvelse skal som udgangspunkt indgives til Familieretshuset ved brug af Familieretshusets digitale selvbetjeningsløsning, jf. punkt 2.3.

Familieretshuset kan bestemme, at indgivelse af en anmodning om indbringelse af Familieretshusets afgørelse for familieretten har opsættende virkning. Der henvises til § 41, stk. 1 og 2, i lov om Familieretshuset.

Familieretshuset har, når der modtages en anmodning om domstolsprøvelse af en afgørelse, i visse tilfælde efter § 41, stk. 3, i lov om Familieretshuset mulighed for at genoptage behandlingen af sagen. Det gælder, når anmodningen indeholder en ansøgning, som Familieretshuset ikke har taget stilling til, anmodningen indeholder væsentlige nye oplysninger, sagen indeholder væsentlige oplysninger, som Familieretshuset ikke har taget stilling til, eller der er begået sagsbehandlingsfejl, der kan have haft betydning for afgørelsen.

Familieretshuset skal ved indbringelse af sagen for familieretten vejlede forældrene om muligheden for at søge fri proces, herunder om de økonomiske betingelser herfor. Det gælder uanset, om familieretten skal træffe afgørelse eller prøve Familieretshusets afgørelse. Der henvises navnlig til §§ 325-328 og § 452, stk. 7, i retsplejeloven.

Behandlingen af § 6-sager er nærmere beskrevet i punkt 5 i vejledning om Familieretshuset.

2.8. Særligt om behandlingen af § 7-sager efter forældreansvarsloven

2.8.1. Behandlingen af § 7-sager

Sager efter forældreansvarsloven, der visiteres til behandling som § 7-sager, er sager, hvor forældrene ikke er enige, og hvor familien har så massive og komplekse problemer, at der er behov for en særlig indsats i forhold til afdækning af familiens situation, herunder i form af en tværfaglig tilgang til familiens udfordringer. Disse sager betegnes som komplekse sager.

I de komplekse sager oplever familien problemer såsom omsorgssvigt i forhold til barnet, vold, herunder psykisk vold, misbrugsproblemer eller psykisk sygdom. § 7-sager vil således ofte rumme sociale problemstillinger. En sag kan også være kompleks på baggrund af intensiteten af forældrenes konflikt, som bl.a. kan give sig udslag i forældrenes manglende kontakt med hinanden, samværsforælders manglende kontakt med barnet og lav grad af anerkendelse af den anden forælders evne eller vilje til at tage vare på barnet. Sager, hvor barnet er bortført til udlandet, eller hvor der er risiko herfor, vil som klar hovedregel være § 7-sager. § 7-sagerne er således de sager, hvor familien og barnet har mest brug for hjælp, og hvor familien er udfordret af flere problemstillinger.

Sager, der er rejst på baggrund af kommunens anvendelse af initiativretten i § 24 i lov om Familieretshuset, er altid § 7-sager. Initiativsagerne er beskrevet i punkt 5 i vejledning om samarbejdet mellem kommunerne og Familieretshuset.

I § 7-sagerne mødes familierne af en tværfaglig tilgang. Dette kommer ikke nødvendigvis til udtryk ved, at der til møderne med forældrene i Familieretshuset deltager f.eks. både en børne- og familiefaglig medarbejder og en jurist. Den tværfaglige tilgang handler derimod om, at Familieretshuset i sin tilrettelæggelse af oplysningen af sagen og arbejdet med familien tænker tværfagligt, helhedsorienteret og inddrager alle de nødvendige faglige kompetencer. Det tværfaglige team, der behandler sagen, skal som minimum bestå af en børne- og familiefaglig medarbejder og en jurist. Teamet er grundstammen i Familieretshusets sagsbehandling, men inddrager relevant personale fra Familieretshuset og eksterne sagkyndige, når det er nødvendigt.

Fokus i Familieretshusets behandling af sagen er at oplyse sagen ud fra et børne- og familiefagligt perspektiv, således at familieretten kan træffe afgørelse om en helhedsorienteret løsning, der er bedst for barnet, at arbejde med at bibringe forældrene en forståelse for barnets situation, og hvordan barnet påvirkes af forældrenes konflikt, og at nedbringe forældrenes konfliktniveau både under sagens behandling og på lang sigt til gavn for barnet. Familieretshusets konflikthåndterings- og rådgivningstilbud er beskrevet i punkt 8 i vejledning om Familieretshuset.

Familieretshuset skal efter § 31 a i forældreansvarsloven indkalde forældrene til et møde, medmindre sagen alene omhandler anden kontakt end samvær, eller det er unødvendigt eller uhensigtsmæssigt at afholde et møde. Det kan f.eks. være unødvendigt, hvis Familieretshuset umiddelbart kan konstatere, at anmodningen skal afvises efter § 39 i forældreansvarsloven. § 7 sager behandles i et familieretligt udredningsspor med henblik på at oplyse sagen og afdække barnets bedste. Familien indkaldes som udgangspunkt til et møde, hvor der vil være fokus på belysning af familiens situation, forældrenes personlige egenskaber og deres evne til at drage omsorg for barnet for at sikre et indgående kendskab til den konkrete familie. Samtidig ydes støttende børnesagkyndig rådgivning og vejledning for at hjælpe forældrene til at fokusere på barnets behov.

Mødet kan afholdes ved brug af digitale hjælpemidler, såsom et videokonferencesystem, forudsat at databeskyttelseslovgivningen overholdes.

Efter § 14 i lov om Familieretshuset skal Familieretshuset sende mødeindkaldelsen til forældrene hurtigst muligt og senest ti hverdage efter modtagelsen af sagen. Familieretshuset skal i § 7-sager være særligt opmærksom på forpligtelsen efter § 10, stk. 2, i lov om Familieretshuset til, at forældrene ikke må indkaldes til møde sammen, hvis en forælder eller dennes barn har været udsat for voldelig adfærd fra den anden forælder, eller der er mistanke herom, medmindre forældrene samtykker til afholdelse af et fælles møde. Ligeledes skal Familieretshuset vejlede forældrene om, at de ikke er forpligtede til at deltage i et møde med den anden forælder, hvis denne har udsat forælderen eller dennes barn for voldelig adfærd. Der henvises til punkt 2.1.1. Forælderen kan bede om en kortvarig udsættelse af mødet, f.eks. for at sikre at en bisidder kan deltage. Det bemærkes, at Familieretshuset som udgangspunkt er forpligtet til at behandle sagen, uanset at en eller begge forældre udebliver fra mødet, men at Familieretshuset i visse situationer kan henlægge sagen, hvis ansøgeren i sagen ikke møder.

Familieretshuset skal endvidere hurtigst muligt og så vidt muligt inden fem hverdage efter visitationen af sagen kontakte den kommune, der er handlekommune for barnet i sager efter barnets lov, jf. § 9 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (retssikkerhedsloven). Kontakten skal afdække, om der er grundlag for at indlede et samarbejde efter §§ 29-31 i lov om Familieretshuset. Samarbejdet med kommunen er et væsentligt element i Familieretshusets oplysning af sagen og arbejde med familien i de tilfælde, hvor familien også har sociale problemer. Samarbejdet er beskrevet indgående i vejledning om samarbejdet mellem Familieretshuset og kommunerne, hvortil der henvises.

Familieretshuset skal efter § 14 i lov om Familieretshuset hurtigst muligt og så vidt muligt inden syv hverdage efter visitationen af sagen sende en plan for behandlingen af sagen til parterne. Ofte vil planen med fordel kunne sendes til forældrene sammen med den ovenfor nævnte mødeindkaldelse. Planen skal indeholde oplysninger om de overordnede sagsskridt, som Familieretshuset på tidspunktet for planens udarbejdelse forventer, skal gennemføres. Det kan f.eks. være, at Familieretshuset forventer at indhente oplysninger fra kommunen, hvorefter der vil blive afholdt et møde og en børnesamtale, og at Familieretshuset forventer, at forældrene parallelt hermed vil blive tilbudt konflikthåndtering. Det skal endvidere angives i planen, hvornår de enkelte sagsbehandlingsskridt forventes foretaget. Det er ikke et krav, at det sker med datoangivelse, men tidsangivelsen skal give parterne en overordnet skitse over Familieretshusets tilrettelæggelse af sagsbehandlingen. Samarbejdet med kommunen skal fremgå af planen, hvis Familieretshuset har oplysninger herom på tidspunktet for udarbejdelsen af planen. Det er det tværfaglige team i Familieretshuset, der tilrettelægger behandlingen af sagen.

Planen er ikke bindende, og det forhold, at planen er sendt til forældrene, er således ikke til hinder for, at Familieretshuset under sagens behandling revurderer, hvilke sagsbehandlingsskridt der er nødvendige. Familieretshuset skal således løbende vurdere, om den udarbejdede plan fortsat skitserer det bedst mulige forløb for familien og barnet i den konkrete sag. Hvis det ikke er tilfældet, skal Familieretshuset revidere planen. Den reviderede plan skal sendes til forældrene.

Børn, der er involverede i § 7-sager, er ofte meget sårbare og påvirkede af forældrenes konflikt og øvrige problemer. Familieretshusets Børneenhed har derfor særligt fokus på, hvordan disse børn kan hjælpes til at komme så skånsomt som muligt igennem forløbet. Det drejer sig både om, at barnet tilbydes støtte i Børneenheden, og at det er Børneenheden, der har kontakten til barnet, når det skal involveres direkte i sagens oplysning ved f.eks. en børnesamtale eller en børnesagkyndig undersøgelse. Børneenheden skal efter § 14, stk. 1, nr. 3, i lov om Familieretshuset hurtigst muligt og så vidt muligt inden syv hverdage efter visitationen af § 7-sagen tilbyde at udpege en kontaktperson for barnet. Børneenheden og kontaktpersonordningen er nærmere beskrevet i punkt 2 i denne vejledning og i punkt 8 i vejledning om Familieretshuset.

Familieretshuset skal hurtigst muligt oplyse § 7-sagen og under oplysningen af sagen yde støtte til parterne. Det er således Familieretshuset, der sørger for den tværfaglige behandling, undersøgelse og oplysning af § 7-sagen. Familieretshuset skal i behandlingen af sagen have fokus på beskyttelsen af barnet og Børneenhedens afdækning af barnets perspektiv.

2.8.2. Oplysningen af sagen

Familieretshuset har ansvaret for at oplyse sagen. Oplysningen af sagen skal tage udgangspunkt i barnets perspektiv, og at der skal være det tilstrækkelige grundlag for, at familieretten kan træffe den afgørelse, der er til barnets bedste, hvis parterne ikke kan støttes i at blive enige om en løsning under Familieretshusets behandling af sagen. Der henvises til punkt 2.1.

Familieretshuset kan leve op til dette ansvar på flere forskellige måder, og det skal ske under hensyn til den enkelte sag. Oplysningen af sagen kan således bl.a. omfatte børnesamtaler, møder med forældrene, gennemførelse af en børnesagkyndig undersøgelse eller udarbejdelse af en sagkyndig erklæring og indhentning af oplysninger fra andre myndigheder.

Kompleksiteten af § 7-sagerne medfører, at det oftest vil være nødvendigt som led i oplysningen af sagen at iværksætte en undersøgelse af en eller begge forældres personlige egenskaber, evne til at drage omsorg for barnet og forudsætninger for at kunne følge afgørelser og indgå i det nødvendige samarbejde for at sikre barnets trivsel. Undersøgelsen kan udelades, hvis den ikke er relevant, f.eks. fordi der kort forinden er gennemført en tilsvarende undersøgelse, som dækker behovet.

Familieretshuset skal derudover som led i oplysningen af sagen sørge for, at der foretages en børnesagkyndig undersøgelse, medmindre det ikke er nødvendigt for afgørelsen. Det kan f.eks. være unødvendigt, fordi der kort forinden er gennemført en tilsvarende undersøgelse, som dækker behovet, eller forældrenes evne til at drage omsorg for barnet er belyst i tilstrækkelig grad på anden vis. At der foreligger en forældrekompetenceundersøgelse eller en børne- eller ungefaglig undersøgelse efter barnets lov eller lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet betyder ikke i sig selv, at kravet om gennemførelse af en børnesagkyndig undersøgelse kan fraviges. Familieretshuset skal dog naturligvis tage højde for de allerede gennemførte undersøgelser, hvilket bl.a. kan betyde, at opdraget for den supplerende undersøgelse kan indsnævres, eller at det ikke er nødvendigt at gennemføre en børnesagkyndig undersøgelse. Familieretshusets undersøgelser kan bl.a. indeholde en psykologfaglig vurdering og prognose for forælderen eller forældrenes evne til at tage ansvar og drage omsorg for barnet samt en afdækning af forælderen eller forældrenes personlige egenskaber. Undersøgelsen kan også afdække forældrenes indstilling til at samarbejde med den anden forælder. Der henvises i øvrigt til vejledning om børnesagkyndige undersøgelser.

Det tværfaglige team i Familieretshuset kan under behandlingen af sagen afholde møder med forældrene med henblik på at oplyse sagen, så den bedst mulige løsning for barnet afdækkes. Familieretshuset skal være opmærksom på forpligtelsen efter § 10, stk. 2, i lov om Familieretshuset til, at forældrene ikke må indkaldes til møde sammen, hvis den ene forælder har udsat den anden forælder eller dennes barn for voldelig adfærd. Der henvises i den forbindelse til punkt 2.1.1. i denne vejledning og punkt 9.1. i vejledning om Familieretshuset. Familieretshuset kan invitere andre myndigheder til at deltage i møderne med forældrene. Dette kræver ikke forældrenes samtykke. Det kan være særligt relevant, at kommunen deltager, hvis familien også modtager støtte efter barnets lov. Der henvises i den forbindelse til vejledning om samarbejdet mellem Familieretshuset og kommunerne i familieretlige sager.

Familieretshuset kan efter § 30 i lov om Familieretshuset som led i oplysningen af sagen udveksle oplysninger med kommunale myndigheder, sundhedsmyndigheder, autoriserede sundhedspersoner, politiet og anklagemyndigheden. Udvekslingen kan ske uden samtykke fra de personer, der udveksles oplysninger om. Efter forvaltningslovens § 31 skal en myndighed på begæring af en anden forvaltningsmyndighed videregive oplysninger efter anmodning, hvis oplysningen er af betydning for den anden myndigheds virksomhed eller for en afgørelse, som myndigheden skal træffe. Den myndighed, der modtager anmodningen, må dog kun videregive oplysningen, i det omfang den er berettiget til at videregive den. Det er den myndighed, der ligger inde med oplysningerne, der afgør, i hvilket omfang oplysningerne kan videregives.

Udvekslingen af oplysninger i § 7-sager er nærmere beskrevet i vejledning om samarbejdet mellem Familieretshuset og kommunerne i familieretlige sager. Denne vejledning indeholder endvidere beskrivelser af det tværsektorielle samarbejde mellem Familieretshuset og kommunen, som i nogle § 7-sager er en grundlæggende del af både sagens oplysning og arbejdet med parterne.

Indhentning af udtalelser fra f.eks. barnets børnehave kan være en vigtig del af sagens oplysning og samtidig føre til en indirekte inddragelse af barnet. Det kan endvidere i nogle tilfælde være med til at kvalificere en indledende vurdering af barnets modenhed til brug for spørgsmålet om, hvorvidt barnet skal indkaldes til en samtale. Det beror på en skønsmæssig vurdering, om der er behov for at indhente yderligere oplysninger. Der indhentes således ikke automatisk oplysninger fra andre myndigheder, institutioner m.v.

Familieretshuset er kun forpligtet til at følge en opfordring om at indhente oplysninger, som en forælder ikke selv kan fremskaffe, hvis oplysningerne skønnes at være relevante for sagen. Anmoder forældrene om, at andre myndigheder inddrages i sagsoplysningen, skal Familieretshuset således foretage en konkret vurdering, før anmodningen efterkommes eller afslås.

Herudover har Familieretshuset en pligt til ex officio at vurdere, om der skal indhentes oplysninger fra andre myndigheder for at sikre et forsvarligt og tilstrækkeligt afgørelsesgrundlag.

I sager efter forældreansvarsloven opstår ofte det dilemma, at der er tale om meget indgribende afgørelser af væsentlig betydning for barnet og forældrene, og som derfor kræver en grundig sagsoplysning, samtidig med at der ofte kræves en hurtig afgørelse.

Det kan ikke udelukkes, at andre hensyn end, hvad der følger af en snæver anvendelse af officialmaksimen, kan føre til, at Familieretshuset alligevel bør overveje at indhente yderligere oplysninger. Dette kan eksempelvis ske af hensyn til forældrenes accept af afgørelsen.

2.8.3. Afslutningen af sagen

Hvis forældrene med støtte fra Familieretshuset når til enighed om en løsning under sagens behandling i Familieretshuset, visiteres sagen til afslutning som en § 5-sag, hvor Familieretshuset f.eks. registrerer forældrenes aftale. I øvrige tilfælde skal Familieretshuset indbringe sagen for familieretten til afgørelse, så snart sagen er oplyst, og der ikke er grundlag for at fortsætte det tværfaglige arbejde med forældrene. Det er således altid familieretten, der træffer afgørelse i § 7-sager.

Det bemærkes, at grundet sagernes karakter er der sager, hvor Familieretshuset efter en konkret vurdering hurtigst muligt skal indbringe sagen for familieretten og altså ikke iværksætte et tværfagligt arbejde med forældrene. Det kan f.eks. være tilfældet i situationer, hvor Familieretshuset har indbragt en sag for familieretten til afgørelse efter § 33 i Familieretshusloven, og hvor Familieretshuset derefter modtager en anmodning, der er nært knyttet til den indbragte sag. Der henvises til punkt 6.5. i vejledning om Familieretshuset. Det kan også være tilfældet, hvor der alene skal tage stilling til mindre justeringer af samværet, uden at der er grundlag for at afvise at behandle ændringsanmodningen efter § 39 i forældreansvarsloven.

Der kan også være tale om sager, hvor der er en bortførelsesrisiko, eller hvor barnet er bortført til udlandet, og hvor det samtidigt efter en konkret vurdering af bl.a. potentialet for at arbejde med forældrene findes at være afgørende, at familieretten hurtigt træffer afgørelse. I bortførelsessager skal Familieretshuset endvidere vejlede om mulighederne for, at der kan træffes en midlertidig afgørelse efter §§ 26 eller 27 i forældreansvarsloven og Familieretshuset skal som udgangspunkt hurtigst muligt indbringe sagen for familieretten til afgørelse, hvis barnet allerede er bortført.

Familieretshuset kan også i andre situationer opleve, at det er mest hensigtsmæssigt og bedst for barnet, at sagen afsluttes hurtigst muligt og indbringes for familieretten til afgørelse. Det kan f.eks. gøre sig gældende, hvis den ene forælder bor i udlandet, denne ikke kan eller vil afholde udgifterne ved at rejse til Danmark for at deltage i møder, konflikthåndtering m.v., og det ikke er muligt at gennemføre møderne m.v. digitalt via en sikker forbindelse.

Familieretshuset sender ved indbringelsen sagens akter til familieretten og oplyser familieretten om, hvem der efter § 448 a i retsplejeloven er sagsøger og sagsøgte.

Familieretshuset skal ved indbringelse af sagen for familieretten vejlede forældrene om muligheden for at søge fri proces, herunder om de økonomiske betingelser herfor. Der henvises navnlig til §§ 325-328 i retsplejeloven.

Behandlingen af § 7-sager er nærmere beskrevet i punkt 6 i vejledning om Familieretshuset.

2.9. Underretningspligten efter barnets lov

Efter § 133 i barnets lov er personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv forpligtede til at underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage, at et barn under 18 år har behov for særlig støtte.

Denne underretningspligt bliver særlig relevant i sager, hvor der er påstand om vold og overgreb eller grænseoverskridende handlinger, men kan også foreligge i andre sager.

Medarbejdere i Familieretshuset skal således altid være opmærksom på, om der er forhold i en konkret sag, som medfører, at der bør ske underretning til den kommune, der er handlekommune for barnet, dvs. den kommune, der efter § 9 a i retssikkerhedsloven har pligt til at yde hjælp til barnet.

Underretningspligten er nærmere beskrevet i vejledning til barnets lov. Det fremgår bl.a. heraf, at underretningspligten for fagpersoner efter § 133 i barnets lov, indtræder, når den pågældende får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte.

Underretningspligten indtræder uanset, hvad der er årsagen til, at barnet eller den unge kan have behov for særlig støtte. Der er ikke i den sociale lovgivning en opremsning af, hvad der konkret hører under underretningspligten.

Efter § 133, stk. 1, nr. 1-4, i barnets lov indtræder underretningspligten, når medarbejderen får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte, at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de kommende forældres forhold, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten eller at et barn eller en ung under 18 år er udsat for overgreb.

Der stilles ikke krav til, at medarbejderen har et kendskab til barnets eller den unges forhold. Derimod skal der være tale om en antagelse, der er sagligt begrundet i barnets eller den unges forhold, og som har givet grund til bekymring for barnets eller den unges udvikling eller sundhed. En sådan antagelse kan således føre til en bekymring for, om barnet eller den unge kan have behov for støttende indsatser efter barnets lov.

Det bemærkes, at en underretning ikke medfører en pligt for kommunen til at iværksætte foranstaltninger. Men kommunen må på baggrund af underretningen og sit øvrige kendskab til barnet eller familien overveje, om underretningen giver anledning til at undersøge, om der er behov for støtte, jf. § 20 i barnets lov.

Kommunen vil i forbindelse med en børnefaglig undersøgelse efter § 20 i barnets lov kunne afkræve Familieretshuset yderligere relevante oplysninger, som Familieretshuset pligtmæssigt skal afgive efter § 11 a, jf. § 11 c, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (retssikkerhedsloven). Efter disse regler kan kommunen efter forudgående samtykke fra den, der søger om eller får hjælp, forlange, at bl.a. andre offentlige myndigheder giver oplysninger om den pågældende, der er nødvendige for at behandle sagen. Hvis det er nødvendigt for sagens behandling, kan kravet om samtykke bl.a. fraviges i sager om særlig støtte til børn og unge efter barnets lov, hvor myndighederne kan påbegynde en sag eller træffe afgørelse uden forældrenes samtykke.

Underretning kan foretages skriftligt, men kan også gives på anden måde, herunder f.eks. telefonisk eller mundtligt under et møde. Familieretshusets underretning bør dog som hovedregel udfærdiges skriftligt. Endvidere bør sammenblanding af faktiske oplysninger og vurderinger undgås, og kommunen bør skriftligt kvittere for modtagelsen. Hvis underretningen ikke afgives skriftligt, skal Familieretshuset være opmærksom på notatpligten.

Den, der foretager underretningen, bliver ikke part i sagen og kan ikke klage over de skridt, som kommunen vælger at foretage eller vælger ikke at foretage. Underretning kan ske anonymt.

Underretningen skal rettes til barnets handlekommune i sager efter barnets lov, jf. retssikkerhedslovens § 9 a. Børn under 18 år har som udgangspunkt samme handlekommune som forældrene. Bor barnet mest hos den ene af forældrene, har barnet handlekommune der. Hvis barnet bor lige meget hos begge forældre, har barnet handlekommune der, hvor barnet er folkeregistreret. Er barnet anbragt uden for hjemmet, er barnets handlekommune den kommune, der har truffet afgørelsen om anbringelse.

Underretning kan også ske til Ankestyrelsen, hvis man ikke mener, at kommunen handler tilstrækkelig hurtigt og alvorligt på baggrund af underretningen, jf. § 152 i barnets lov.

Det bemærkes, at underretningspligten også gælder, selvom forældrene tilkendegiver selv at ville rette henvendelse til kommunen om bekymrende forhold.

Også oplysninger, som f.eks. fremkommer i forbindelse med børnesagkyndig rådgivning, konfliktmægling og samtaler med børn, er omfattet af underretningspligten.

Det skal understreges, at der af hensyn til kommunens mulighed for at iværksætte eventuelle støtteforanstaltninger er behov for at underrette så tidligt som muligt efter, at Familieretshuset bliver opmærksom på bekymrende forhold for barnet.

2.10. Indberetning til CPR

Forældremyndighed

Familieretshuset skal sikre, at der sker anmeldelse til CPR om forældremyndigheden. Der henvises til meddelelse fra CPR-kontoret om registrering af forældremyndighed og separation i CPR, som findes på cpr.dk.

Familieretshuset skal foretage indberetning af forældremyndigheden til CPR i følgende situationer:

- Der etableres fælles forældremyndighed efter § 6, stk. 2, nr. 1, § 6, stk. 3, eller § 7, stk. 3, i forældreansvarsloven i forbindelse med anerkendelse af faderskab eller medmoderskab.
- Forældrene afgiver en omsorgs- og ansvarserklæring efter § 2, stk. 1, § 3 b, stk. 1, § 14, stk. 1, 3 eller 6, eller § 19, jf. § 14, stk. 1, 3 eller 6, i børneloven. Det gælder dog kun, hvis kravet om international kompetence i § 7, stk. 2, i forældreansvarsloven er opfyldt.
- Familieretshuset modtager anmeldelse af en aftale om fælles forældremyndighed, jf. § 9 i forældreansvarsloven, om ophør af fælles forældremyndighed, jf. § 10 i forældreansvarsloven, eller om overførsel af forældremyndigheden fra den ene forælder til den anden, jf. § 13, stk. 1, i forældreansvarsloven.
- Familieretshuset godkender en aftale om overførsel af en aftale om overførsel af forældremyndighed til andre end barnets forældre efter § 13, stk. 2, i forældreansvarsloven.
- Familieretshuset træffer en midlertidig afgørelse om forældremyndighed efter §§ 26 og 28 i forældreansvarsloven. Det bemærkes, at det ikke angives, at afgørelsen er midlertidig.
- Familieretshuset træffer en afgørelse om forældremyndighed efter død, jf. §§ 15 og 15 a i forældreansvarsloven. Afgørelsen registreres først i CPR, når den har virkning, dvs. to uger efter afgørelsen, medmindre andet er bestemt i afgørelse. Der henvises til § 37, stk. 1, nr. 5, Familieretshusloven.

Ankestyrelsen foretager indberetning af forældremyndighed i relation til sager om adoption uden samtykke, jf. § 7 a i forældreansvarsloven. Der henvises til kapitel 12 i vejledning om frigivelse af børn til national adoption.

Hvis godkendelse af en aftale om overførsel af forældremyndighed til andre end barnets forældre efter § 13, stk. 2, i forældreansvarsloven foretages af familieretten, sørger familieretten for registrering i CPR. Ligeledes sørger familieretten for registrering i CPR, når familieretten træffer en midlertidig eller endelig afgørelse om forældremyndighed. Familierettens afgørelser registreres først i CPR, når de kan fuldbyrdes, dvs. 2 uger efter domsafsigelsen, medmindre andet er bestemt i afgørelsen. Der henvises til § 480 i retsplejeloven.

Barnets bopæl

Familieretshuset indberetter ikke afgørelser om barnets bopæl til CPR. Hvis en afgørelse om barnets bopæl medfører, at barnets bopælsregistrering i CPR skal ændres, skal forældrene vejledes om, at de selv skal anmelde adresseændring for barnet til bopælskommunen. Bopælskommunen vil derefter træffe afgørelse om barnets bopælsregistrering i CPR efter reglerne herom i lov om Det Centrale Personregister.

2.11. Barnets pas

Reglerne om pas til børn findes i bekendtgørelse om pas m.v. (pasbekendtgørelsen).

Efter pasbekendtgørelsen skal børn have et selvstændigt pas, og de kan derfor ikke optages i forældres eller andre voksnes pas.

Efter pasbekendtgørelsens § 18, stk. 1, kræves der samtykke fra forældremyndighedsindehaveren til, at et barn under 18 år får sit eget pas. Er der fælles forældremyndighed, kræves samtykke fra begge forældremyndighedsindehavere. Forældremyndighedens indehaver(e) kan således nægte at give samtykke til, at barnet får sit eget pas.

Politiet kan dog efter pasbekendtgørelsens § 18, stk. 4, bestemme, at et barn uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren kan få udstedt sit eget pas. En sådan tilladelse gives kun, når ganske særlige grunde taler derfor. Der henvises til den gennemgang af praksis herom, der findes i TFA2003. 243.

Forarbejderne til pasloven (L198 af 27. marts 2003) indeholder følgende:

”Såfremt en samværsresolution giver ret til samvær uden for Norden, og forældremyndighedsindehaveren modsætter sig at udlevere barnets pas, vil passet eventuelt kunne kræves udleveret ved en umiddelbar fogedforretning, jf. retsplejelovens kap. 55. I uopsættelige tilfælde, hvor passet umiddelbart før afrejsetidspunktet er bortkommet eller påstås at være det, vil der efter anmodning fra den samværsberettigede på baggrund af samværsresolutionen kunne udstedes et såkaldt provisorisk (midlertidigt) pas til barnet efter reglerne i pasbekendtgørelsens § 29 [nu bekendtgørelsens § 24]. ”

I overensstemmelse hermed er det ved kendelsen i T:FA2023. 283 fastslået, at barnets pas følger barnet, og at den forælder, der var i besiddelse af passet, derfor skulle udlevere det til den anden forælder, der ville rejse på ferie til udlandet med barnet.

3. Forældremyndighed

Den grundlæggende bestemmelse om forældremyndighed findes i § 2, stk. 1, i forældreansvarsloven. Det fremgår heraf, at forældremyndighedens indehaver skal drage omsorg for barnet og kan træffe afgørelse om dets personlige forhold ud fra barnets interesser og behov. Det fremgår videre af § 2, stk. 2, at barnet har ret til omsorg og tryghed, og at barnet skal behandles med respekt for sin person og ikke må udsættes

for legemlig afstraffe eller anden krænkende behandling. Er der to indehavere af forældremyndigheden, er begge forældre omfattet af pligterne og beføjelserne i § 2.

3.1. Fælles forældremyndighed

Det er som nævnt et af lovens grundlæggende principper, at forældrene, uanset at de ikke lever sammen, skal tage ansvar for barnet, dels ved at drage omsorg for barnet og dels ved at samarbejde om væsentlige beslutninger omkring barnet. Det er derfor lovens klare udgangspunkt, at fællesskabet omkring barnet fortsætter i tilfælde af en samlivsophævelse. Det følger således af § 8 i forældreansvarsloven, at den fælles forældremyndighed fortsætter, selvom forældrene har ophævet samlivet eller er blevet separeret eller skilt.

Fælles forældremyndighed kræver ikke enighed om samtlige spørgsmål omkring barnet, men enighed om væsentlige beslutninger vedrørende barnet. I punkt 3.1.1. redegøres nærmere for beslutningsbeføjelserne ved fælles forældremyndighed.

Reglerne om ændring af forældremyndighed, herunder rettens adgang til at dømme til fortsat fælles forældremyndighed og til at ophæve den fælles forældremyndighed, er nærmere beskrevet i punkt 3.3.

3.1.1. Beslutningsbeføjelser ved fælles forældremyndighed

Beslutningsbeføjelserne ved fælles forældremyndighed er reguleret i § 3 i forældreansvarsloven. Af § 3, stk. 1, 1. pkt., fremgår, at væsentlige beslutninger vedrørende barnets forhold kræver enighed mellem forældrene, hvis der er fælles forældremyndighed. Samtidig følger det af § 3, stk. 1, 2. pkt., at den forælder, som barnet har bopæl hos, kan træffe afgørelse om overordnede forhold i barnets daglige liv, herunder hvor i landet bopælen skal være. Hvis barnet har delt bopæl efter § 18 a, stk. 1, 1. pkt., i forældreansvarsloven, kræver afgørelse om overordnede forhold i barnets daglige liv dog enighed mellem forældrene.

Der sondres således mellem ”væsentlige beslutninger” og ”overordnede forhold i barnets daglige liv” i relation til de beslutningsbeføjelser, der følger af fælles forældremyndighed.

De væsentlige beslutninger, som forældrene efter § 3 stk. 1, 1. pkt., skal være enige om, er defineret som forhold, der må anses som så indgribende for barnet, at begge forældre skal være enige herom. Her tænkes navnlig på spørgsmålet om barnets flytning til udlandet, herunder udrejse til Grønland og Færøerne, barnets religion, valg af skoleretning, videreuddannelse m.v. og væsentlige lægelige indgreb. Derudover er der i særlovgivningen en række forhold, der kræver begge forældremyndighedsindehaveres samtykke, f.eks. indmeldelse i skole, udstedelse af pas, navnevalg m.v.

Efter § 3, stk. 1, 2. pkt., kan bopælsforælderen på egen hånd træffe beslutning om overordnede forhold vedrørende barnets daglige liv. Bopælsforælderen kan desuden bestemme, hvor i landet barnet skal have bopæl. Bestemmelsen indebærer, at bopælsforælderen kan tage stilling til større spørgsmål af dagligdags karakter alene uden at skulle inddrage den anden forælder. Dette gælder f.eks. beslutninger vedrørende barnets daginstitution og spørgsmål om barnets daglige velbefindende, herunder om barnet skal gå til skolepsykolog, i en børnegruppe el.lign.

Beslutninger af mere dagligdags karakter kan hver forælder træffe på egen hånd. Det gælder f.eks. mad, tøj, sengetider, venner m.v. Det afgørende i den forbindelse er, hvem barnet opholder sig hos. Den forælder, der i den givne situation er nærmest til at træffe sådanne beslutninger, har således kompetence hertil. For så vidt angår fritidsaktiviteter, kan hver af forældrene således træffe beslutning herom. Det afgørende er, at fritidsaktiviteterne foregår enten efter aftale med den anden forælder eller sker i den periode, hvor barnet opholder sig hos den pågældende forælder. Det bemærkes dog, at hvis der er tale om

en risikobetonet fritidsaktivitet, som f.eks. dykning, boksning, motorsport, bjergbestigning el.lign., hvor der er stor risiko for skader, må begge forældre dog som udgangspunkt være enige herom.

Nedenstående skema belyser sondringen mellem de forskellige beslutningsbeføjelser:

Forældremyndighedsindehaverne sammen:	Bopælsforælderen:	Samværsforælderen:
Værgemål	Direkte daglig omsorg	Afgørelser, der relaterer sig til samvær – direkte omsorg
Væsentlig medicinsk behandling og væsentlige indgreb	Daginstitution	
Skolevalg, videreuddannelse	Fritidsaktiviteter	Fritidsaktiviteter
Skolefritidsordning	Flytning indenlands	
Risikobetonet fritidsaktivitet	Skolepsykolog	
Flytning udenlands, herunder flytning til Grønland og Færøerne	Børnesagkyndig rådgivning	
Navnevalg		
Raligiøse forhold		
Pas		

3.2. Etablering af forældremyndighed

Forældremyndigheden over et barn kan enten varetages af én person (eneforældremyndighed) eller af to personer (fælles forældremyndighed). I det følgende beskrives reglerne om etablering af fælles forældremyndighed henholdsvis eneforældremyndighed.

3.2.1. Etablering af fælles forældremyndighed

Fælles forældremyndighed kan etableres på følgende måder:

- Hvis betingelserne for fælles forældremyndighed i enten §§ 6, 7 eller 7 a i forældreansvarsloven er opfyldte.
- Ved aftale om fælles forældremyndighed efter § 9 i forældreansvarsloven. Aftalen skal anmeldes til Familieretshuset og behandles som udgangspunkt som en § 5-sag.
- Ved afgørelse om fælles forældremyndighed efter §§ 14 og 15 i forældreansvarsloven. Sagen starter i Familieretshuset og behandles som en § 6-sag eller § 7-sag. Afgørelse træffes af familieretten, dog også af Familieretshuset ved forældremyndighed efter død.

3.2.1.1. Fælles forældremyndighed efter §§ 6 og 7 i forældreansvarsloven

Ved etableringen af fælles forældremyndighed har det betydning om barnets forældre er gift med hinanden, herunder separerede, eller de ikke er gift med hinanden.

Gift, herunder separerede, forældres forældremyndighed er reguleret i § 6 i forældreansvarsloven. Efter denne bestemmelse har forældre fælles forældremyndighed i følgende situationer:

- Hvis forældrene er gift med hinanden ved barnets fødsel eller senere indgår ægteskab, jf. § 6, stk. 1.
- Hvis forældrene er separerede ved barnets fødsel, og den separerede mand eller kvinde ifølge anerkendelse eller afgørelse anses som henholdsvis barnets far eller medmor, jf. § 6, stk. 2, nr. 1.
- Hvis forældrene er separerede ved barnets fødsel, og de har afgivet en omsorgs- og ansvarserklæring efter § 7, stk. 1, nr. 1, jf. § 6, stk. 2, nr. 2. Det er dog et krav, at betingelserne for at behandle spørgsmålet om forældremyndighed her i landet er opfyldt, jf. § 7, stk. 2.
- Hvis forældrene er skilt ved barnets fødsel, men har været gift med hinanden inden for de sidste ti måneder før barnets fødsel, jf. § 6, stk. 3. Det er dog et krav, at den tidligere ægtemands faderskab eller den tidligere ægtefælles eller registrerede partners medmoderskab er fastslået enten ved anerkendelse eller afgørelse.

Er forældrene separerede ved barnets fødsel, men genoptager de samlivet efter fødslen, vil separationen som følge af genoptagelsen af samlivet bortfalde. Forældrene vil i den forbindelse automatisk få fælles forældremyndighed igen efter § 6, stk. 1.

Ugifte forældres forældremyndighed er nærmere reguleret i § 7. Det følger heraf, at forældre, der ikke er gift med hinanden, har fælles forældremyndighed, hvis:

- De har afgivet en omsorgs- og ansvarserklæring efter børnelovens § 2, stk. 1, § 3 b, stk. 1, § 14, stk. 1, 3 eller 6, eller § 19, jf. § 14, stk. 1, 3 eller 6. Se § 7, stk. 1, nr. 1, i forældreansvarsloven. Det er dog et krav, at betingelserne for at behandle spørgsmålet om forældremyndighed her i landet er opfyldte, jf. § 7, stk. 2, i forældreansvarsloven.
- De har indgået en aftale om fælles forældremyndighed efter § 9, jf. § 7, stk. 1, nr. 2, i forældreansvarsloven.
- De har eller har haft fælles folkeregisteradresse inden for de sidste ti måneder før barnets fødsel, og den anden forælder anses som far eller medmor til barnet ifølge anerkendelse eller afgørelse, jf. § 7, stk. 3, i forældreansvarsloven.

Efter § 7, stk. 3, kan der således etableres fælles forældremyndighed, allerede når faderskabet eller medmoderskabet fastslås, hvis forældrene har eller har haft fælles folkeregisteradresse inden for de sidste ti måneder før barnets fødsel. Der stilles ikke krav til, hvor længe forældrene skal have haft fælles folkeregisteradresse. Det er således uden betydning for spørgsmålet om etablering af fælles forældremyndighed efter § 7, stk. 3, at forældrene f.eks. kun har haft fælles folkeregisteradresse i 14 dage, hvis blot forældrene har haft fælles folkeregisteradresse inden for de sidste ti måneder før barnets fødsel. Det er afgørende, at registreringen af fælles bopæl er sket forud for barnets fødsel.

Betingelsen om fælles folkeregisteradresse kan konstateres ved opslag i CPR. Familieretshuset kan gennemføre dette allerede under behandlingen af faderskabs- eller medmoderskabssagen, således at Familieretshuset kan orientere moren og den mand eller kvinde, der er inddraget i faderskabs- eller medmoderskabssagen, om retsvirkningerne af den fælles forældremyndighed.

Ønsker forældrene fælles forældremyndighed, og er der tvivl om, hvorvidt forældrene har haft fælles bopæl inden for de sidste ti måneder før barnets fødsel, skal Familieretshuset vejlede forældrene om muligheden for at etablere fælles forældremyndighed ved afgivelse af en omsorgs- og ansvarserklæring efter § 7, stk. 1, nr. 1.

Er der uenighed om, hvorvidt forældrene har boet sammen og hvornår, og er der ikke registreret en fælles folkeregisteradresse, er situationen ikke omfattet af bestemmelsen i § 7, stk. 3, og den anden forælder må indlede en forældremyndighedssag efter § 14 i forældreansvarsloven, hvis denne forælder ønsker fælles forældremyndighed, og moren er imod det.

Familieretshuset skal i forbindelse med afslutningen af en sag om faderskab eller medmoderskab undersøge, om der samtidig med anerkendelsen af faderskabet eller medmoderskabet skal etableres fælles forældremyndighed efter § 6, stk. 2, nr. 1, § 6, stk. 3, eller § 7, stk. 3. Familieretshuset skal orientere forældrene om, hvorvidt der er etableret fælles forældremyndighed, eller om der er eneforældremyndighed.

Er der ikke fælles forældremyndighed efter bestemmelserne i §§ 6 og 7, har moren efter § 7, stk. 4, forældremyndigheden alene, jf. punkt 3.2.2.

3.2.1.2. Aftaler om fælles forældremyndighed

Fælles forældremyndighed kan etableres ved aftale mellem forældrene, jf. § 9 i forældreansvarsloven.

En aftale om fælles forældremyndighed skal anmeldes til Familieretshuset. Anmeldelse skal ske ved digital selvbetjening og vil blive behandlet som en § 5-sag. Efter § 35, stk. 3, i lov om Familieretshuset har aftalen virkning fra Familieretshusets modtagelse af anmeldelsen af aftalen.

Hvis en forældremyndighedssag er indbragt for familieretten, kan anmeldelse dog ske hertil. Hvis forældrene ønsker at anmelde en aftale om fælles forældremyndighed til Familieretshuset, og Familieretshuset er bekendt med, at der verserer en forældremyndighedssag ved familieretten, skal Familieretshuset henvise forældrene til i stedet at indgå denne aftale over for familieretten.

Efter § 10 a i forældreansvarsloven er aftalen ikke gyldig, hvis den er indgået inden barnets fødsel, eller hvis den er betinget eller tidsbegrænset.

Det er endvidere en betingelse for anmeldelse af aftalen, at der er international kompetence til at behandle sagen i Danmark, jf. punkt 2.5.

Hvis familien tidligere har haft en sag behandlet i Familieretshuset som en § 7-sag, skal Familieretshuset sikre sig, at der er tale om en reel aftale, dvs. at den ene part ikke er blevet tvunget til at indgå aftalen ved f.eks. brug af vold eller trusler om vold. Dette skyldes de særlige komplekse problemer, som familien i hvert fald tidligere har haft, og som har dannet grundlag for behandlingen af deres tidligere forældreansvarssag som en § 7-sag. Håndteringen af sådanne situationer er beskrevet i punkt 2.6.

3.2.1.3. Fælles forældremyndighed ved afgørelse

Fælles forældremyndighed kan etableres ved afgørelse, jf. § 14 i forældreansvarsloven, efter anmodning fra den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden. Bestemmelsen gælder, uanset om den ene forælder har forældremyndigheden alene efter loven eller efter aftale eller afgørelse.

Anmodningen om fælles forældremyndighed efter § 14 i forældreansvarsloven skal indgives til Familieretshuset. Da der ikke er enighed mellem parterne om forældremyndigheden ved indgivelsen af anmodningen, skal sagen visiteres til behandling som en § 6-sag eller en § 7-sag. Der henvises til punkt 2.7. og 2.8. Hvis det ikke er muligt for parterne at nå til enighed under Familieretshusets behandling af sagen, indbringer Familieretshuset sagen for retten til afgørelse. Indbringelse sker efter § 27, stk. 1, i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 6-sag, og efter § 32 i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 7-sag.

Afgørende for rettens vurdering af, om der er grundlag for at etablere fælles forældremyndighed, er, om dette vil være bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at familieretten skal have fokus på, at afgørelsen om forældremyndighed skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Familieretten skal således under sagen sørge for, at barnets perspektiv og eventuelle synspunkter kommer til udtryk, jf. også § 34. Det bemærkes dog, at den direkte inddragelse af barnet kan ske under Familieretshusets behandling af sagen, og at familieretten således ikke skal indkalde barnet til en ny børnesamtale, hvis barnets perspektiv er tilstrækkeligt oplyst ved Familieretshusets behandling af sagen.

Ved vurderingen af, om det er bedst for barnet, at der dømmes til fælles forældremyndighed efter § 14 i forældreansvarsloven, har barnets relation til den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, og barnets samlede situation afgørende betydning. Det skal således indgå som et moment, hvor lang tid der er gået siden samlivsophævelsen eller siden den aftale eller afgørelse, der ønskes ændret, og hvordan kontakten til barnet har været i den mellemliggende periode. I relation til kontakten mellem barnet og den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, er det ikke afgørende, hvilket omfang kontakten har haft, men at der har været kontakt mellem barnet og forælderen. Familieretten bør i den forbindelse også tage hensyn til, om der har været samarbejdsskikane i form af samværssabotage fra forældremyndighedsindehaverens side, og forældremyndighedsindehaveren derved har hindret forældrenes samarbejde omkring barnet. Ligeledes bør det indgå i vurderingen, hvad der er baggrunden for, at den pågældende forælder, der søger om del i forældremyndigheden, ikke tidligere har haft del i forældremyndigheden eller er blevet frataget denne. Derudover bør det indgå, om der er forhold, der taler imod etablering af fælles forældremyndighed. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis der er svære og uovervindelige samarbejdsproblemer, eller hvis en forælder er uegnet som forældremyndighedsindehaver på grund af f.eks. massivt misbrug eller en alvorlig psykisk lidelse.

Ved en afgørelse om fælles forældremyndighed skal der tages højde for lovens krav om, at afgørelser efter loven skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Sidstnævnte kan bl.a. have selvstændig betydning, hvis barnet tidligere har været vidne til vold mellem forældrene, eller hvis der har været vold mellem forældrene, som barnet ikke har været vidne til, men hvor der er risiko for fremtidig vold, som barnet kan blive vidne til. Det har ikke betydning, hvem der har været offer for volden. Det skal dermed også tillægges betydning, hvis den forælder, der anmoder om fælles forældremyndighed har været voldelig over for dennes partner, der ikke er barnets forælder.

3.2.2. Eneforældremyndighed

Er der ikke etableret fælles forældremyndighed efter § 6 eller § 7, stk. 1-3, i forældreansvarsloven, har moren forældremyndigheden alene. Dette følger af § 7, stk. 4, i forældreansvarsloven.

3.2.3. Forældremyndighed ved adoption efter § 7 a i forældreansvarsloven

§ 7 a i forældreansvarsloven omhandler forældremyndighed for adopterede børn. Bestemmelsen bygger på § 16 i adoptionsloven, hvoraf det fremgår, at der ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptanten og adoptivbarnet som mellem forældre og deres barn.

Bestemmelsen i § 7 a i forældreansvarsloven lægger ikke vægt på forældrenes civilstand, men derimod på om der er én eller to adoptanter, herunder om adoptionen er en stedbarnsadoption. Det fremgår af § 7 a, stk. 1, at forældre, der sammen har adopteret et barn, har fælles forældremyndighed. Efter § 7 a, stk. 2, har en forælder, der adopterer alene, forældremyndigheden alene. Herudover er det i § 7 a, stk. 3, fastsat, at forældre efter en stedbarnsadoption, jf. § 5 a, stk. 1, i adoptionsloven, har fælles forældremyndighed.

Forældremyndighed efter § 7 a etableres ved adoptionen. Familieretshuset og Ankestyrelsen skal foretage indberetning til CPR om forældremyndigheden, når der udstedes en bevilling til adoption.

3.3. Ændring af forældremyndighed

Forældremyndigheden kan ændres ved aftale eller ved afgørelse. Reglerne om ændring af forældremyndighed følger af §§ 9-11 og 13-14 i forældreansvarsloven.

Er der først etableret fælles forældremyndighed over et barn, kan denne kun ophæves, hvis der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste, jf. § 11, jf. §§ 4 og 4 a i forældreansvarsloven.

3.3.1. Afgørelse om fortsat fælles forældremyndighed eller ophævelse af fælles forældremyndighed

En sag, hvor forældrene er uenige om forældremyndigheden, indledes altid i Familieretshuset, hvor sagen vil blive visiteret til behandling som en § 6-sag eller en § 7-sag. Der henvises i denne forbindelse til punkt 2.4. Ofte vil forældrene også have andre familieretlige uenigheder om f.eks. barnets bopæl eller samvær. I disse tilfælde vil sagerne blive behandlet sammen.

Har forældre, der ikke lever sammen, eller forældre, der agter at ophæve samlivet, fælles forældremyndighed, og er de ikke enige om forældremyndigheden, kan familieretten efter anmodning tage stilling til, om den fælles forældremyndighed skal ophæves, jf. § 11 i forældreansvarsloven.

Familieretten kan efter § 11 kun ophæve den fælles forældremyndighed, hvis der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste. Dette gælder dog ikke, hvis en forælder er dømt for visse former for personfarlig kriminalitet af grovere karakter eller for overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser, og § 4 a i forældreansvarsloven derfor finder anvendelse. I sådanne tilfælde er der en klar formodning for, at det ikke er til barnets bedste, at denne forælder har del i forældremyndigheden. Der henvises til punkt 2.1.2.

Afsættet for familierettens vurdering af, om den fælles forældremyndighed skal ophæves, er forældreansvarslovens overordnede intention om at fastholde forældrenes fælles ansvar for barnet bl.a. gennem et udgangspunkt om fælles forældremyndighed. Afgørelser efter § 11 skal tage udgangspunkt i, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4, og i, om der er konkrete holdepunkter for, at forældrene ikke kan samarbejde om barnet til barnets bedste. Det kræves ikke, at der er enighed mellem forældrene om samtlige spørgsmål vedrørende barnet. Det centrale er, om forældrene kan håndtere deres eventuelle uenigheder på en sådan måde, at det ikke går ud over barnet.

Det har betydning for vurderingen, hvis en forælder har udøvet vold eller lignende mod den anden forælder, barnet eller andre i familien. Ligeledes har det betydning, hvis der er sket seksuelle krænkelser af barnet, den anden forælder eller andre familiemedlemmer.

Det kan som udgangspunkt heller ikke anses for at være i barnets interesse, at der dømmes til fælles forældremyndighed, hvis en forælder er uegnet som forældremyndighedsindehaver, f.eks. på grund af massivt misbrug, en alvorlig psykisk lidelse eller andet, der gør forælderen uegnet til at deltage i væsentlige beslutninger vedrørende barnets liv. Der kan også være tale om, at en forælder ikke er interesseret i at

varetage omsorgen for barnet og ved sin adfærd har vist, at den pågældende ikke har til hensigt at deltage i barnets liv. Det kan f.eks. være en forælder, som efter praksis ikke ville få samvær, eksempelvis fordi den pågældende ikke har formået at være i stabil kontakt med barnet eller har været fraværende i barnets liv i flere år, og den manglende kontakt kan tilskrives samværsforælders egne forhold.

Betingelsen om, at den fælles forældremyndighed kun kan ophæves, hvis der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste, betyder, at der skal kunne påvises konkrete holdepunkter for, at forældrene må antages ikke at kunne samarbejde også fremadrettet til bedste for barnet. Dette vil afhænge af en konkret vurdering, hvor det kan tillægges betydning, i hvilken grad forældrene kommunikerer med hinanden om barnet og barnets forhold, idet kommunikationen skal kunne danne fundament for et egentligt samarbejde. Fælles forældremyndighed må således forudsætte, at forældrene realistisk set er i stand til sammen og inden for rimelig tid at blive enige om spørgsmål om barnet, og at forældrene ikke mere regelmæssigt har behov for myndighedernes hjælp til at kunne træffe beslutninger om barnet. Manglende tillid til den anden forælder eller manglende vilje til eller evne til at være fleksibel og tilpasse sin egen opfattelse til den anden forælders opfattelse kan indikere, at fælles forældremyndighed ikke er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven.

Muligheden for at dømme til fælles forældremyndighed må ikke være en kompromisløsning eller et forsøg på mægling mellem to stridende parter. Forældrene skal vise vilje og evne til at sætte barnets bedste før deres egen konflikt, idet det i forhold til spørgsmålet om forældremyndighed også er en del af forældreoven at kunne samarbejde med den anden forælder om barnet. Ud fra disse forudsætninger vil det ikke være overladt til barnet at skabe sammenhæng i sit liv.

Hvis konflikterne omkring samarbejdet og barnet skyldes, at den ene forælder uden påviselig grund har forsøgt at hindre den anden forælders kontakt til barnet, skal familieretten fortsat anlægge et fremtidsorienteret perspektiv ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet. Det tillægges således stor vægt, hvem af forældrene der har bedst evne til at samarbejde og dermed på længere sigt kan sikre barnets samvær med den anden forælder.

Det bemærkes, at manglende opfyldelse af varslingspligten i § 18 i forældreansvarsloven også kan indgå som et moment i forældremyndighedssagen. Om varslingspligten henvises til punkt 4.4.

En afgørelse om forældremyndighed efter § 11 i forældreansvarsloven skal som nævnt altid træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. Barnet skal under sagen altid inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. § 34 i forældreansvarsloven, og der skal tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed, jf. § 5 i forældreansvarsloven. Om samtaler med børn og børnesagkyndige undersøgelser henvises til punkt 7 i vejledning om Familieretshuset. Familieretten kan inddrage en børnesagkyndig under de forberedende retsmøder for på den måde at belyse forældrenes og barnets forhold efter retsplejelovens § 450. Der skal ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet, tages hensyn til, at barnet har ret til to forældre.

Uenighed om enkelte væsentlige spørgsmål vedrørende barnet bør som udgangspunkt ikke kunne føre til en ophævelse af den fælles forældremyndighed. Familieretshuset bør i stedet i særlig grad ved sådanne uoverensstemmelser forsøge at få forældrene til at forliges ved brug af konflikthåndtering og rådgivning. Der henvises i denne forbindelse til punkt 8 i vejledning om Familieretshuset.

En uenighed om barnets bopæl, herunder om bopælen skal være i udlandet, bør som udgangspunkt ikke i sig selv føre til, at den fælles forældremyndighed ophæves. Hvis Familieretshuset ikke formår at forlige forældrene, bør familieretten i stedet i sådanne situationer træffe afgørelse om barnets bopæl efter § 17, stk. 1.

Ligeledes bør uenighed om f.eks. skolevalg som udgangspunkt ikke kunne føre til en ophævelse af den fælles forældremyndighed. Forældrenes uenighed om dette spørgsmål må i første omgang løses gennem Familieretshusets tilbud til forældrene om konflikthåndtering og rådgivning. I de tilfælde, hvor forældrenes uenighed ikke kun handler om barnets indmeldelse i skole el.lign., må familieretten, hvis Familieretshuset ikke har formået at forlige forældrene gennem konflikthåndtering og rådgivning, ved en eventuel sag om ophævelse af forældremyndigheden vurdere, om samarbejdsvanskelighederne er så store, at det risikerer at gå ud over barnet. Det bemærkes, at i de tilfælde, hvor forældrene ikke lever op til deres forældreansvar, og undervisningspligten ikke opfyldes, kan de sociale myndigheder gribe ind, eventuelt som følge af en underretning fra Familieretshuset. Hertil kommer, at kommunalbestyrelsen kan beslutte, at barnet skal optages i distriktsskolen med henblik på at modtage undervisning, hvis forældrene ikke kan blive enige om skolevalg. Der henvises til Undervisningsministeriets udtalelse, som er optrykt i TFA2009. 443.

3.3.2. Afgørelse om fælles forældremyndighed i sager, hvor der er eneforældremyndighed

Er der ikke fælles forældremyndighed, kan familieretten efter anmodning fra en forælder, der ikke har forældremyndigheden, bestemme, at der skal være fælles forældremyndighed, jf. § 14, stk. 1, i forældreansvarsloven.

Bestemmelsen omfatter alle tilfælde, hvor der er eneforældremyndighed, hvad enten eneforældremyndigheden er etableret efter loven, ved aftale eller ved afgørelse.

Der henvises til punkt 3.2.1., hvor bestemmelsen nærmere er beskrevet.

3.3.3. Overførsel af forældremyndighed

Overførsel af forældremyndighed kan ske ved aftale eller ved afgørelse.

3.3.3.1. Overførsel af forældremyndigheden mellem forældre ved aftale

Efter § 10 i forældreansvarsloven kan forældre, der har fælles forældremyndighed, og som ikke lever sammen, aftale, at en af dem skal have forældremyndigheden alene.

Efter § 13, stk. 1, i forældreansvarsloven kan forældre aftale, at forældremyndigheden skal overføres fra den ene forælder til den anden.

For aftaler om forældremyndighed efter såvel § 10 og § 13, stk. 1, gælder, at aftalen skal anmeldes til Familieretshuset for at være gyldig. Hvis en forældremyndighedssag er indbragt for familieretten, kan forældrene dog anmelde aftalen hertil. Hvis forældrene ønsker at anmelde en aftale om overførsel af forældremyndighed til Familieretshuset, og Familieretshuset er bekendt med, at der verserer en forældremyndighedssag ved familieretten, skal Familieretshuset henvise forældrene til i stedet at indgå aftalen over for familieretten.

Efter § 10 a i forældreansvarsloven er en aftale om overførsel af forældremyndigheden efter § 10 ikke gyldig, hvis den er indgået inden barnets fødsel, eller hvis den er betinget eller tidsbegrænset. Tilsvarende gælder efter § 13, stk. 3, i forældreansvarsloven for aftaler efter § 13, stk. 1.

Det er endvidere en betingelse for anmeldelse af aftalen, at betingelserne for at behandle en forældremyndighedssag i Danmark er opfyldte. Der henvises i denne forbindelse til punkt 2.5.

Sager om anmeldelse af aftaler om overførsel af forældremyndighed er som udgangspunkt enkle sager, der behandles som § 5-sager i Familieretshuset. Aftalen har efter § 35, stk. 3, i lov om Familieretshuset virkning fra Familieretshusets modtagelse af anmeldelsen. Hvis familien tidligere har haft en sag behand-

let i Familieretshuset som en § 7-sag, skal Familieretshuset dog sikre sig, at der er tale om en reel aftale, dvs. at den ene part ikke er blevet tvunget til at indgå aftalen ved f.eks. brug af vold eller trusler om vold. Dette skyldes de særlige komplekse problemer, som familien i hvert fald tidligere har haft, og som har dannet grundlag for behandlingen af deres tidligere forældreansvarssag som en § 7-sag. Håndteringen af sådanne situationer er beskrevet i punkt 2.6.

3.3.3.2. Overførsel af forældremyndigheden ved aftale til andre end barnets forældre

Efter § 13, stk. 2, i forældreansvarsloven kan forældremyndigheden ved aftale overføres til andre end barnets forældre. Forældremyndigheden kan overføres til et ægtepar eller et samlevende par i forening, herunder til den ene forælder og dennes ægtefælle eller samlever.

Endvidere giver bestemmelsen en forældremyndighedsindehaver og en af barnets forældre mulighed for at aftale at have fælles forældremyndighed. Bestemmelsen finder navnlig anvendelse i den følgende situation. Den ene forælder og dennes ægtefælle eller samlever har fået fælles forældremyndighed efter § 13, stk. 2, i forældreansvarsloven. Hvis denne pågældende forælder, der har del i forældremyndigheden, dør, kan den afdøde forælders ægtefælle eller samlever, der efter dødsfaldet efter § 15 i forældreansvarsloven har forældremyndigheden alene, indgå aftale om fælles forældremyndighed med den anden forælder, der hverken er forældremyndighedsindehaverens ægtefælle eller samlever. Bestemmelse finder dog ikke kun anvendelse, når den ene af barnets forældre er død. Bestemmelsen finder anvendelse i alle situationer, hvor en person, der ikke er forælder til barnet, har eneforældremyndighed og ønsker at have fælles forældremyndighed med en af barnets forældre.

Sådanne aftaler skal godkendes af Familieretshuset eller familieretten for at være gyldige.

Efter § 13, stk. 3, i forældreansvarsloven er en aftale om overførsel af forældremyndigheden efter § 13, stk. 2, ikke gyldig, hvis den er indgået inden barnets fødsel, hvis den er betinget eller tidsbegrænset, eller hvis der ydes vederlag eller betaling for tabt arbejdsfortjeneste til forældremyndighedsindehaveren.

Det er endvidere en betingelse for godkendelse af aftalen, at der er international kompetence til at behandle sagen her i landet, jf. punkt 2.5.

Når Familieretshuset modtager en anmodning om godkendelse af en aftale om overførsel af forældremyndighed til andre end barnets forældre, indkalder Familieretshuset parterne til at møde samtidigt og vejleder dem om aftalens retsvirkninger. Mødet kan grundet reglerne om faderskab og medmoderskab i børneloven tidligst afholdes tre måneder efter barnets fødsel.

Udebliver parterne fra mødet, anses anmodningen for bortfaldet. Udebliver én af parterne, indkaldes parterne til et nyt møde, medmindre det konstateres, at anmodningen er bortfaldet. Udebliver parterne eller en af dem fra det andet møde, anses anmodningen for bortfaldet.

Sammen med anmodningen vedlægges eller vedhæftes dokumentation for forældreskabet til barnet, hvis barnet er født i udlandet. Er barnet født i Danmark, er det tilstrækkeligt, at forældreskabet fremgår af CPR. Skal forældremyndigheden tillægges et ægtepar i forening, vedlægges eller vedhæftes dokumentation for ægteskabet, medmindre ægteskabet er registreret i CPR. Det skal fremgå af anmodningen, hvis der skal ydes vederlag ved overførsel af forældremyndigheden. Det er i udgangspunktet tilstrækkeligt, at den aktuelle placering af forældremyndigheden dokumenteres ved opslag i CPR, eventuelt sammenholdt med tidligere forældremyndighedsager. Hvis forældremyndigheden følger af udenlands ret eller en udenlandsk afgørelse m.v., skal der dog fremlægges dokumentation for forældremyndigheden.

Skal forældremyndigheden tillægges et samlevende par i forening, skal der som udgangspunkt af hensyn til barnets bedste være tale om et stabilt parforhold af ægteskabslignende karakter, hvilket som udgangs-

punkt forudsætter, at parret har haft et sammenhængende samliv af mindst 2½ års varighed normalt på fælles folkeregisteradresse umiddelbart op til overførslen af forældremyndigheden. Andre elementer kan efter omstændighederne også tages i betragtning, herunder om parret har afholdt fælles ferier og fejret højtider sammen, og om de udadtil har optrådt som et par. Længden af samlivet kan have mindre betydning i vurderingen af barnets bedste, hvis det vil være bedst for barnet, at det samlevende par har fælles forældremyndighed, fordi den af dem, som barnet er mest knyttet til, på grund af udlandsrejser eller andet fravær fra hjemmet i perioder har svært ved at udøve forældremyndigheden. Ved fælles forældremyndighed vil forældremyndigheden i disse fraværperioder kunne udøves af den anden samlever. I det tilfælde kan det dog også overvejes, om det er bedst for barnet, at forældremyndigheden overføres til samleveren. De samlevende kan derefter aftale fælles forældremyndighed, når de opfylder betingelserne herfor.

Inden der træffes afgørelse, skal Familieretshuset indhente en erklæring fra den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, medmindre dette kan være til væsentlig skade for barnet eller medføre uforholdsmæssig forsinkelse af sagen, jf. § 36 i forældreansvarsloven. Det følger af § 5, stk. 1, i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v., at Familieretshuset i den forbindelse skal vejlede den pågældende om muligheden for at få overført forældremyndigheden efter § 14 i forældreansvarsloven.

Sager om godkendelse af aftaler om overførsel af forældremyndighed til andre end barnets forældre visiteres til behandling som § 6-sager eller § 7-sager. Afgørelse i § 6-sager træffes af Familieretshuset, medmindre der er tale om sag, der indeholder komplicerede faktiske eller juridiske problemstillinger. I de sidstnævnte tilfælde og i § 7-sager skal Familieretshuset indbringe sagen for familieretten til afgørelse, når sagen er oplyst. Hvis afgørelse om godkendelse træffes af Familieretshuset, har aftalen virkning fra afgørelsestidspunktet, medmindre der er aftalt andet i aftalen.

Det følger af § 5, stk. 2, i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v., at når Familieretshuset finder, at betingelserne for at godkende en aftale om overførsel af forældremyndighed efter § 13, stk. 2, er opfyldt trods en indsigelse fra den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, meddeler Familieretshuset forældrene, at den vil godkende aftalen efter udløbet af en frist, som Familieretshuset har fastsat. Efter udløbet af fristen træffer Familieretshuset afgørelsen, der kan indbringes for familieretten til prøvelse efter § 39 i lov om Familieretshuset.

3.3.3.3. Overførsel af forældremyndigheden ved afgørelse

Efter § 14 i forældreansvarsloven kan der træffes afgørelse om, at forældremyndigheden skal overføres fra den ene forælder til den anden. Afgørelsen træffes efter anmodning fra den forælder, der ikke har forældremyndigheden. Sager om overførsel af forældremyndigheden behandles som § 6-sager eller § 7-sager i Familieretshuset. Der henvises i denne forbindelse til punkt 2.7. og 2.8. i vejledningen. Hvis det ikke er muligt for parterne at nå til enighed under Familieretshusets behandling af sagen, indbringer Familieretshuset sagen for familieretten til afgørelse. Indbringelse sker efter § 27, stk. 1, i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 6-sag, og efter § 32 i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 7-sag.

Afgørende for familierettens vurdering af, om der er grundlag for at etablere fælles forældremyndighed, er, om dette vil være bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at familieretten skal have fokus på, at afgørelsen om forældremyndighed skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages under sagen, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34 i forældreansvarsloven. Der skal ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet, tages hensyn til, at barnet har ret til to forældre.

I sager, hvor der anmodes om overførsel af forældremyndigheden på grund af forældremyndighedsindehaverens chikane af samværet, skal der ved vurderingen af barnets bedste tages hensyn til, om forældremyndighedsindehaveren uden rimelig grund hindrer den anden forælders kontakt til barnet. Hvis barnet må antages at lide under, at den ene forælder til stadighed umuliggør et samarbejde omkring den anden forælders kontakt til barnet, skal familieretten anlægge et fremtidsorienteret børneperspektiv, således at det nøje overvejes, hvad der på længere sigt vil være bedst for barnet. Hvis den anden forælder vil være bedre egnet til at varetage samarbejdet omkring barnet og sikre barnets kontakt til begge forældre, bør det indgå som et stærkt element for at overføre forældremyndigheden til denne forælder.

Ved en afgørelse om overførsel af forældremyndigheden skal der tages højde for lovens krav om, at afgørelser efter loven skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Sidstnævnte kan bl.a. have selvstændig betydning, hvis barnet tidligere har været vidne til vold mellem forældrene, eller hvis der har været vold mellem forældrene, som barnet ikke har været vidne til, men hvor der er risiko for fremtidig vold, som barnet kan blive vidne til. Det har ikke betydning, hvem der har været offer for volden. Det skal dermed også tillægges betydning, hvis den forælder, der anmoder om få overført forældremyndigheden har været voldelig over for dennes partner, der ikke er barnets forælder.

3.3.4. Afvisning af en anmodning om ændring af forældremyndigheden

Efter § 39 i forældreansvarsloven kan en ansøgning om ændring af forældremyndighed afvises, hvis forholdene ikke har ændret sig væsentligt. Dette gælder dog ikke ansøgninger om ændring af en aftale om overførsel af forældremyndighed efter § 13, stk. 2, eller om ændring af en afgørelse om forældremyndighed efter dødsfald efter §§ 15 og 15 a, jf. § 14, stk. 2, i forældreansvarsloven.

Formålet med afvisningsmuligheden i § 39 er at skabe ro om barnet ved at undgå unødigt procesførelse i tilfælde, hvor det på forhånd må antages, at det ikke vil være bedst for barnet at ændre forældremyndigheden. Herved kan der dæmmes op for situationer, hvor konflikten mellem forældrene bl.a. holdes i gang ved gentagne ansøgninger om ændring af forældremyndigheden. Derved kan barnet blive skærmet mod fortsat at blive inddraget i konflikten mellem forældrene.

Afvisning af en anmodning om ændring af forældremyndighed forudsætter, at forholdene ikke har ændret sig væsentligt, og at det ud fra de foreliggende oplysninger kan lægges til grund, at det er bedst for barnet at fastholde forældremyndigheden. Det er derfor afgørende for afgørelsen om afvisning af ansøgningen, om ansøgeren har påvist væsentligt forandrede forhold, eller om det er godtgjort, at en ændring muligvis er bedst for barnet.

En afgørelse om afvisning efter § 39 skal som alle afgørelser efter forældreansvarsloven træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet. Der gælder en formodning for, at det er bedst for barnet, at det ikke unødvendigt fastholdes i et konfliktfelt mellem forældrene, og dette hensyn skal derfor veje tungt, når der skal tages stilling til, om en ansøgning skal afvises. En afgørelse om afvisning skal dog være udtryk for, at dette vurderes at være bedst for det konkrete barn. Det vil derfor ikke være muligt at afvise en ansøgning, hvis det ud fra de foreliggende oplysninger vurderes, at en ændring vil kunne være bedst for barnet, eller der er en reel tvivl herom. I den forbindelse kan også barnets alder og udviklingstrin samt den forløbne tid tillægges betydning.

§ 39 finder både anvendelse i tilfælde, hvor der foreligger en afgørelse om forældremyndighed, og i tilfælde, hvor forældremyndigheden beror på en aftale. Kerneområdet for bestemmelsen er gentagne ansøgninger, dvs. tilfælde hvor der tidligere er taget stilling til spørgsmålet om forældremyndighed. Sager, hvor der inden for de seneste år er taget stilling til forældremyndigheden en eller flere gange, vil således falde inden for bestemmelsens primære anvendelsesområde. Afvisning af en anmodning om ændring af forældremyndigheden, som beror på en aftale, vil f.eks. kunne komme på tale, hvis forældrene flere gange er nået til enighed med støtte fra Familieretshuset eller har indgået forlig i familieretten. Der må dog altid ske den nødvendige afvejning i forhold til, at det, uanset at der netop er truffet afgørelse eller indgået en aftale i en sag, vil kunne være nødvendigt at behandle en ny ansøgning.

Særligt for så vidt angår betydningen af, at et barn udnytter sin initiativret efter § 35 i forældreansvarsloven, bemærkes det, at håndteringen af en sådan henvendelse i princippet er uafhængig af Familieretshusets beslutning om, hvordan en ansøgning fra en forælder skal håndteres. Hvis barnet henvender sig til Familieretshuset, og Familieretshuset på den baggrund arrangerer et møde med forældrene, hvor der søges om ændring af forældremyndigheden, så vil det forhold, at barnet har henvendt sig til Familieretshuset ikke i sig selv gøre, at ansøgningen ikke kan afvises. Dette vil afhænge af en konkret vurdering af, om der foreligger væsentligt forandrede forhold, eller om der er opstået tvivl om, hvad der er bedst for barnet. Har Familieretshuset modtaget en ansøgning fra en forælder, og henvender barnet sig herefter til Familieretshuset, vil barnets brug af initiativretten heller ikke i sig selv gøre, at ansøgningen ikke kan afvises, men barnet skal uanset hvad tilbydes hjælp i Børneenheden, f.eks. i form af børnesagkyndig rådgivning. Det vil ved beslutningen om, hvorvidt ansøgningen skal afvises eller ej, kunne tillægges betydning, om barnets initiativret misbruges af en af forældrene på en sådan måde, at barnet tages som ”gidsel” i tvisten mellem forældrene. Der henvises i øvrigt til punkt 2.1.3. om barnets initiativret.

Afgørelse om afvisning af en anmodning efter § 39 kan træffes af både Familieretshuset og familieretten, afhængigt af hvilken myndighed der behandler sagen, når spørgsmålet om afvisning opstår. Afgørelserne træffes dog normalt af Familieretshuset, der modtager anmodningerne og forestår oplysningen af dem.

3.4. Forældremyndighed når en forældremyndighedsindehaver afgår ved døden

Reglerne om forældremyndighed, når en forælder afgår ved døden, fremgår af § 15 i forældreansvarsloven. § 15 a i forældreansvarsloven indeholder særlige regler, når den ene forælder har forvoldt den anden forælders død.

Sager om forældremyndighed efter en forælders død starter i Familieretshuset, hvor sagen vil blive visiteret til behandling som en § 6-sag eller en § 7-sag.

Det følger af § 27, stk. 1, nr. 1, i Familieretshusloven, at i sager om forældremyndighed ved dødsfald, der visiteres til behandling som en § 6-sag, træffes afgørelsen som udgangspunkt af Familieretshuset.

Er der kun én ansøger, følger det af § 6, stk. 2, nr. 11, i Familieretshusloven, at afgørelsen altid træffes af Familieretshuset, da der ikke skal tages stilling til en tvist mellem to private parter.

Er der tale om en tvistsag, træffes afgørelsen af Familieretshuset, men Familieretshuset indbringer sagen for familieretten til afgørelse, hvis sagen indeholder komplicerede faktiske eller juridiske problemstillinger, jf. § 27, stk. 2, nr. 1, i Familieretshusloven.

De tvistsager om forældremyndighed efter dødsfald, som Familieretshuset kan afgøre, vil navnlig være sager, hvor der ikke er tvivl om, hvem der skal have forældremyndigheden. Det drejer sig bl.a. om sager, hvor der er afholdt en samtale med barnet, der klart og utvetydigt har givet udtryk for, hvem det ønsker som forældremyndighedsindehaver, samt sager, hvor den ene ansøger gennem længere tid har haft en nær

tilknytning til barnet, f.eks. den afdødes samlever, og den anden ansøger kun i begrænset omfang har haft kontakt med barnet.

Efter § 37, stk. 1, nr. 5, i Familieretshusloven har Familieretshusets afgørelser om forældremyndighed ved dødsfald efter §§ 15 og 15 a i forældreansvarsloven som udgangspunkt virkning to uger efter afgørelsen.

Efter § 37, stk. 2, kan Familieretshuset dog i forældremyndighedsafgørelse bestemme, at afgørelsen har virkning fra et tidligere eller senere tidspunkt. Dette er navnlig relevant i sager, hvor der kun er en, der ansøger om forældremyndigheden, og Familieretshuset tildeler den pågældende forældremyndigheden. I disse afgørelser bør Familieretshuset bestemme, at afgørelsen har virkning fra afgørelsestidspunktet, så forældremyndighedsindehaveren straks kan træffe bestemmelser om barnets forhold.

Er sagen visiteret til behandling som en § 7-sag, træffes afgørelsen af familieretten.

Indbringelse af en sag om forældremyndighed efter død for familieretten til afgørelse sker efter § 27, stk. 1, i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 6-sag, og efter § 32 i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 7-sag.

3.4.1. Forældremyndighed efter en forælders dødsfald

Den efterlevende forælder har forældremyndigheden alene, hvis den ene forælder dør, og forældrene ved dødsfaldet havde fælles forældremyndighed. Dette fremgår af § 15, stk. 1, i forældreansvarsloven. Boede den efterlevende forælder sammen med barnet, kan ingen andre anmode om forældremyndigheden.

Var der ved dødsfaldet fælles forældremyndighed, og havde barnet ved dødsfaldet ikke bopæl hos den efterlevende forælder, kan andre søge om forældremyndigheden efter § 15, stk. 2, i forældreansvarsloven. En ansøgning om forældremyndighed skal i disse tilfælde indgives i forbindelse med dødsfaldet. Det er ikke en betingelse for at anmode om forældremyndigheden, at ansøgeren og barnet kender hinanden. Dette skyldes, at afgørelsen om forældremyndigheden skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven.

Dør en forælder, og havde denne ved dødsfaldet forældremyndigheden alene, følger det af § 15, stk. 3, 1. pkt., at den efterlevende forælder og andre kan søge om forældremyndigheden. Medfører et dødsfald i øvrigt, at ingen har forældremyndigheden, dvs. at begge forældremyndighedsindehavere dør, kan andre også anmode om forældremyndigheden, jf. § 15, stk. 3, 2. pkt. I modsætning til en anmodning om forældremyndighed efter § 15, stk. 2, er der ikke i disse tilfælde en tidsfrist for, hvornår en anmodning efter § 15, stk. 3 skal indgives. Det er derfor vigtigt, at Familieretshuset tilrettelægger oplysningen af disse sager sådan, at alle, der ønsker forældremyndigheden, inddrages.

Ved vurderingen af, om den efterlevende forælder skal beholde forældremyndigheden, eller om denne skal tillægges en anden ansøger, f.eks. en bedsteforælder, er det afgørende, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at familieretten skal have fokus på, at afgørelsen om forældremyndighed skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold.

Der skal altid foretages en konkret og individuel vurdering af, hvad der vil være bedst for det pågældende barn, og afgørelsen skal være udtryk for den bedst mulige løsning for det enkelte barn. Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34. Efter § 4 er det et centralt delelement, hvilket forhold

barnet har til sine forældre. Det skal derfor indgå som en central del af vurderingen af barnets bedste, at den efterlevende forælder er barnets eneste tilbageværende forælder.

Ved afgørelse om forældremyndighed skal der tages højde for lovens krav om, at afgørelser efter loven skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Der henvises til punkt 2.1.

Er der flere ansøgere, skal der tages stilling til, hvem der skal have forældremyndigheden. Det er ikke et krav efter lovgivningen, at en af ansøgerne udpeges som forældremyndighedsindehaver. Hvis ingen af ansøgerne skønnes egnede til at have forældremyndigheden, skal der findes en anden egnet forældremyndighedsindehaver. Dette gælder også, selvom der kun er én ansøger, herunder hvis ansøgeren er den efterlevende forælder. Da oplysningen af sagen som udgangspunkt gennemføres af Familieretshuset, er det væsentligt, at Familieretshuset har afdækket dette aspekt af sagen tilstrækkeligt, inden Familieretshuset træffer afgørelse i sagen. Hvis ingen anmoder om forældremyndigheden, kan der tages kontakt til kommunen, da kommunalbestyrelsen efter § 8, stk. 4, i barnets lov i fornødent omfang skal medvirke til, at der udpeges en egnet forældremyndighedsindehaver, når ingen har forældremyndigheden. Dette gælder også, selvom der er en eller flere, der har anmodet om forældremyndigheden, og Familieretshuset eller efter sagens indbringelse familieretten ikke mener, at der blandt ansøgerne er en egnet forældremyndighedsindehaver.

3.4.2. Forældremyndighed når den ene forælder har forvoldt den anden forælders død

Har den ene forælder forvoldt den anden forælders død, følger det af § 15 a i forældreansvarsloven, at der i alle tilfælde skal tage stilling til, hvad der er bedst for barnet i relation til spørgsmålet om forældremyndigheden. Dette gælder således også, selvom barnet ved dødsfaldet ikke står uden forældremyndighedshaver, fordi den efterlevende forælder efter § 15 beholder den, og der ikke er andre, der anmoder om forældremyndigheden.

Hvis det, jf. § 4 i forældreansvarsloven, vurderes, at det ikke er bedst for barnet, at den efterlevende forælder beholder forældremyndigheden, skal det i stedet vurderes, hvem der så skal have forældremyndigheden. Da oplysningen af sagen som udgangspunkt gennemføres af Familieretshuset, er det væsentligt, at Familieretshuset har foretaget en tilbunds gående vurdering af barnets bedste.

Til brug for vurderingen af, hvem der i disse situationer skal have forældremyndigheden, kan Familieretshuset under oplysningen af sagen anmode kommunen om at medvirke til at finde en egnet forældremyndighedsindehaver, jf. § 8, stk. 5, i barnets lov.

For at der i alle tilfælde kan tages stilling til, hvad der er bedst for barnet i relation til spørgsmålet om forældremyndighed, er det nødvendigt, at Familieretshuset underrettes om sagen. Det følger af § 133, stk. 1, nr. 1, i barnets lov, at politiet skal underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af deres arbejde får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte. I en sag, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, skal kommunen videresende denne underretning til Familieretshuset. Familieretshuset påbegynder herefter sagsbehandlingen.

Har den ene forælder forvoldt den anden forælders død, kan andre anmode om at få forældremyndigheden. Det gælder også i de tilfælde, hvor der var fælles forældremyndighed, og den efterlevende forælder ved dødsfaldet boede sammen med barnet. Hvis den afdøde forælder havde forældremyndigheden alene, kan både den efterlevende forælder og andre anmode om forældremyndigheden.

Er der flere, der anmoder om at få forældremyndigheden, skal en afgørelse om, hvem der skal have forældremyndigheden over barnet træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4. Der skal altid

foretage en konkret og individuel vurdering af, hvad der vil være bedst for det pågældende barn, og afgørelsen skal være udtryk for den bedst mulige løsning for det enkelte barn. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at familieretten skal have fokus på, at afgørelsen om forældremyndighed skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34.

Som nævnt i punkt 3.4.1. skal det indgå som en central del af vurderingen af barnets bedste, at den efterlevende forælder er barnets eneste tilbageværende forælder. I de tilfælde, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, skal det dog ved vurderingen af barnets bedste nøje overvejes, om denne omstændighed har skadet barnets forhold til den efterlevende forælder sådan, at det vil være bedst for barnet, at en anden har forældremyndigheden.

I denne forbindelse er det væsentligt at være opmærksom på, at ved en afgørelse om forældremyndighed skal der tages højde for lovens krav om, at afgørelser efter loven skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Der henvises til punkt 2.1.

Anmoder andre end forældremyndighedsindehaveren om forældremyndigheden, er der ikke en tidsfrist for, hvornår anmodningen skal indgives. Dette skyldes, at der i situationer, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, kan gå nogen tid efter dødsfaldet, før det bliver fastslået ved dom, om det er den efterlevende forælder, der er gerningsmanden. Omvendt må det forudsættes, at anmodningen fremsættes, inden der er gået længere tid efter dommen. Familieretshuset skal derfor tilrettelægge oplysningen og behandlingen af disse sager sådan, at alle, der er interesseret i at få forældremyndigheden, inddrages.

Familieretshuset kan dog påbegynde behandlingen af sagen, allerede når den efterlevende forælder er sigtet for at have forvoldt den anden forælders død, dvs. inden der er afsagt endelig dom i straffesagen. På dette stadie af sagen kan Familieretshuset dog alene træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed efter § 26, og det vil som udgangspunkt ikke være hensigtsmæssigt, at Familieretshuset indbringer sagen for familieretten til afgørelse på dette tidspunkt.

§ 15 a, stk. 1 og 2, i forældreansvarsloven finder anvendelse, når der foreligger drab (straffelovens § 237), vold med døden til følge (straffelovens § 246 jf. § 245) eller hensættelse i hjælpeløs tilstand (straffelovens § 250). Bestemmelserne kan også finde anvendelse ved medvirken til de nævnte overtrædelser af straffeloven, jf. straffelovens § 23.

For så vidt angår samvær mellem barnet og den efterlevende af forældrene, gælder de almindelige regler i § 19, jf. § 21 i forældreansvarsloven. Det bemærkes dog, at der efter § 4 a i forældreansvarsloven gælder en klar formodning for, at der ikke kan fastsættes samvær med forælderen, hvis denne er idømt ubetinget fængsel m.v. for bl.a. vold med døden til følge og manddrab. Der er endvidere en selvstændig forpligtelse til at sikre, at afgørelsen om samvær medvirker til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Der henvises til punkt 2.1.2.

3.4.3. Sagsoplysning

En afgørelse om, hvem der skal have forældremyndigheden efter en forælders død, er betydningsfuld og kan være meget indgribende over for barnet. Dette stiller betydelige krav til oplysningen af sagen.

Familieretshuset og familieretten skal ligesom i andre forældremyndighedssager inddrage barnet i sagen, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, herunder efter behov og under hensyn til barnets alder og modenhed afholde en samtale med barnet. Familieretshuset skal i øvrigt, inden sagen indbringes for familieretten til afgørelse, belyse samtlige elementer i sagen, herunder indhente oplysninger fra relevante myndigheder, institutioner m.v. om barnet og parterne samt om nødvendigt gennemføre en børnesagkyndig undersøgelse.

Familieretshuset skal i alle sager om forældremyndighed efter en forælders død spørge skifteretten, om afdøde ved et såkaldt "børnetestamente" har tilkendegivet, hvem der bør have tillagt forældremyndigheden, jf. § 16 i forældreansvarsloven, der er beskrevet i punkt 3.4.6. Det fremgår af denne bestemmelse, at indehavere af forældremyndigheden kan tilkendegive, hvem der efter dennes død bør have tillagt forældremyndigheden over barnet.

Er der en efterlevende forælder, der hverken har eller ønsker at have forældremyndigheden, skal der efter § 36, stk. 1, normalt indhentes en erklæring fra denne, inden der træffes afgørelse efter § 15, stk. 3 og § 15 a, stk. 2. Erklæringen skal sikre, at den efterlevende forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, får lejlighed til at udtale sig og eventuelt selv anmode om forældremyndigheden.

3.4.4. Kommunens forpligtelser

Efter § 8, stk. 4, i barnets lov skal kommunen i fornødent omfang medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden, hvis ingen har forældremyndigheden over et barn eller en ung.

Det samme gælder efter § 8, stk. 5, i barnets lov i de tilfælde, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, og hvor Familieretshuset eller familieretten vurderer, at det er bedst for barnet, at den efterlevende forælder ikke beholder forældremyndigheden. I disse tilfælde skal kommunen også medvirke til, at Familieretshuset bliver bekendt med sagen. Det fremgår af § 133, stk. 1, nr. 1, i barnets lov, at politiet skal underrette kommunen, hvis politiet får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte. Er dette tilfældet i en sag, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, skal kommunen videresende denne underretning til Familieretshuset. Familieretshuset påbegynder herefter sagsbehandlingen.

I vejledning til barnets lov er der redegjort for kommunens opgaver i forbindelse med udpegning af en egnet indehaver af forældremyndigheden ved død.

Det fremgår således, at kommunen er forpligtet til at afgive en udtalelse om barnet og om eventuelle ansøgere om forældremyndigheden, hvis Familieretshuset anmoder om det.

Hvis kommunen ikke umiddelbart er bekendt med personer, der kan komme på tale som forældremyndighedsindehaver, må kommunen yde en aktiv indsats for at finde frem til egnede personer. Kommunen må således tage kontakt med barnet, pårørende, bekendte eller andre i barnets netværk, der står barnet nær, med henblik på at finde frem til den eller de personer, der vil være egnede til at blive udpeget som forældremyndighedsindehaver.

3.4.5. Midlertidig afgørelse om forældremyndighed

I sager om forældremyndighed, når en forælder afgår ved døden, skal Familieretshuset og kommunen være opmærksom på, om der er behov for at få udpeget en midlertidig indehaver af forældremyndigheden, jf. § 26 i forældreansvarsloven, og kommunen skal evt. komme med forslag til en egnet forældremyndig-

hedsindehaver. Dette kan f.eks. være nødvendigt i tilfælde af uenighed om forældremyndigheden, eller fordi der ikke umiddelbart er ansøgere til forældremyndigheden.

I de tilfælde, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, kan Familieretshuset behandle en anmodning om forældremyndighed eller tage stilling til, om forældremyndigheden skal forblive hos den efterlevende, når den efterlevende forælder er sigtet for at have forvoldt den anden forælders død, dvs. også inden der er afsagt endelig dom i straffesagen. På dette stadie af sagen kan der dog alene træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed efter § 26, mens den endelige afgørelse må afvente, at der foreligger en endelig dom i straffesagen.

Afgørelsen bortfalder, hvis anmodningen om, at der træffes afgørelse om forældremyndighed, tilbagekal-des eller afvises, eller når der foreligger en endelig afgørelse om forældremyndighed.

3.4.6. Børnetestamente

Efter § 16 i forældreansvarsloven kan indehavere af forældremyndigheden tilkendegive, hvem der efter deres død bør have tillagt forældremyndigheden. Tilkendegivelsen følges, medmindre hensynet til, hvad der er bedst for barnet, taler derimod. Er testamentet oprettet for notar, vil dette blive oplyst af skifteret-ten, når Familieretshuset retter henvendelse hertil, jf. § 6, stk. 1, i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v.

3.5. Afgørelser om udlandsrejser i sager hvor der er uenighed om forældremyndigheden

Har forældrene fælles forældremyndighed, og er de uenige om forældremyndigheden, skal begge forældre give samtykke til, at barnet forlader landet, herunder udrejser til Grønland eller Færøerne, eller til at barnets ophold i udlandet, i Grønland eller på Færøerne, forlænges ud over det aftalte, forudsatte eller fastsatte, jf. § 3, stk. 2, i forældreansvarsloven.

Samtykkekravet gælder, hvis der er indledt en sag om forældremyndighed eller om barnets bopæl i Familieretshuset, som eventuelt er indbragt for familieretten, eller hvis der på anden vis er dokumenteret eller godtgjort en reel uenighed om forældremyndigheden. Er der blot uenighed om f.eks. en ferierejse til udlandet og ikke uenighed om, hvem der skal have forældremyndigheden i fremtiden, eller i hvilket land barnet skal bo, gælder samtykkekravet ikke. Forældre med fælles forældremyndighed kan i den situation begge rejse til udlandet med barnet uden den anden forælders samtykke eller en afgørelse herom.

Et manglende samtykke til at tage barnet med til udlandet eller til at forlænge et udlandsophold medfø-rer, at der foreligger en børnebortførelse eller uberettiget tilbageholdelse, sådan at den tilbageværende forælder kan anmode om tilbagegivelse af barnet efter eksempelvis Haagerkonventionen af 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser, hvis barnet er i et land, som Danmark har en samarbejdsaftale med. Samtidig forbliver kompetencen til at træffe afgørelse om forældremyndigheden over barnet hos de danske myndigheder, jf. retsplejelovens § 448 g, stk. 1, nr. 2, jf. stk. 2, der er beskrevet i punkt 2.5.

Ud over kravet om samtykke gælder der endvidere efter § 18 i forældreansvarsloven en pligt til at varsle den anden forælder senest seks uger før flytningen, hvis bopælsforælderen agter at flytte barnets bopæl til udlandet. På den måde får den anden forælder mulighed for at indgive en anmodning om, at barnets bopæl ændres. Om varslingspligten henvises til punkt 4.4.

Kravet om samtykke gælder ikke, hvis familieretten efter § 17, stk. 1, 2. pkt., i forældreansvarsloven har truffet afgørelse om, at barnet kan have bopæl hos en forælder, der har eller ønsker at få bopæl i udlandet, i Grønland eller på Færøerne. Der henvises til punkt 4.2.

Kravet om samtykke gælder endvidere ikke, hvis der er truffet en afgørelse om udlandsrejse efter § 25. Efter denne bestemmelse kan der træffes afgørelse om, at den ene forælder kan tage barnet med til udlandet, Grønland eller Færøerne, selvom der er uenighed om forældremyndigheden. Der kan således træffes afgørelse om, at en forældremyndighedsindehaver kan tage barnet med på ferie, familiebesøg eller lignende i udlandet i en kortere periode, selvom der er tvist om forældremyndigheden. Det er både den forælder, der har barnet boende, og den forælder, der har samvær med barnet, der kan anmode om, at der træffes en afgørelse efter § 25.

Anmodningen indgives til Familieretshuset, der visiterer sagen til behandling som en § 6-sag eller en § 7-sag. Der henvises i denne forbindelse til punkt 2.7. og 2.8. Hvis det ikke lykkes at forlige forældrene, og der er tale om en § 6-sag, træffer Familieretshuset afgørelse efter § 26 i lov om Familieretshuset. Familieretshuset skal dog indbringe § 6-sagen for familieretten til afgørelse, hvis sagen indeholder komplicerede faktiske eller juridiske problemstillinger, eller hvis den behandles sammen med en sag om enten forældremyndighed eller barnets bopæl eller om samvær, hvor afgørelsen vil være indgribende for barnet, jf. § 27, stk. 2, nr. 1 og 3, i lov om Familieretshuset. I § 7-sager træffes afgørelse altid af familieretten, jf. § 32 i lov om Familieretshuset.

Der kan kun træffes afgørelse efter § 25, hvis der foreligger en reel uenighed mellem forældrene om forældremyndigheden. Det betyder eksempelvis, at en forælder, som frygter, at den anden forælder vil hindre en ferierejse af chikanøse årsager, ikke kan sikre rejsen ved at anmode om en afgørelse efter § 25. Der kan endvidere ikke gives en generel tilladelse til, at en forælder kan rejse til udlandet med barnet.

Afgørelse om udlandsrejse efter § 25 i forældreansvarsloven træffes efter en konkret vurdering. Der skal ved afgørelsen lægges særligt vægt på, om der må antages at være en risiko for, at barnet vil blive tilbageholdt i udlandet. I denne vurdering indgår bl.a. den rejsende forælders tilknytning til henholdsvis Danmark og udlandet, og de konkrete omstændigheder vedrørende opholdet i udlandet. Der kan også lægges vægt på, om samværet eller opholdet skal foregå i et land, der har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen af 1996, Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser eller Haagerkonventionen af 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser. Der vil i disse tilfælde blive sendt en anmodning om tilbagegivelse af barnet til myndighederne i det pågældende land. Det vil dog være op til myndighederne i det pågældende land at træffe afgørelse om, hvorvidt betingelserne for, at barnet skal tilbage til Danmark, er opfyldte. Der henvises til punkt 5.1.5. om samvær i udlandet m.v.

Ved afgørelser om udlandsrejser skal der i afgørelsen som i andre afgørelser om samvær ske en fastsættelse af det nærmere omfang af barnets ophold eller samvær i udlandet, herunder den tidsmæssige udstrækning heraf. Det bemærkes i den forbindelse, at § 25 som udgangspunkt kun omhandler kortere udlandsophold såsom ferier, familiebesøg eller lignende. Der skal ved vurderingen af omfanget af barnets ophold eller samvær i udlandet bl.a. tages hensyn til, om der er tale om et skolesøgende barn.

Er der tale om et længerevarende ophold, f.eks. studieophold eller ophold på grundlag af arbejdsrelateret forhold i udlandet, beror det på en konkret vurdering, hvorvidt afgørelsen skal træffes efter § 25, eller om der skal træffes en afgørelse om bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne efter § 17, stk. 1, 2. pkt. i forældreansvarsloven. Hvis opholdets formål og varighed er af en sådan karakter, at det ikke kan udelukkes, at barnet vil opnå bopæl i udlandet ved udrejsen eller under opholdet i udlandet, skal afgørelsen træffes efter § 17, stk. 1, 2. pkt.

Ved afgørelser efter § 25 kan der i øvrigt bl.a. lægges vægt på barnets alder, om barnet tidligere har været på ferie i udlandet, om forælderen bor i udlandet, om forælderen i øvrigt har tilknytning til udlandet (familie el.lign.), eller om barnet i øvrigt er vant til at rejse til andre lande. I vurderingen indgår bl.a.

også oplysninger om forholdet mellem forældrene, forældrens tilknytning til Danmark samt eventuelt omfanget af det øvrige samvær. Der henvises i øvrigt til punkt 5.

Det bemærkes, at en forælder, der har forældremyndigheden alene over barnet, kan udrejse af landet uden den anden forælders samtykke. Der er dog pligt til at underrette den anden forælder herom senest seks uger inden flytningen, jf. punkt 4.4. om varslingspligten.

Har en forælder forældremyndigheden over et barn alene, og ønsker samværsforælderen at få truffet en konkret eller generel afgørelse om, at den pågældende kan tage barnet med til udlandet på ferie, træffes afgørelsen efter reglerne om samvær i § 21, stk. 1, jf. § 19 i forældreansvarsloven. Der henvises til punkt 5. Det samme er tilfældet for anmodninger fra andre end forældre om, at samværet kan udøves i udlandet, jf. § 21, stk. 1, jf. § 20 i forældreansvarsloven.

4. Barnets bopæl

Den grundlæggende bestemmelse om barnets bopæl findes i § 3, stk. 1, 2. pkt., i forældreansvarsloven. Det fremgår heraf, at når der er fælles forældremyndighed, kan den forælder, som barnet har bopæl hos, træffe afgørelse om overordnede forhold i barnets daglige liv, herunder hvor i landet bopælen skal være.

Bopælsforælders beslutningsbeføjelser er nærmere beskrevet i punkt 3.1.1.

4.1. Aftaler om barnets bopæl

Forældre kan til enhver tid selv aftale, hvor barnet skal have bopæl. Til forskel fra aftaler om forældremyndighed skal en aftale om barnets bopæl ikke anmeldes til Familieretshuset. Forældrene bør dog ved en ændring af barnets bopæl sørge for, at bopælsændringen indberettes til CPR. Der henvises herom til punkt 2.10.

Om fuldbyrdelse af aftaler om barnets bopæl henvises til punkt 9.

4.2. Afgørelse om barnets bopæl

Efter § 17, stk. 1, 1. pkt., i forældreansvarsloven kan der træffes afgørelse om, hos hvem af forældrene barnet skal bo, hvis forældrene er uenige herom. Det er en forudsætning for, at der kan træffes afgørelse om barnets bopæl, at der er fælles forældremyndighed. Det kan således ikke bestemmes, at barnet skal bo hos en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden.

Bestemmelsen i § 17, stk. 1, giver forældre mulighed for at få afgjort en tvist om barnets bopæl og samtidig bevare den fælles forældremyndighed. På den måde er der flere forældre, der kan praktisere fælles forældremyndighed og derved det retlige fællesskab omkring barnet.

En anmodning om at få en afgørelse om barnets bopæl efter § 17, stk. 1, 1. pkt., skal indgives til Familieretshuset. Da der ikke er enighed mellem parterne om barnets bopæl ved indgivelsen af anmodningen, skal sagen visiteres til behandling som en § 6-sag eller en § 7-sag. Der henvises til punkt 2.7. og 2.8. Hvis det ikke er muligt for parterne at nå til enighed under Familieretshusets behandling af sagen, indbringer Familieretshuset sagen for retten til afgørelse. Indbringelse sker efter § 27, stk. 1, i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 6-sag, og efter § 32 i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 7-sag.

Afgørelsen af, hos hvem af forældrene barnet skal have bopæl, træffes på baggrund af en konkret og individuel vurdering af, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og

beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at familieretten skal have fokus på, at afgørelsen om barnets bopæl skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34.

Der skal ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet, tages hensyn til, at barnet har ret til to forældre. Der kan i afgørelsen bl.a. lægges vægt på barnets tilknytning til forældrene, forældrenes personlige egenskaber, og på hvordan barnet vil reagere ved eventuelt at skulle skifte institution, skole m.v. som følge af en flytning. Hvis varslingspligten i § 18 i forældreansvarsloven ikke er opfyldt, kan der endvidere lægges vægt på dette forhold. Varslingspligten beskrives nærmere i punkt 4.4.

Afgørelser om barnets bopæl skal som nævnt altid træffes ud fra, hvad der er bedst for det enkelte barn, herunder barnets behov for ro og stabilitet. Dette indebærer, at der må foretages en konkret afvejning af omstændighederne i sagen, hvor spørgsmålet om miljøskift, herunder både i forhold til geografisk lokalitet og i forhold til den følelsesmæssige tilknytning til den hidtidige bopælsforælder, bør indgå som en central del af vurderingsgrundlaget.

Samarbejdschikane kan også få betydning for afgørelser om barnets bopæl, jf. punkt 2.2. I tilfælde, hvor den ene forælder eller den hidtidige bopælsforælder uden rimelig grund har hindret den anden forælders kontakt til barnet, vil der således være behov for, at der anlægges et fremtidsorienteret perspektiv ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet. Det bør således indgå i vurderingen med betydelig vægt, i hvor stort omfang barnet belastes af bopælsforælders adfærd, samt hvem af forældrene der fremover må anses for bedst egnet til at samarbejde omkring barnet i det daglige samt sikre kontakten til den anden forælder.

Ved afgørelse om barnets bopæl skal der tages højde for lovens krav om, at afgørelser efter loven skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Sidstnævnte kan bl.a. have selvstændig betydning, hvis barnet tidligere har været vidne til vold mellem forældrene, eller hvis der har været vold mellem forældrene, som barnet ikke har været vidne til, men hvor der er risiko for fremtidig vold, som barnet kan blive vidne til. Det har ikke betydning, hvem der har været offer for volden. Det skal dermed også tillægges betydning, hvis den forælder, der anmoder om barnets bopæl, har været voldelig over for dennes partner, der ikke er barnets forælder. Der henvises til punkt 2.1.

4.2.1. Afgørelse om bopæl i udlandet

Familieretten kan i forbindelse med en sag om barnets bopæl eller ændring heraf træffe afgørelse om, at barnet kan have bopæl hos en forælder, der har eller ønsker at få bopæl i udlandet, i Grønland eller på Færøerne, jf. § 17, stk. 1, 2. pkt., i forældreansvarsloven. Familieretten kan også træffe en selvstændig afgørelse efter bestemmelsen under en sag, som bopælsforælderen har taget initiativ til.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med, at uenighed om barnets bopæl, herunder bopæl i udlandet, ikke i sig selv kan føre til en ophævelse af den fælles forældremyndighed.

En afgørelse om, at barnets bopæl kan være hos en forælder, der har eller ønsker at have bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne, kan komme på tale, hvis den ene af forældrene under sagen om forældremyndighed eller barnets bopæl oplyser, at den pågældende forælder ønsker at flytte til udlandet

og samtidigt anmoder om, at barnet kan have bopæl der, og familieretten i den forbindelse vurderer, at det vil være bedst for barnet, jf. §§ 1 og 4 i forældreansvarsloven, at have bopæl hos denne forælder.

Familieretten kan efter § 17, stk. 1, 2. pkt., bestemme, at barnet kan tage bopæl i et bestemt land. På den måde kan familieretten ved vurderingen af, om bopæl hos den pågældende forælder vil være bedst for barnet, tage højde for den anden forældremyndighedsindehavers mulighed for at varetage ansvaret og omsorgen for barnet samt opretholde kontakten til barnet.

Det bemærkes, at samtykkekravet i § 3, stk. 2, hvorefter begge forældre skal give samtykke til, at barnet forlader landet, hvis der er fælles forældremyndighed og uenighed om forældremyndigheden, ikke gælder, hvis familieretten har truffet afgørelse efter § 17, stk. 1, 2. pkt., om, at barnet kan have bopæl i udlandet, i Grønland eller på Færøerne.

4.3. Ændring af aftaler eller afgørelser om barnets bopæl

En afgørelse eller aftale om barnets bopæl kan ændres af familieretten, jf. § 17, stk. 2, i forældreansvarsloven.

Hvis en af forældrene ønsker barnets bopæl ændret på grund af ændringer i barnets eller forældrenes forhold, og forældrene er uenige herom, kan den pågældende forælder efter § 17, stk. 2, således anmode om, at der tages stilling til spørgsmålet om, hvorvidt der skal ske en ændring af barnets bopæl. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis bopælsforælderen ønsker at flytte med barnet indenlands eller til udlandet.

Anmodning om ændring af en aftale eller afgørelse om barnets bopæl indgives til Familieretshuset. Da der ikke er enighed mellem parterne om barnets bopæl ved indgivelsen af anmodningen, skal sagen visiteres til behandling som en § 6-sag eller en § 7-sag. Der henvises til punkt 2.7. og 2.8. Hvis det ikke er muligt for parterne at nå til enighed under Familieretshusets behandling af sagen, indbringer Familieretshuset sagen for retten til afgørelse. Indbringelse sker efter § 27, stk. 1, i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 6-sag, og efter § 32 i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 7-sag. Familieretten træffer herefter afgørelse om, hos hvem af forældrene barnet skal have bopæl.

4.3.1. Afvisning af en anmodning om ændring af barnets bopæl

Efter § 39 i forældreansvarsloven kan en ansøgning om ændring af barnets bopæl afvises, hvis forholdene ikke har ændret sig væsentligt. Formålet med afvisningsmuligheden i § 39 er at skabe ro om barnet ved at undgå unødige procesførelse i tilfælde, hvor det på forhånd må antages, at det ikke vil være bedst for barnet at ændre barnets bopæl. Herved kan der dæmmes op for situationer, hvor konflikten mellem forældrene bl.a. holdes i gang ved gentagne ansøgninger om ændring af barnets bopæl. Derved kan barnet blive skærmet mod fortsat at blive inddraget i konflikten mellem forældrene.

Afvisning af en anmodning om ændring af barnets bopæl forudsætter, at forholdene ikke har ændret sig væsentligt, og at det ud fra de foreliggende oplysninger kan lægges til grund, at det er bedst for barnet at fastholde bopælen. Det er derfor afgørende for afgørelsen om afvisning af ansøgningen, om ansøgeren har påvist væsentligt forandrede forhold, eller om det er godtgjort, at en ændring muligvis er bedst for barnet.

En afgørelse om afvisning efter § 39 skal som alle afgørelser efter forældreansvarsloven træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet. Der gælder en klar formodning for, at det er bedst for barnet, at det ikke unødvendigt fastholdes i et konfliktfelt mellem forældrene, og dette hensyn skal derfor veje tungt, når der skal tages stilling til, om en ansøgning skal afvises. En afgørelse om afvisning skal dog være udtryk for, at dette vurderes at være bedst for det konkrete barn. Det vil derfor ikke være muligt at afvise en ansøgning, hvis det ud fra de foreliggende oplysninger vurderes, at en ændring vil kunne være bedst for barnet, eller der er en reel tvivl herom. I den forbindelse kan også barnets alder og udviklingstrin

samt den forløbne tid tillægges betydning. Omvendt vil eksempelvis en ansøgning om ændring af barnets bopæl kunne afvises, hvis det ud fra de foreliggende oplysninger må antages, at begge forældre er lige egnede som bopælsforældre, og at en afgørelse af, hvad der er bedst for barnet, derfor kan falde ud til begge sider.

§ 39 finder både anvendelse i tilfælde, hvor der foreligger en afgørelse om barnets bopæl og i tilfælde hvor bopælen beror på en aftale. Kerneområdet for bestemmelsen er dog gentagne ansøgninger, dvs. tilfælde hvor der tidligere er taget stilling til spørgsmålet om bopæl. Sager, hvor der inden for de seneste år er taget stilling til bopælen en eller flere gange, vil således falde inden for bestemmelsens primære anvendelsesområde. Afvisning af en anmodning om ændring af barnets bopæl, som beror på en aftale, vil f.eks. kunne komme på tale, hvis forældrene flere gange er nået til enighed med støtte fra Familieretshuset eller har indgået forlig i familieretten. Der må dog altid ske den nødvendige afvejning i forhold til, at det, uanset at der netop er truffet afgørelse eller indgået en aftale i en sag, vil kunne være nødvendigt at behandle en ny ansøgning.

Særligt for så vidt angår betydningen af, at et barn udnytter sin initiativret efter § 35 i forældreansvarsloven, bemærkes det, at håndteringen af en sådan henvendelse i princippet er uafhængig af Familieretshusets beslutning om, hvordan en ansøgning fra en forælder skal håndteres. Hvis barnet henvender sig til Familieretshuset, og Familieretshuset på den baggrund arrangerer et møde med forældrene, hvor der søges om ændring af barnets bopæl, så vil det forhold, at barnet har henvendt sig til Familieretshuset ikke i sig selv gøre, at ansøgningen ikke kan afvises. Dette vil afhænge af en konkret vurdering af, om der foreligger væsentligt forandrede forhold, eller om der er opstået tvivl om, hvad der er bedst for barnet. Har Familieretshuset modtaget en ansøgning fra en forælder, og henvender barnet sig herefter til Familieretshuset, vil barnets brug af initiativretten heller ikke i sig selv gøre, at ansøgningen ikke kan afvises, men barnet skal uanset hvad tilbydes hjælp i Børneenheden, f.eks. i form af børnesagkyndig rådgivning. Det vil ved beslutningen om, hvorvidt ansøgningen skal afvises eller ej, kunne tillægges betydning, om barnets initiativret misbruges af en af forældrene på en sådan måde, at barnet tages som ”gidsel” i tvisten mellem forældrene. Der henvises i øvrigt til punkt 2.1.3. om barnets initiativret.

4.4. Varslingspligten

Efter § 18 i forældreansvarsloven gælder der en varslingspligt for alle forældre, der vil ændre deres eller barnets bopæl. Efter denne bestemmelse skal en forælder, der vil ændre sin eller barnets bopæl til et andet sted her i landet eller i udlandet, således underrette den anden forælder herom senest seks uger inden flytningen. Dette gælder også ved flytning til Grønland eller Færøerne.

Pligten til at varsle den anden forælder gælder både forældre, der har fælles forældremyndighed, en forælder, der har forældremyndigheden alene, og en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden over barnet.

Hensigten med bestemmelsen er at motivere forældrene til at orientere hinanden om flytning indenlands eller til udlandet i god tid, inden flytningen skal finde sted, således at forældrene kan drøfte, hvordan kontakten til barnet opretholdes efter flytningen. Hermed understreges begge forældres ansvar for, at barnet bevarer kontakten til begge forældre.

Hvis der er fælles forældremyndighed, og bopælsforælderen ønsker at flytte, skal bopælsforælderen således varsle den anden forælder senest seks uger inden flytningen. Herved får den anden forælder mulighed for at bringe spørgsmålet om f.eks. barnets bopæl og/eller samvær op over for den anden forælder eller rette henvendelse til Familieretshuset og f.eks. anmode om, at der træffes en midlertidig afgørelse om, hvor barnet skal bo, indtil sagen er endeligt afgjort af familieretten eller Familieretshuset. Forældrene kan endvidere under sagens behandling i Familieretshuset modtage konflikthåndtering og rådgivning m.v.,

hvilket kan være med til at løse op for en eventuel konflikt. Der henvises til punkt 8 i vejledning om Familieretshuset.

Det bemærkes, at så længe der er fælles forældremyndighed, kan den ene forælder ikke lovligt rejse til udlandet, Grønland eller Færøerne med barnet, hvis der er tvist om forældremyndigheden, medmindre der er truffet en afgørelse efter § 17, stk. 1, 2. pkt., i forældreansvarsloven om bopæl i udlandet eller en afgørelse om udlandsrejse efter § 25 i forældreansvarsloven. I de situationer er det således ikke tilstrækkeligt at varsle flytningen til den anden forælder, idet der skal opnås et egentligt samtykke til udreisen eller til at forlænge et aftalt ophold i udlandet, før dette er lovligt. Opnås et sådant samtykke ikke efter varslingen, må bopælsforælderen indgive anmodning til Familieretshuset om, at barnet kan tage bopæl hos den pågældende forælder i udlandet, jf. § 17. Hvis det ikke opnås at forlige forældrene under Familieretshusets behandling af sagen, træffer familieretten træffe afgørelse om barnets bopæl.

Udrejser den ene forældremyndighedsindehaver med barnet i en situation, hvor der er tvist om forældremyndigheden, uden samtykke fra den anden forældremyndighedsindehaver, vil der være tale om en børnebortførelse, og barnet vil kunne kræves tilbagegivet efter Haagerkonventionen af 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser, hvis barnet er i et land, som Danmark samarbejder med efter konventionen.

Pligten til at varsle den anden forælder gælder også for en forælder, der har forældremyndigheden alene. Dette giver den anden forælder mulighed for inden flytningen at rette henvendelse til Familieretshuset med anmodning om at få del i forældremyndigheden over barnet og om at få en afgørelse om, hvor barnet skal bo. Den pågældende forælder kan i den forbindelse anmode om, at der træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndigheden. Familieretshuset skal efter § 7 i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. træffe en midlertidig afgørelse hurtigst muligt og så vidt muligt inden fire uger. En midlertidig afgørelse om, at samværsforælderen får forældremyndigheden over barnet, sikrer, at barnet bliver i landet, indtil der er truffet en endelig afgørelse om forældremyndighed og eventuelt om barnets bopæl. Samtidig medfører den midlertidige afgørelse, at den anden forælders flytning med barnet til udlandet bliver ulovlig, og at barnet vil kunne søges tilbagegivet efter reglerne i Haagerkonventionen af 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser, hvis barnet er i et land, som Danmark har en samarbejdsaftale med, efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen af 1996 eller efter Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed. Om midlertidige afgørelser henvises til punkt 7.

Så længe barnet har bopæl her i landet, har danske myndigheder kompetence til at behandle forældremyndigheds- og bopælssager vedrørende barnet, jf. retsplejelovens § 448 g. Der henvises til punkt 2.5.

Varslingspligten gælder som nævnt også for en forælder, der ikke har forældremyndigheden og ikke har barnet boende, og som ønsker at flytte sin bopæl til et andet sted i landet eller til udlandet. Dette giver forældremyndighedsindehaveren lejlighed til at bringe spørgsmålet om samvær op over for samværsforælderen eller Familieretshuset, såfremt den gældende samværsaftale eller samværsafgørelse ikke længere vil kunne fungere på grund af f.eks. stor geografisk afstand.

Det bemærkes, at pligten til at varsle flytning også gælder i de tilfælde, hvor der på tidspunktet for flytningen ikke er kontakt mellem barnet og den forælder, som barnet ikke har bopæl hos, f.eks. fordi der ikke er aftalt eller fastsat samvær, eller fordi et samvær er ophævet.

En manglende opfyldelse af varslingspligten kan ikke sanktioneres, men vil kunne indgå som et moment blandt flere, hvis familieretten skal vurdere, om barnets bopæl skal forblive hos den nuværende bopælsforælder, om den skal flyttes til den anden forælder, eller om der skal ske ændring af forældremyndigheden over barnet. Det påhviler den forælder, der flytter, at godtgøre, at varslingsfristen er overholdt.

Hvis den forælder, der skal varsle flytning, ikke kender den anden forælders adresse, må vedkommende søge adressen oplyst hos kommunen. Er den anden forælder ikke bopælsregistreret i CPR, eller har den anden forælder navne- og adressebeskyttelse i CPR, er der ikke pligt til at foretage yderligere for at få adressen oplyst. Har den forælder, der skal varsle flytning, selv navne- og adressebeskyttelse i CPR, og er der samvær, men således, at afhentning og aflevering f.eks. finder sted i en institution, kan varsling efter omstændighederne undlades, hvis flytningen ikke har indflydelse på det eksisterende samvær, herunder afhentnings- og afleveringsstedet. Det påhviler den forælder, der skal varsle, at godtgøre, at varslingen ikke kunne ske, eller at varslingen kunne undlades.

Varslingen sker mellem forældrene og ikke gennem Familieretshuset. Familieretshuset skal således ikke formidle varslinger for forældrene.

4.5. Delt bopæl

Der er efter § 18 a i forældreansvarsloven mulighed for, at forældre med fælles forældremyndighed kan aftale, at deres barn har delt bopæl. At barnet har delt bopæl, har alene betydning i forældrenes indbyrdes forhold. Lovgivning ud over den familieretlige lovgivning, herunder reglerne i CPR-loven om bopælsregistrering af barnet og lovgivning om udbetaling af offentlige ydelser vedrørende barnet, administreres uafhængigt af den delte bopæl.

Retsvirkning af aftale om delt bopæl

En aftale om delt bopæl betyder, at forældrene i fællesskab skal tage stilling til overordnede forhold i barnets liv.

Når barnet har delt bopæl, følger det af § 3, stk. 1, 3. pkt., i forældreansvarsloven, at afgørelse om overordnede forhold i barnets daglige liv kræver enighed mellem forældrene. Forældrene skal således også være enige om de beslutninger om overordnede forhold i barnets daglige liv, som bopælsforælderen normalt selv kan træffe, jf. punkt 3.1.1.

Når barnet har delt bopæl, har ingen af forældrene status som bopælsforælder, uanset hvor meget barnet opholder sig hos den ene eller den anden forælder. Barnet vil dog i relation til folkeregistrering (bopælsregistrering) i CPR fortsat kun have én bopælsregistrering.

Delt bopæl betyder også, at der ikke kan indledes en sag om barnets bopæl eller samvær. Hvis Familieretshuset modtager en anmodning om rejsning af en sådan sag, skal Familieretshuset afvise anmodningen og vejlede forælderen om, at det er et krav for, at sagen kan indledes, at der ikke længere er en aftale om, at barnet har delt bopæl. Fastholdes ansøgningen, må aftalen om delt bopæl anses for bortfaldet.

Afgørelser og aftaler om barnets bopæl og samvær, der er truffet før indgåelsen af en aftale om delt bopæl, bortfalder ved aftalens indgåelse.

Indgåelse af aftale om delt bopæl

En aftale om delt bopæl skal ikke anmeldes til Familieretshuset for at være gyldig, men forældrene kan efter § 18 a, stk. 3, i forældreansvarsloven anmode Familieretshuset om, at det registreres i CPR, at barnet har delt bopæl. Anmeldelse skal i givet fald som udgangspunkt ske ved brug af Familieretshusets digitale selvbetjeningsløsning, jf. punkt 2.3.

Der stilles ingen krav til en aftale om delt bopæl. Det er således ikke et krav, at der er tale om en skriftlig aftale, men Familieretshuset bør i forbindelse med, at der ydes vejledning om aftalt delt bopæl, opfordre til, at forældrene udarbejder en skriftlig aftale. Der stilles heller ikke krav til, at barnet f.eks. er lige lang tid hos begge forældre, eller at forældrene bor i nærheden af hinanden. Forældrene kan fastsætte

betingelser i aftalen, f.eks. om den geografiske placering af deres bopæle, herunder hvor mange kilometer der maksimalt må være mellem bopælene. Sådanne betingelser og andre betingelser kan ikke registreres i Familieretshuset eller i CPR.

En aftale om delt bopæl kan være tidsbegrænset eller betinget af opfyldelsen af vilkår fastsat i aftalen. En tidsbegrænset aftale kan registreres i CPR, men registreringen af den vil ikke automatisk blive fjernet, når aftalen udløber. Ligeledes kan en betinget aftale om delt bopæl registreres i CPR, men det forhold, at aftalen er betinget, og betingelserne, registreres ikke i CPR.

Det er uden betydning for aftalen om delt bopæl, at barnets folkeregisteradresse ændres.

Ophør af en aftale om delt bopæl

En aftale om delt bopæl bringes efter § 18, stk. 1, 3. pkt., i forældreansvarsloven til ophør ved, at den ene forælder meddeler den anden, at aftalen ophører.

Som nævnt ovenfor anses en aftale om delt bopæl for bortfaldet, hvis en forælder fastholder en ansøgning om samvær eller barnets bopæl. På samme måde må aftalen anses for bortfaldet, hvis den ene forælder ikke vil acceptere en anmeldt flytning af et barns adresse i CPR fra den ene forælder til den anden forælder.

Efter at en forælder har meddelt den anden, at aftalen ophører, har barnet efter § 18, stk. 1, 3. pkt., fortsat delt bopæl, indtil forældrene har indgået en aftale om barnets bopæl eller samvær, eller der er truffet en endelig eller midlertidig afgørelse om barnets bopæl eller samvær.

Efter § 18 a, stk. 2, i forældreansvarsloven fortsætter den delte bopæl for barnet dog ikke, hvis aftalen om delt bopæl indeholder betingelser om den geografiske placering af forældrenes bopæle, og en forælder har bragt aftalen til ophør, fordi den anden forælder ved at flytte med barnet ikke har overholdt betingelserne. I disse tilfælde får barnet ved aftalens ophør bopæl hos den forælder, der har overholdt aftalen, forudsat at denne forælder har bragt aftalen til ophør inden en måned efter flytningen. Ved bopæl forstås forældrenes folkeregisteradresse (bopælsregistreringen i CPR). Det er et krav, at det entydigt og objektivt kan konstateres, at betingelserne om den geografiske placering af forældrenes bopæle ikke er overholdt. Det kan f.eks. i aftalen fremgå, at reglerne om beregning af befordringsfradrag anvendes ved beregningen af, hvorvidt en afstand angivet i kilometer er overholdt. Familieretshuset bør, når der ydes vejledning om aftaler om delt bopæl, henlede forældrenes opmærksomhed på dette krav.

Den forælder, der ikke har overholdt aftalens betingelser om den geografiske placering af forældrenes bopæle, og som barnet dermed ikke har bopæl hos, har mulighed for at anmode om, at der tages stilling til barnets bopæl ved at indgive en anmodning herom til Familieretshuset. Der kan under behandlingen af denne sag træffes en midlertidig afgørelse om barnets bopæl efter § 26 i forældreansvarsloven som i alle andre sager om barnets bopæl.

Hvis aftalen om delt bopæl er bragt til ophør på grund af vold, overgreb eller lignende, varetages hensynet til barnets bedste ved, at Familieretshuset har mulighed for meget hurtigt at træffe en midlertidig afgørelse om barnets bopæl efter § 26 i forældreansvarsloven, når der er indledt en sag om barnets bopæl.

Ved ophør af aftalen kan en eventuel registrering i CPR af den delte bopæl fjernes ved, at en forælder anmelder det til Familieretshuset. Anmeldelsen er dog ikke en betingelse for, at aftalen om delt bopæl er bragt til ophør. Anmeldelsen skal som udgangspunkt ske ved brug af Familieretshusets digitale selvbetjeningsløsning, jf. punkt 2.3.

Som nævnt bortfalder eksisterende afgørelser og aftaler om samvær ved indgåelse af en aftale om delt bopæl. Ophører den delte bopæl, genoplives en tidligere samværsafgørelse eller -aftale ikke. Forældrene må derfor indgå en ny aftale om samværet, eller samværsforælderen må søge Familieretshuset om fastsættelse af samværet.

5. Samvær

Den grundlæggende bestemmelse om samvær findes i § 19 i forældreansvarsloven. Det fremgår heraf, at barnet har ret til samvær med den forælder, som det ikke har bopæl hos. Det fremgår videre, at forældrene har et fælles ansvar for, at barnet har samvær, herunder for transporten i forbindelse med samvær.

Forældrene kan aftale barnets samvær med den forælder, som barnet ikke har bopæl hos (samværsforælderen). Der stilles ikke krav om, at aftalen om samvær skal anmeldes til Familieretshuset.

Hvis forældrene er uenige om omfanget og udøvelsen af samvær, kan der efter anmodning træffes afgørelse om samværet og fastsættes de nødvendige bestemmelser i forbindelse hermed, jf. § 21, stk. 1.

Det er ikke muligt at fastsætte samvær mod en samværsforælders ønske. Dette skyldes, at samvær bør være udtryk for den samværs søgendes egen vilje og ønske om kontakt med barnet og ikke et resultat af indgriben fra det offentlige.

Der er i visse situationer også mulighed for, at andre end den forælder, barnet ikke har bopæl hos, kan anmode om samvær, jf. § 20 i forældreansvarsloven. Dette er nærmere beskrevet i punkt 5.8.

Anmodning om fastsættelse, ændring eller ophør af samvær skal indgives til Familieretshuset. Da der ikke er enighed mellem parterne om samværet ved indgivelsen af anmodningen, skal sagen visiteres til behandling som en § 6-sag eller en § 7-sag. Der henvises til punkt 2.7. og 2.8. Hvis det ikke er muligt for parterne at nå til enighed under Familieretshusets behandling af sagen, indbringer Familieretshuset sagen for retten til afgørelse, hvis der er tale om en § 7-sag eller en § 6-sag, hvor afgørelsen vil være indgribende for barnet. Indbringelse sker efter § 27, stk. 1, i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 6-sag, og efter § 32 i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 7-sag. I øvrige § 6-sager træffes afgørelsen af Familieretshuset efter § 26 i lov om Familieretshuset.

Afgørende for vurderingen af, om der skal fastsættes samvær og i givet fald for fastsættelsen af omfanget af samværet, er, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at Familieretshuset og familieretten skal have fokus på, at afgørelsen om samvær skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Bestemmelsen i § 19 i forældreansvarsloven om barnet har ret til samvær med den forælder, som barnet ikke har bopæl hos, med henblik på at barnets forbindelse med begge forældre bevares, skal læses i sammenhæng med bestemmelserne i §§ 1 og 4. Afgørelser om samvær skal således træffes ud fra barnets perspektiv, skal være til barnets bedste og skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare. Der er dermed ikke tale om, at forælderen har en ret til samvær, som går forud for hensynet til barnet.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34.

Familieretshuset og familieretten skal sikre, at afgørelsen om samvær medvirker til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare,

herunder at være vidne til vold. Sidstnævnte kan bl.a. have selvstændig betydning, hvis barnet tidligere har været vidne til vold mellem forældrene, eller hvis der har været vold mellem forældrene, som barnet ikke har været vidne til, men hvor der er risiko for fremtidig vold, som barnet kan blive vidne til. Det har ikke betydning, hvem der har været offer for volden. Det skal dermed også tillægges betydning, hvis den forælder, der anmoder om samvær, f.eks. har været voldelig over for dennes partner, der ikke er barnets forælder. Der henvises til punkt 2.1.

Der kan ikke efter forældreansvarsloven tages stilling til spørgsmål, der ligger uden for begrebet samvær og vilkårene herfor, f.eks. hvor meget tøj barnet skal have med til samvær, hvad det skal have at spise, om det må se TV og i givet fald hvilke udsendelser og i øvrigt spørgsmål der må anses at vedrøre barnets almindelige opdragelse. Er der fælles forældremyndighed, kan Familieretshuset vejlede om beslutningsbeføjelserne ved fælles forældremyndighed.

Familieretshuset kan ligeledes ikke fungere som ”postkontor” og sende beskeder, breve m.v. mellem forældrene. Sådanne spørgsmål ligger uden for samværsbegrebet, da de ikke har betydning for den overordnede gennemførelse af samværet. Familieretshuset kan derfor afvise at behandle anmodninger herom.

Er tvisten om forhold, der falder uden for begrebet samvær, udtryk for en generel uenighed om samværet, skal Familieretshuset tilbyde forældrene konflikthåndtering og rådgivning. Familieretshuset skal endvidere være opmærksom på, om barnet har behov for Børneenhedens tilbud om støtte.

Bopælsforældrerens initiativret

Bopælsforældrerens har i visse tilfælde mulighed for at rette henvendelse til Familieretshuset med henblik på at få samværet fastlagt. Det fremgår således af § 19, stk. 4, i forældreansvarsloven, at bopælsforældrerens kan anmode Familieretshuset om at indkalde den forælder, som barnet ikke har bopæl hos, til et møde, hvis der ikke er eller kun i yderst begrænset omfang er samvær med denne forælder. Familieretshuset kan herefter iværksætte et forløb, hvor forældrene kan modtage rådgivning vedrørende samværsforældrerens kontakt med barnet. Det bemærkes dog, at der ikke er nogen pligt for forældrerens til at have kontakt med barnet, og at denne heller ikke kan sanktioneres ved udeblivelse fra mødet i Familieretshuset.

Bopælsforældrerens initiativret gælder uanset, om der foreligger en samværsafgørelse, der ikke eller kun i begrænset omfang udnyttes af samværsforældrerens, eller der ikke har været fastsat samvær.

5.1. Samværets omfang

Ved fastsættelse af omfanget af samværet med den forælder, som barnet ikke bor hos, skal der tages hensyn til barnets alder og udvikling og til, at samværet tilrettelægges med en sådan fleksibilitet, at det hele tiden tilgodeser barnets behov for kontakt med den anden forælder. Samtidig skal der i takt med barnets alder og modenhed lægges afgørende vægt på barnets egne synspunkter om omfanget og placeringen af samværet.

Udgangspunktet for fastsættelse af omfanget af samvær er barnets perspektiv. Det er derfor vigtigt, at Familieretshuset i forbindelse med oplysningen af sagen sørger for, at der sker en belysning heraf.

Der skal ved stillingtagen til fastsættelse af samvær altid foretages en konkret og individuel vurdering af, hvilken samværsordning der vil være bedst for det pågældende barn, jf. §§ 4 og 4 a og § 21, stk. 2, i forældreansvarsloven. Afgørelsen om samvær skal være udtryk for den bedst mulige løsning for det enkelte barn. Der gælder efter forældreansvarsloven ikke en formodning for, hvilken løsning der er bedst, og loven indeholder derfor ikke faste retningslinjer eller hovedregler for omfanget af et samvær. Der

gælder dog særlige bestemmelser om standardiseret minimumssamvær ved fastsættelsen af midlertidigt kontaktbevarende samvær. Disse regler er nærmere beskrevet i punkt 7.3.

Ved vurderingen af omfanget af samvær kan der bl.a. lægges vægt på følgende:

- Barnets alder og udviklingstrin.
- Barnets holdning til samværet.
- Barnets dagligdag, herunder fritidsaktiviteter o.a.
- Samværsforælders og barnets hidtidige kontakt.
- Forældrenes samarbejdsevne, herunder om der foreligger samarbejdsskæbne.
- Forældrenes arbejdsmæssige og personlige forhold.
- Afstanden mellem forældrenes bopæle.
- Barnets kontakt til søskende, herunder halvsøskende.
- Andre praktiske forhold.

En manglende opfyldelse af varslingspligten i § 18 i forældreansvarsloven kan indgå som et moment ved afgørelsen om samværet, idet fastsættelsen af samvær og omfanget af samvær dog altid skal være til barnets bedste.

Om betydningen af samarbejdsskæbne i forhold til samværets omfang henvises til punkt 2.2.

5.1.1. Weekend- og hverdagssamvær, herunder deleordninger

Ved vurderingen af omfanget af det løbende samvær (weekend- og hverdagssamvær) skal der findes frem til den samværsordning, der er bedst for det enkelte barn ud fra en konkret vurdering af barnets forhold, jf. § 4 og § 21, stk. 2, i forældreansvarsloven.

Der kan efter forældreansvarsloven fastsættes samvær gående fra kortvarige og hyppige samvær til længerevarende samvær med en lavere frekvens, hvor barnet eksempelvis er halvdelen af tiden hos samværsforælderen. Det bemærkes, at der efter forældreansvarsloven altid vil være en forælder, der er samværsforælder, uanset at barnet opholder sig lige meget hos forældrene, medmindre barnet har delt bopæl, jf. § 18 a.

Der gælder ingen begrænsninger i forhold til, hvilken samværsordning der kan fastsættes, så længe samværsordningen er bedst for barnet. Der kan dog ikke fastsættes samvær i et omfang, der overstiger den tid, som barnet opholder sig hos bopælsforælderen. Samværet kan f.eks. fastsættes som weekendsamvær hver anden weekend og hverdagssamvær i en eller flere dage i den modsatte uge, et udvidet weekendsamvær eller som samvær halvdelen af tiden. I nogle situationer vil det være bedst for barnet, at samværet fastsættes som en optrappingsordning, hvor omfanget af samværet optrappes over en fastsat periode.

Hvis en af forældrene ønsker samvær halvdelen af tiden (deleordning), skal der som ved alle afgørelser om samvær træffes en konkret og individuel vurdering af, om denne samværsordning vil være bedst for barnet. Det er vigtigt, at deleordningen kan fungere rent praktisk for barnet, hvilket normalt forudsætter, at barnets dagligdag i forhold til institution, skole og kammerater ikke påvirkes i væsentlig grad af, om barnet opholder sig hos den ene eller den anden forælder. Det er endvidere en afgørende forudsætning for en deleordning, at forældrene kan samarbejde med hinanden om barnets forhold, sådan at de kan

skabe sammenhæng for barnet mellem de to hjem og skabe den nødvendige fleksibilitet i samværet, bl.a. i forhold til barnets behov for kontakt med den forælder, som barnet ikke opholder sig hos, under hensyn til barnets alder og udvikling.

Samvær kan fastsættes som en prøveordning, hvor der efter en periode kan følges op på, om samværets omfang er bedst for barnet. Dette kan f.eks. være relevant, hvis der er tale om et mindre barn eller i forbindelse med en afgørelse om en deleordning. Der vil også være andre situationer, hvor samværet bør eller med fordel kan fastsættes som en prøveordning. I forhold til deleordninger vil en prøveordning særligt kunne være relevant, hvis ordningen etableres som en imødekommelse af et udtrykt ønske hos barnet.

Fastsættelse af samvær som en prøveordning kan ske ved en midlertidig afgørelse efter § 29, hvor sagsbehandlingen fortsættes efter udløbet af det fastsatte samvær, eller som en endelig afgørelse, hvor det f.eks. aftales, at forældrene retter henvendelse til Familieretshuset et stykke tid før prøveordningens udløb med henblik på en fornyet stillingtagen til, hvordan samværet herefter skal være. Familieretshuset kan også i forbindelse med fastsættelsen af prøveordningen aftale med forældrene, at der følges op på ordningen ved afholdelse af familiemægling, umiddelbart før prøveordningen udløber.

Er der tale om en prøveordning, kan Familieretshuset ikke efter § 39 i forældreansvarsloven afvise en anmodning om ændring af samværet, som modtages i tilknytning til prøveordningens udløb.

Afgørende for vurderingen af sagen er som nævnt at finde frem til den specifikke løsning, der netop passer til det pågældende barn i dets bestemte familiemæssige situation. Som en del heraf skal der tages hensyn til barnets kontakt til andre søskende og halvsøskende. Det skal i den forbindelse vurderes, om det vil være bedst for barnet, at barnet og dets søskende stilles ens med hensyn til samvær, eller om det er bedst, at der fastsættes forskelligt samvær. Ved vurderingen heraf er det centralt, at barnets perspektiv inddrages.

5.1.2. Feriesamvær

Ud over samvær i weekender og på hverdage kan der også særskilt fastsættes samvær i ferier. Her tænkes navnlig på sommerferie, efterårsferie, vinterferie og påskeferie. En særskilt anmodning om fastsættelse af feriesamvær vil som udgangspunkt skulle visiteres til behandling som en § 6-sag, hvor Familieretshuset træffer afgørelse efter § 26 i lov om Familieretshuset, da afgørelsen ikke vil være indgribende for barnet.

Ved afgørelser om feriesamvær skal der foretages en konkret og individuel vurdering af, hvilken samværsordning der i relation til feriesamvær vil være bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. Også ved behandlingen af anmodninger om fastsættelse af feriesamvær skal barnet inddrages, så dets perspektiv og synspunkter kan komme frem, jf. § 34 i forældreansvarsloven. Der skal i den forbindelse bl.a. lægges vægt på barnets alder og udviklingstrin.

Feriesamvær fastsættes normalt i sommerferien, efterårsferien, vinterferien og påsken. Der kan således f.eks. fastsættes samvær i nogle uger i sommerferien, en uge i enten efterårs- eller vinterferien og i påsken, sådan at forældrene deler påskedagene, enten ved at der er samvær i alle helligdagene hvert andet år eller samvær halvdelen af påsken hvert år.

Ved vurderingen af, om der i konkrete år er grundlag for at udvide feriesamværet, kan der lægges vægt på, om alternativet til en udvidelse af feriesamværet er, at barnet passes i institution, f.eks. børnehave eller fritidsordning, eller om der er samvær sjældnere end hver anden weekend på grund af geografiske, økonomiske, arbejdsmæssige eller andre lignende forhold.

Der vil normalt ikke blive fastsat feriesamvær med overnatning, når der ikke i forvejen er samvær med overnatning. Feriesamværet kan i stedet f.eks. bestå i dagsamvær flere dage i træk.

5.1.3. Samvær i forbindelse med jul, nytår og andre kulturelle og religiøse begivenheder

Der kan særskilt fastsættes samvær i forbindelse med jul, nytår og andre kulturelle og religiøse begivenheder. En særskilt anmodning om fastsættelse heraf vil som udgangspunkt skulle visiteres til behandling som en § 6-sag, hvor Familieretshuset træffer afgørelse efter § 26 i lov om Familieretshuset, da afgørelsen ikke vil være indgribende for barnet.

Ved fastsættelse af samvær i forbindelse med disse begivenheder skal der som ved alle afgørelser efter loven foretages en konkret og individuel vurdering af, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. Denne vurdering skal ske på baggrund af en belysning af barnets perspektiv, jf. § 34 i forældreansvarsloven.

I forbindelse med behandlingen af en sag om samvær i forbindelse med jul, nytår og andre kulturelle og religiøse begivenheder skal der være opmærksomhed på, at danske højtider datomæssigt kan falde samtidig med andre kulturelle og religiøse begivenheder. Denne situation bør Familieretshuset i forbindelse med oplysningen af sagen få forældrene til at overveje og eventuelt tage stilling til.

Julesamvær

For så vidt angår julesamvær er det udgangspunktet, at barnet er hos den ene af forældrene juleaften i lige år og hos den anden i ulige år, når samværet fastsættes i forbindelse med en samlivsophævelse, eller når der tidligere har været samvær juleaften. Dette udgangspunkt tilsidesættes dog, hvis det konkret vurderes, at en anden ordning vil være bedst for barnet.

Hvis barnet flere år i træk har holdt juleaften hos den, som har barnet boende, og barnet dermed har tradition for at holde juleaften der, fastsættes der normalt ikke samvær selve juleaften. Ved vurderingen lægges der bl.a. vægt på barnets alder og omfanget af kontakten mellem barnet og samværsforælderen. Det afgørende for, om der er skabt en "tradition" i relation til samvær juleaften, er, hvornår og hvor ofte samværsforælderen har været sammen med børnene juleaften. Det er af mindre betydning, hvor og hvordan julen er blevet fejret, samt hvem der i øvrigt har været med til at fejre juleaften.

Der bør dog i høj grad tages hensyn til, hvilken kultur og hvilke traditioner der er i familien, således at der f.eks. ikke fastsættes samvær juleaften, hvis samværsforælderen giver udtryk for, at juleaften ikke vil blive fejret overhovedet, f.eks. som følge af den pågældendes religiøse tilhørsforhold. Der kan i den forbindelse fastsættes samvær i de øvrige juledage, således at barnet også får mulighed for at tilbringe ekstra tid sammen med samværsforælderen i juledagene.

Det bemærkes, at julesamvær og samvær i forbindelse med andre kulturelle og religiøse begivenheder generelt bør tilrettelægges på en sådan måde, at barnet har mulighed for at deltage i sådanne begivenheder.

Nytårssamvær

Der kan endvidere fastsættes samvær nytårsaften, hvis der anmodes herom. Der fastsættes normalt nytårssamvær hvert andet år, og det er som udgangspunkt uden betydning, hvor barnet hidtil har holdt nytårsaften.

Samvær i forbindelse med andre kulturelle og religiøse begivenheder

Ud over samvær i forbindelse med jul og nytår kan der også særskilt fastsættes samvær i forbindelse med andre kulturelle og religiøse begivenheder. Der kan således fastsættes samvær i forbindelse med f.eks. fejring af det kinesiske nytår, eid og andre kulturelle eller religiøse begivenheder.

Barnets samvær med samværsforælderen bør tilrettelægges sådan, at barnet får mulighed for at deltage i den festligholdelse, der er i forbindelse med sådanne begivenheder, og som fejres hos forældrene. Hvis f.eks. den ene af forældrene har et kristent tilhørsforhold, og den anden forælder har et andet religiøst tilhørsforhold, bør barnet således få mulighed for at fejre de kristne og andre religiøse begivenheder hos henholdsvis bopælsforælderen og samværsforælderen.

Der kan således fastsættes samvær i perioder, hvor den pågældende forælder på grund af dennes kulturelle eller religiøse tilhørsforhold har mulighed for at tilbringe ekstra tid sammen med barnet.

5.1.4. Samvær med mindre børn

I sager om samvær med mindre børn under tre år, skal afgørelsen om samvær træffes på baggrund af en konkret og individuel vurdering af, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven, og det er i disse sager ligeledes vigtigt, at der sker en inddragelse af barnet og derved en belysning af dets perspektiv, jf. § 34 i forældreansvarsloven. Da der er tale om små børn, vil belysningen af barnets perspektiv som et altovervejende udgangspunkt skulle ske ved inddragelse af børnesagkyndige.

En anmodning om samvær kan indgives til Familieretshuset fra barnets fødsel. Der er således ikke mulighed for at indgive en anmodning om samvær, før barnet er født, og der kan derfor heller ikke fastsættes samvær på den dag, hvor barnet bliver født. Samvær kan endvidere ikke fastsættes, før faderskabet er fastslået.

Der skal i forbindelse med behandlingen af anmodninger om fastsættelse af samvær med mindre børn være opmærksomhed på, at der i disse sager ofte gør sig særlige forhold gældende. Der vil således ofte være tale om sager, hvor bopælsforælderen modsætter sig samvær i det af samværsforælderen ansøgte omfang eller modsætter sig, at der fastsættes samvær på et så tidligt tidspunkt i barnets liv. Det bemærkes i den forbindelse, at bopælsforælders indstilling til samvær har en central betydning, når der er tale om helt små børn. Denne konflikt mellem forældrene gør det yderst vigtigt, at der foretages en kvalificeret afvejning af hensynet til, at barnet så tidligt som muligt opnår tæt kontakt med samværsforælderen og samtidigt bevarer tryghed og stabilitet.

For at foretage denne afvejning er det nødvendigt, at Familieretshuset under sagens oplysning sørger for, at forholdene mellem forældrene og mellem forældrene og barnet afdækkes. I den forbindelse er det vigtigt, at børnesagkyndige inddrages på et tidligt tidspunkt i sagens behandling.

Hvis der f.eks. aldrig har været kontakt mellem barnet og samværsforælderen, og barnet nu er næsten tre år gammelt, skal der også være opmærksomhed på, hvorledes adskillelsen har påvirket barnet.

Når Familieretshuset modtager en anmodning om fastsættelse af samvær med et lille barn, er det væsentligt, at den børnesagkyndige i forbindelse med bl.a. familiemæglingen i § 6-sager eller i den familieretlige udredning i § 7-sager har fokus på at fastholde forældrene i, at det er barnets perspektiv, der er afgørende for vurderingen af samværet, og at bibringe forældrene en forståelse for barnets og hinandens situation.

Det kan være særligt væsentligt i oplysningen af en sag om samvær med et lille barn, at der indhentes oplysninger fra barnets læge eller sundhedsplejerske. Familieretshuset kan eventuelt også overveje at lade barnets sundhedsplejerske deltage i Familieretshusets arbejde med familien og oplysning af sagen, således at der derved kan ske en belysning af barnets perspektiv. Det er udgangspunktet i § 7-sager, at der gennemføres en børnesagkyndig undersøgelse, men også i § 6-sager vedrørende små børn kan det i

nogle situationer også være hensigtsmæssigt, at der gennemføres en børnesagkyndig undersøgelse, som belyser relationen mellem barnet og samværsforælderen og samværsforælderen's omsorgsevne for på den måde at tilvejebringe tryghed omkring samværet. Der kan også indhentes en børnesagkyndig vurdering med henblik på at belyse barnet og samværsforælderen's kontakt. Det bemærkes, at det i praksis ofte er relevant at overveje muligheden for at træffe en midlertidig afgørelse om iværksættelse af overvåget (støttet) samvær.

Forældrene kan i forbindelse med familiemæglingen i § 6-sager eller den familieretlige udredning i § 7-sager f.eks. aftale en samværsordning for en periode (en prøveordning). Det vil i den forbindelse være vigtigt, at den børnesagkyndige i Familieretshuset følger op på aftalen, særligt i § 7-sagerne, hvilket f.eks. kan ske ved afholdelse af familiemægling, umiddelbart før prøveordningen udløber.

I barnets første levemåned, dvs. de første fire til fem måneder, kan der fastsættes hyppige, men måske ganske kortvarige samvær mellem samværsforælderen og barnet, og dette samvær vil gradvist kunne optrappes i takt med barnets alder. Et sådant samvær vil f.eks. kunne være hyppige, kortvarige samvær af ½ - 1 times varighed, således at der kan tages hensyn til barnets samlede pleje- og omsorgsbehov. Ved vurderingen af omfanget af samværet i disse situationer skal der ikke sondres mellem situationer, hvor der allerede er etableret kontakt mellem samværsforælderen og barnet, og situationer hvor der ikke er en sådan kontakt, f.eks. fordi forældrene er gået fra hinanden før eller lige efter barnets fødsel.

I relation til samværets omfang og hyppighed kan det få betydning, om der allerede er etableret en følelsesmæssig kontakt mellem barnet og samværsforælderen, eller om der er tale om etablering af en sådan. Er der ikke etableret en kontakt, kan der i begyndelsen fastsættes hyppige samvær af kortere varighed, således at der gives gode vilkår for at etablere en tæt tilknytning mellem barnet og samværsforælderen. Dette samvær kan efter en periode optrappes til samvær af større omfang. Hvis barnet og samværsforælderen allerede på tidspunktet for fastsættelse af samværet har etableret en følelsesmæssig relation, vil der i mange tilfælde kunne fastsættes samvær med overnatning med små børn i ni til tolv måneders alderen.

Hvis forældrene har et konfliktfyldt forhold, skal dette inddrages ved vurderingen af samværet, herunder i relation til spørgsmålet om, hvor samværet skal foregå.

5.1.5. Samvær i udlandet

Forældrene har fælles forældremyndighed

Har forældrene fælles forældremyndighed, kan hver af forældrene rejse med barnet til udlandet, uden at dette kræver en afgørelse eller samtykke fra den anden forælder. Dette gælder dog ikke, hvis forældrene er uenige om forældremyndigheden, idet der i så fald gælder et krav om samtykke fra den anden forælder til at tage barnet med ud af landet, jf. § 3, stk. 2, i forældreansvarsloven. Dette gælder også, hvis der er uenighed om, i hvilket land barnet skal bo.

Kravet om samtykke efter § 3, stk. 2, i forældreansvarsloven gælder, hvis der er indgivet en anmodning til Familieretshuset om, at der træffes afgørelse om forældremyndighed, eller hvis der på anden vis er dokumenteret eller godtgjort en reel uenighed om forældremyndighed. Er der blot uenighed om selve udlandsrejsen og ikke uenighed om, hvem der skal have forældremyndigheden i fremtiden, kan forældre med fælles forældremyndighed begge rejse til udlandet med barnet uden den anden forælders samtykke eller en afgørelse herom.

Samvær kan dermed udøves både i Danmark og i udlandet, hvis forældrene har fælles forældremyndighed, og der ikke foreligger uenighed om forældremyndigheden, eller i hvilket land barnet skal bo. Ved

førstegangsfastsættelse af samvær bør Familieretshuset under behandlingen af sagen vejlede forældrene herom. Det kan endvidere indføjes i nye samværsdokumenter, at samværet kan udøves i både Danmark og udlandet, medmindre der er truffet afgørelse om at begrænse retten til samvær med barnet i udlandet.

Stillingtagen til samvær i udlandet vil i situationer med fælles forældremyndighed kun skulle ske, hvis bopælsforælderen beder om, at adgangen til at rejse med barnet begrænses eller ophæves, eksempelvis på grund af risiko for bortførelse, eller hvis der foreligger andre grunde, som gør, at samvær i udlandet ikke vil være til barnets bedste. Der må herefter tages stilling til, om der gennem en afgørelse om samvær skal ske en begrænsning af forældrens muligheder for at rejse ud af landet med barnet. Der kan ved afgørelsen lægges vægt på de samme forhold, som ved afgørelser om samvær i udlandet ved eneforældremyndighed, der beskrives umiddelbart nedenfor. Det bemærkes, at hvis forældrene er uenige om forældremyndigheden m.v., kan der efter anmodning træffes afgørelse om udlandsrejse efter § 25 i forældreansvarsloven.

Eneforældremyndighed

Har en af forældrene forældremyndigheden alene, kan samværet umiddelbart kun udøves i Danmark, i Grønland, på Færøerne og i de øvrige nordiske lande. Samvær i udlandet kræver således enten samtykke fra forældremyndighedsindehaveren, eller at der efter anmodning træffes afgørelse herom.

En anmodning om, at samværet kan foregå i udlandet, bør som udgangspunkt imødekommes, medmindre hensynet til barnet taler for at afslå dette. Det skyldes, at det må betragtes som en naturlig del af familielivet at rejse til andre lande. Dette gælder også for børn, der er omfattet af en samværsafgørelse eller -aftale. Det må derfor normalt anses for bedst for barnet at kunne tage med samværsforælderen på ferie eller familiebesøg i andre lande.

En afgørelse om samvær i udlandet indeholder to elementer:

- 1) Stillingtagen til om samværsforælderen skal have mulighed for at lade samværet foregå i udlandet.
- 2) Stillingtagen til, i hvilke lande eller områder samværet skal kunne foregå, og om der skal være tale om en enkeltstående tilladelse eller en generel mulighed for at lade samværet foregå i de omhandlede lande eller områder.

I relation til punkt 1 bemærkes, at der gælder et udgangspunkt om, at samværet kan foregå i udlandet. Det må derfor ved afgørelser om samvær i udlandet vurderes, om der er forhold, der taler afgørende imod, at samværet kan foregå i udlandet. Der kan i den forbindelse bl.a. lægges vægt på barnets alder, om barnet tidligere har været på samvær i udlandet, om samværsforælderen bor i udlandet, om samværsforælderen i øvrigt har tilknytning til udlandet, hvorfor det må anses for en del af et almindeligt familieliv at rejse til udlandet (familie el.lign.), eller om barnet i øvrigt er vant til at rejse til andre lande. I vurderingen indgår også oplysninger om forholdet mellem forældrene, samværsforælders tilknytning til Danmark samt omfanget af det øvrige samvær.

Hvis der er risiko for, at samværsforælderen vil bortføre barnet, fastsættes der aldrig samvær i udlandet. Det vil dog kunne tillægges betydning, om det påtænkte rejsemål er omfattet af Danmarks konventionsamarbejde på børnebortførelsesområdet. Om pasdeponering henvises til punkt 5.2.

Samvær i udlandet kan efter en konkret vurdering begrænses eller ophæves, hvis en rejse ikke er til barnets bedste. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis rejsen går til et land, som Udenrigsministeriet fraråder at rejse til, hvis transporten eller udlandsopholdet vil være uhensigtsmæssigt for barnet, eller hvis der er begrundet tvivl om, hvorvidt samværsforælderen vil være i stand til at tage sig forsvarligt af barnet under udenlandsopholdet. Også en aktuel bortførelsesrisiko kan begrunde en ændring.

Når det konstateres, at der ikke er noget til hinder for at lade samværet foregå i udlandet, skal der tages stilling til, i hvilke nærmere angivne lande eller områder samværet kan foregå. Ved denne vurdering tages der udgangspunkt i ønskerne om og behovet for, at samværet kan foregå i udlandet.

Muligheden for at lade samvær foregå i udlandet kan udformes på forskellige måder, alt efter barnets og forældrenes situation. Som eksempler kan nævnes:

- Generelt samvær i bestemte lande i Europa.
- Generelt samvær i bestemte lande i Europa samt i bestemte lande uden for Europa (f.eks. sædvanlige feriemål).
- Generelt samvær i alle lande eventuelt med undtagelse af nærmere angivne lande.
- Samvær i et bestemt land på et bestemt tidspunkt eller inden for et bestemt tidsrum.

Omfanget af samvær i udlandet fastsættes ud fra en konkret vurdering af, hvad der er bedst for barnet, og under hensyn til formålet med opholdet i udlandet.

Afgørelser eller aftaler om samvær, der giver samværsforælderen mulighed for at tage barnet med til udlandet, bør som udgangspunkt betinges af et vilkår om, at samværsforælderen senest en uge og ved rejser uden for EU senest to uger inden rejsens start skal give bopælsforælderen sædvanlige oplysninger om rejsen, herunder rejsemål, transportform, eventuel kontaktadresse m.v.

Behandlingen af sager om samvær i udlandet ved eneforældremyndighed

Ved førstegangsfastsættelse af samvær bør Familieretshuset i forbindelse med sagens behandling vejlede forældrene om, at samværet som udgangspunkt alene kan udøves i Danmark og de øvrige nordiske lande, men at de kan aftale, at samværet i nærmere fastlagt omfang kan udøves i udlandet, og at der efter anmodning kan træffes afgørelse om samvær i udlandet. Familieretshuset bør i den forbindelse vejlede forældrene om, at en konkret anmodning om samvær i udlandet bør fremsættes i så god tid som muligt, inden den planlagte ferie skal begynde.

For at fremtidssikre samværsafgørelser bør Familieretshuset vejlede den anmodende forælder om at omforme anmodninger om konkret samvær i udlandet til anmodninger om generelt samvær i bestemte lande. På den måde undgår samværsforælderen at skulle indsende gentagne konkrete anmodninger om samvær i udlandet.

Afgørelser om udlandsrejser i sager, hvor der er uenighed om forældremyndigheden

Har forældrene fælles forældremyndighed, og er de uenige om forældremyndigheden, skal begge forældre give samtykke til, at barnet forlader landet, herunder udrejser til Grønland eller Færøerne, eller til at barnets ophold i udlandet, i Grønland eller på Færøerne, forlænges ud over det aftalte, forudsatte eller fastsatte, jf. § 3, stk. 2, i forældreansvarsloven. Kravet om samtykke gælder dog ikke, hvis familieretten efter § 17, stk. 1, 2. pkt., i forældreansvarsloven har truffet afgørelse om, at barnet kan have bopæl hos en forælder, der har eller ønsker at få bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne, eller hvis der er truffet afgørelse om udlandsrejse efter § 25 i forældreansvarsloven. Der henvises til punkt 3.5.

Samtykkekravet gælder, hvis der er indgivet en anmodning til Familieretshuset om, at der træffes afgørelse om forældremyndighed, eller hvis det på anden måde konstateres, at der er tale om en reel uenighed om forældremyndigheden. Er der blot uenighed om f.eks. en ferierejse til udlandet og ikke uenighed om, hvem der skal have forældremyndigheden, eller i hvilket land barnet skal bo, gælder samtykkekravet ikke.

Hvis barnet tages med til udlandet, eller et udlandsophold forlænges uden samtykke, er der tale om en børnebortførelse eller en uberettiget tilbageholdelse. Den tilbageværende forælder kan dermed anmode om tilbagegivelse af barnet efter eksempelvis Haagerkonventionen af 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser, hvis barnet er i et land, som Danmark har en samarbejdsaftale med. Samtidig forbliver kompetencen til at træffe afgørelse om forældremyndigheden over barnet hos de danske myndigheder, jf. retsplejelovens § 448 g, stk. 1, nr. 2. Der henvises i den forbindelse til punkt 2.5 om international kompetence.

Kravet om samtykke gælder endvidere ikke, hvis der er truffet en afgørelse om udlandsrejse efter § 25 i forældreansvarsloven. Efter denne bestemmelse kan der træffes afgørelse om, at den ene forælder kan tage barnet med til udlandet, Grønland eller Færøerne, selvom der er uenighed om forældremyndigheden. Der kan efter bestemmelsen træffes afgørelse om, at en forældremyndighedsindehaver kan tage barnet med på ferie, familiebesøg eller lignende i udlandet i en kortere periode, selvom der er tvist om forældremyndigheden. Det er både den forælder, der har barnet boende, og den forælder, der har samvær med barnet, der kan anmode om at træffe afgørelse herom.

Anmodning om afgørelse efter § 25 skal indgives til Familieretshuset. Da der ikke er enighed mellem parterne ved indgivelsen af anmodningen, skal sagen visiteres til behandling som en § 6-sag eller en § 7-sag. Der henvises i denne forbindelse til afsnit 2.4 i vejledningen. En særskilt anmodning om afgørelse efter § 25 vil som udgangspunkt skulle visiteres til behandling som en § 6-sag, hvor Familieretshuset træffer afgørelse efter § 26 i lov om Familieretshuset, da afgørelsen ikke vil være indgribende for barnet. Hvis det ikke er muligt for parterne at nå til enighed under Familieretshusets behandling af sagen, er det således i udgangspunktet Familieretshuset, der træffer afgørelse. Hvis afgørelsen efter Familieretshusets vurdering vil være indgribende for barnet, eller hvis der er tale om en § 7-sag, indbringer Familieretshuset sagen for retten til afgørelse efter § 27, stk. 1, i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 6-sag, og efter § 32 i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 7-sag.

Der kan kun træffes afgørelse efter § 25 i forældreansvarsloven, hvis der foreligger en reel uenighed mellem forældrene om forældremyndigheden. Det betyder bl.a., at en forælder, som frygter, at den anden forælder vil hindre en ferierejse af chikanøse årsager, ikke kan sikre rejsen ved at anmode om en afgørelse efter § 25, medmindre der foreligger en reel uenighed mellem forældrene om forældremyndigheden. Der kan heller ikke efter § 25 træffes afgørelse om, at en forælder gives en generel tilladelse til at rejse til udlandet med barnet.

Der skal ved afgørelsen efter § 25 lægges særligt vægt på, om der må antages at være en risiko for, at barnet vil blive tilbageholdt i udlandet. I denne vurdering indgår bl.a. den rejsende forælders tilknytning til henholdsvis Danmark og udlandet, og om samværet eller opholdet skal foregå i et land, der har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen af 1996, Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser eller Haagerkonventionen af 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser. Der vil i disse tilfælde blive sendt en anmodning om tilbagegivelse eller anerkendelse og fuldbyrdelse af dansk afgørelse med henblik på at barnet bringes tilbage til Danmark. Det vil dog være op til myndighederne i det pågældende land at træffe afgørelse om, hvorvidt betingelserne for, at barnet skal tilbage til Danmark er opfyldte.

Ved afgørelser om udlandsrejser skal der på normal vis fastsættes det nærmere omfang af barnets ophold eller samvær i udlandet, herunder den tidsmæssige udstrækning heraf. Bestemmelsen omhandler kun kortere udlandsophold såsom ferier, familiebesøg eller lignende. Der skal ved vurderingen af omfanget af barnets ophold eller samvær i udlandet bl.a. tages hensyn til, om der er tale om et skolesøgende barn.

Er der tale om et længerevarende ophold, f.eks. studieophold eller ophold på grundlag af arbejdsrelateret forhold i udlandet, må det bero på en konkret vurdering, hvorvidt afgørelsen skal træffes efter § 25, eller om sagen skal afgøres ved en afgørelse om bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne efter § 17, stk. 1, 2. pkt. Hvis opholdets formål og varighed er af en sådan karakter, at det ikke kan udelukkes, at barnet vil opnå bopæl i udlandet ved udrejsen eller under opholdet i udlandet, skal afgørelsen træffes efter § 17, stk. 1, 2. pkt.

Ved afgørelser efter § 25 kan der i øvrigt bl.a. lægges vægt på barnets alder, om barnet tidligere har været på ferie i udlandet, om forælderen bor i udlandet, om forælderen i øvrigt har tilknytning til udlandet (familie el.lign.), og om barnet i øvrigt er vant til at rejse til andre lande. I vurderingen indgår bl.a. også oplysninger om forholdet mellem forældrene, forældrens tilknytning til Danmark samt eventuelt omfanget af det øvrige samvær.

5.2. Vilkår for samværet

Efter § 21, stk. 1, i forældreansvarsloven kan der i forbindelse med, at der træffes afgørelse om samvær, fastsættes de nødvendige bestemmelser i forbindelse med samværet, herunder vilkår om pasdeponering, vilkår til sikring af at forælderen ikke er påvirket af alkohol eller euforiserende stoffer under samværet, vilkår om at bestemte personer ikke er til stede under samværet, eller vilkår til sikring af barnets sundhed grundet f.eks. allergier. Der kan også fastsættes vilkår om, at samværet skal udøves under overvågning eller overværelse af andre, eller at samværet skal foregå på et bestemt sted.

5.2.1. Overvåget samvær

Det kan som vilkår for et samvær bestemmes, at samværet skal være overvåget.

Efter § 42, nr. 4, i forældreansvarsloven kan social- og boligministeren fastsætte regler om overvåget samvær. Denne mulighed er udnyttet til fastsættelse af regler i § 11 i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. Efter denne bestemmelse kan der træffes afgørelse om overvåget samvær, når det skønnes nødvendigt i det konkrete tilfælde. Det følger videre af § 11, at forældrene ikke skal betale for overvågningen. Af § 11, stk. 3, i bekendtgørelsen fremgår, at det overvågede samvær gennemføres i Familieretshuset, medmindre andet bestemmes i afgørelsen. Familieretshuset kan træffe beslutning om mindre tidsmæssige ændringer af et overvåget samvær, der er fastsat af familieretten, med henblik på at muliggøre gennemførelsen. Endelig er det fastsat, at ændringer af det overvågede samvær altid kan ske efter aftale med forældrene.

Overvåget samvær skal alene anvendes som et vilkår, når der efter en konkret vurdering ikke er andre muligheder for at fastsætte samvær. Det skal således nøje overvejes, om der i den konkrete sag skal fastsættes vilkår om overvåget samvær, og overvågningen bør ikke udstrækkes længere end nødvendigt. Såfremt det overvågede samvær gennemføres i Familieretshuset, er Familieretshuset forpligtet til at sikre, at overvågningen ikke er mere indgribende end nødvendigt.

Overvåget samvær bør anvendes med omhu og ses i et fremtidsorienteret perspektiv. Det er vigtigt, at det på forhånd er klart, i hvilken form det overvågede samvær skal foregå og med hvilket formål. Det bør være tydeligt, om der alene er tale om en overgangsordning, om der undtagelsesvis er tale om en mere permanent ordning, der ikke skal udmønte sig i en egentlig afrapportering, om der er tale om et ”undersøgelsessamvær”, som træder i stedet for eller supplerer en børnesagkyndig undersøgelse, eller om der er tale om en måde at belyse barnets perspektiv på i sager, hvor samværet skal etableres eller genetableres under trygge rammer. Er sidstnævnte tilfældet, er det naturligt, at samværet overvåges af en børnesagkyndig. Et overvåget samvær kan således anvendes som en del af en børnesagkyndig

undersøgelse. Overvåget samvær kan f.eks. også anvendes i sager, hvor samværsforælderen har udøvet vold mod bopælsforælderen.

Af hensyn til barnet bør overvågningen i videst muligt omfang varetages af personer og under forhold, som barnet kender og er trygt ved. Det kan f.eks. være familiemedlemmer eller personer fra forældrenes bekendtskabskreds. Samværet foregår i disse situationer typisk i private hjem.

Er det ikke muligt at etablere overvågning på ovenstående måde, eller er formålet med overvågningen at indhente oplysninger til brug for en afgørelse, skal der være kompetente personer til rådighed til at forestå overvågningen. Ved valg af overvåger bør man være opmærksom på formålet med overvågningen, særligt om der er behov for at indhente en udtalelse fra overvågeren.

Der er flere ”nuancer” af overvåget samvær. Det kan således være af mere eller mindre indgribende betydning. I rapport om overvåget samvær fra Kontaktudvalget (”Overvåget samvær”, 3. redegørelse fra Kontaktudvalget om Børnesagkyndig rådgivning, Kontaktudvalget, september 2003) beskrives følgende fire former for overvåget samvær:

For det første beskyttet samvær, som er den mest intense overvågningsform, idet samværet sker under konstant overvågning. Det anvendes typisk, hvis der i lang tid ikke har været kontakt mellem barnet og samværsforælderen, eller det er usikkert, om samværsforælderen kan tage sig af barnet, f.eks. fordi der foreligger et misbrug, eller der er mistanke om et sådant. Det anvendes endvidere i tilfælde, hvor der er mistanke om grænseoverskridende adfærd eller er udtrykt en frygt for bortførelse, som ikke umiddelbart kan afvises. Det er alene tænkt som et vilkår, der kan anvendes, når der efter en konkret vurdering ikke er andre muligheder for samvær.

For det andet observeret samvær, der typisk anvendes, når der er behov for yderligere oplysninger om barnet og/eller forælderen enten som et led i en børnesagkyndig undersøgelse eller som et alternativ hertil. Observationen skal danne grundlag for en rapport om forløbet til brug for vurderingen af det fremtidige samvær. En afgørelse om et observeret samvær er således ikke en afgørelse om, hvorvidt der kan være samvær i fremtiden, men alene et led i oplysningen af sagen.

For det tredje støttet samvær, der anvendes i tilfælde, hvor samværsforælderen er ung og umoden, uvant med pasningen af barnet, eller hvor barnet er meget lille eller har et handicap. Det støttede samvær har til formål at sikre, at der sker en gradvis tilvænning og eventuel oplæring i at drage omsorg for barnet. Endvidere kan det anvendes i de tilfælde, hvor konfliktniveauet er højt mellem forældrene, og der derfor er behov for en neutral person, som kan deltage i afhentning og aflevering enten sammen med samværsforælderen, bopælsforælderen eller alene.

For det fjerde overvåget samvær, der bl.a. anvendes i tilfælde, hvor der blot er behov for, at en udenforstående er til stede under samværet, f.eks. på grund af meget højt konfliktniveau, og hvor bopælsforælderen af denne grund er imod samværet. I disse situationer kan det være en hjælp til at sikre en kontakt mellem barnet og samværsforælderen, og en måde at initiere samværet. Endvidere kan det anvendes, hvor det er bedst for barnet, at der er samvær, men blot i form af en kendecontact. Kendecontact er samvær med forholdsvis lange intervaller og kort tid ad gangen, f.eks. én gang hvert halve år af to timers varighed. Kendecontact kan bl.a. anvendes i de tilfælde, hvor samværsforælderen er fængslet. Desuden kan overvåget samvær anvendes, hvor der er behov for at få afhentnings- og afleveringssituationerne til at fungere, og hvor forældrene henter barnet et neutralt sted.

Det bør klart fremgå af afgørelsen, hvilke konkrete forhold der gør vilkåret om overvågning nødvendigt.

Det skal i forbindelse med anvendelsen af overvågning tilstræbes, at kontinuiteten i samværet bevares, og at der ikke er en længere periode uden samvær, når overvågningsperioden er udløbet. Det bemærkes i den forbindelse, at der er mulighed for at indhente en foreløbig udtalelse fra overvågeren til brug for tilrettelæggelsen af samværet under den fortsatte behandling af sagen.

Der skal være opmærksomhed på muligheden for at inddrage kommunen i sager om samvær, herunder særligt i sager om overvåget samvær. Det gælder særligt i Familieretshusets tværsektorielle samarbejde med kommunen i § 7-sager, hvis Familieretshuset vurderer, at familieretten vil kunne få behov for at træffe en afgørelse om overvåget samvær. I sådanne tilfælde kan Familieretshuset i det notat, der sendes til familieretten, når sagen indbringes til afgørelse, efter aftale med kommunen oplyse familieretten om, hvordan kommunen kan indgå i et samarbejde om overvåget samvær. En afgørelse om samvær ophæver eller indskrænker ikke kommunens tilsynspligt over for det barn, som sagen vedrører, men hvis det i forbindelse med det tværsektorielle samarbejde i en § 7-sag bliver klart, at der er behov for særlig støtte i forbindelse med samvær for en forælder, kan det være relevant at koordinere indsatsen. Det kan således være relevant at inddrage kommunen, hvis Familieretshuset bliver opmærksom på, at der er behov for særlig støtte i forbindelse med samværet. Familieretshuset kan f.eks. have foranstaltet overvåget samvær i en periode, men da Familieretshuset i praksis sjældent etablerer en permanent ordning om overvåget samvær, kan Familieretshuset rette henvendelse til kommunen. Der henvises til vejledning til barnets lov.

Kommunen kan ikke fortsætte eller fastsætte overvåget samvær, men kan med forældremyndighedsindehaverens samtykke tilbyde andre støttende indsatser efter § 32 i barnets lov. Kommunen kan således inden for viften af støttende indsatser i § 32, stk. 1, i barnets lov tilbyde den hjælp, som er nødvendig ud fra barnets individuelle behov, f.eks. familiebehandling eller konsulentbistand. Hvis kommunen træffer afgørelse om støtte til samvær, kan samværsforælderen klage over afgørelsen om støtte til samvær efter § 32 i barnets lov, da pågældende har en væsentlig retlig interesse i afgørelsen.

Kommunen kan også yde støtte i form af en fast kontaktperson til barnet efter § 32, stk. 1, nr. 3, i barnets lov. Iværksættelse af sådanne foranstaltninger forudsætter forældremyndighedsindehaverens samtykke, jf. § 32, stk. 2, i barnets lov, da afgørelser om støttende indsatser til børn og unge i barnets lov træffes i forhold til forældremyndighedsindehaveren. Det er dog muligt at tilbyde barnet en fast kontaktperson efter § 32, stk. 1, nr. 3, i barnets lov uden forældremyndighedsindehaverens samtykke, jf. § 37 i barnets lov. Udgifterne til foranstaltningerne afholdes af forældremyndighedsindehaverens handlekommune, jf. § 9 i retssikkerhedsloven.

Familieretshuset og kommunen bør i øvrigt som led i det tværsektorielle samarbejde under Familieretshusets oplysning af en § 7-sag overveje, om det i den konkrete sag kan være hensigtsmæssigt, og om det er muligt at koordinere eventuelle støtteforanstaltninger, der er sat i værk i forhold til forældremyndighedsindehaveren, med fastsættelsen af samvær med den anden forælder. Eksempelvis kan det i en sag, hvor der foregår familiebehandling, være nyttigt, at den tidsmæssige fastlæggelse af samværet med en forælder uden del i forældremyndigheden koordineres i forhold til, hvornår familiebehandlingen foregår.

5.2.2. Andre vilkår

Der kan også være behov for, at der fastsættes andre vilkår for samværet.

I sager, hvor der er mistanke om misbrugsproblemer, kan der f.eks. fastsættes vilkår om, at samværsforælderen skal afgive en urinprøve inden eller efter samværet. Det bemærkes i den forbindelse, at misbrug af euforiserende stoffer er uforeneligt med at drage omsorg for et barn, og stoffrihed derfor som klar hovedregel er en betingelse for samvær. Der skal være opmærksomhed på, om vilkåret er praktisk muligt at overholde. Der kan ikke fastsættes vilkår om, at en samværsforælder skal være i behandling, da vilkåret skal være begrundet i samværsforælderen situation og omsorgsevne i forbindelse med samvær.

Ligeledes kan der i sager, hvor der er risiko for, at samværsforælderen vil bringe barnet ud af landet. f.eks. fastsættes vilkår om, at samværsforælderen skal deponere sit pas. Der bør ikke fastsættes vilkår om pasdeponering, hvis det må anses for udelukket, at samværsforælderen vil bringe barnet ud af landet. Vilkår om pasdeponering skal fremgå af samværsdokumentet.

Er der fastsat et vilkår om pasdeponering, skal passet afleveres til Familieretshuset, før barnet kan udleveres til samvær. Når passet afleveres, udsteder Familieretshuset en kvittering til samværsforælderen. Bopælsforælderen kan kræve, at samværsforælderen fremviser denne kvittering i original som betingelse for, at barnet udleveres til samvær. Hvis samværsforælderen ønsker sit pas udleveret, skal Familieretshuset sørge for at give bopælsforælderen besked herom, inden passet udleveres. Underretningen kan ske telefonisk eller på anden måde, som er aftalt med bopælsforælderen. Når Familieretshuset udleverer passet til samværsforælderen, skal samværsforælderen aflevere den originale kvittering. Hvis den originale kvittering er bortkommet, skal bopælsforælderen orienteres herom. Om samvær i udlandet henvises i øvrigt til punkt 5.1.

5.3. Transport

Forældrene har et fælles ansvar for, at barnet har samvær med den forælder, som det ikke har bopæl hos, og for transporten af barnet i forbindelse med samvær, jf. § 19, stk. 2, i forældreansvarsloven. Det er forældrenes beslutning, hvordan dette ansvar skal løftes. Derfor vil forældrene kunne aftale den transportordning, som de mener, er bedst for deres barn og mest hensigtsmæssig i forhold til deres situation. Det forudsættes altså, at forældrene under hensyn til det fælles ansvar selv foretager den konkrete tilrettelæggelse af transporten. Forældrene kan eksempelvis vælge at fordele transporten på den måde at samværsforælderen sørger for afhentningen af barnet ved samværets begyndelse, og bopælsforælderen sørger for afhentningen af barnet i forbindelse med afslutningen af samværet.

Familieretshuset og familieretten skal som udgangspunkt ikke løse tvister mellem forældrene om transporten. Uenighed om transport kan dog være udtryk for en underliggende uenighed om samværet, som Familieretshuset skal behandle, hvis forældrene beder om det.

Efter § 12, stk. 2, i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. kan der efter anmodning i helt særlige tilfælde fastsættes vilkår om fordelingen af forældrenes ansvar for transporten. Anmodning om fastsættelse af vilkår vedrørende transport skal indgives til Familieretshuset. Da der ikke er enighed mellem parterne ved indgivelsen af anmodningen, skal sagen visiteres til behandling som en § 6-sag eller en § 7-sag. Der henvises til punkt 2.7. og 2.8. En sag om transport skal som klart udgangspunkt visiteres til behandling som en § 6-sag, hvor Familieretshuset træffer afgørelse efter § 26 i lov om Familieretshuset. Hvis sagen undtagelsesvist indeholder komplicerede faktiske eller juridiske problemstillinger, skal Familieretshuset indbringe sagen for familieretten til afgørelse efter § 27, stk. 2, nr. 1, i lov om Familieretshuset. Dette gør sig efter § 27, stk. 2, nr. 3, også gældende, hvis sagen behandles sammen med en sag, hvor familieretten træffer afgørelse f.eks. i en sag om samvær. Hvis der undtagelsesvist er tale om, at sagen visiteres til behandling som en § 7-sag, indbringer Familieretshuset sagen for familieretten til afgørelse efter § 32 i lov om Familieretshuset.

Muligheden for at fastsætte vilkår om fordelingen af forældrenes ansvar for transporten i forbindelse med samvær og dermed fravige forældrenes fælles ansvar for transporten skal administreres meget restriktivt. Afgørelser om fravigelse af det fælles ansvar for transporten skal træffes ud fra en konkret vurdering. Fravigelse af udgangspunktet vil eksempelvis kunne komme på tale i situationer, hvor helt særlige geografiske eller transportmæssige forhold gør sig gældende. Det skal således på baggrund af en flerhed af forhold vurderes som åbenbart urimeligt, at en forælder skal løfte en del af transporten, før det kan overvejes at fravige den fordeling af transporten, der følger af forældreansvarsloven.

Som udgangspunkt har forældrenes økonomiske forhold ikke betydning for afgørelser om fravigelse af forældrenes fælles ansvar for transporten. Hvis det undtagelsesvist findes, at oplysninger om forældrenes økonomiske forhold bør indgå i det samlede skøn, kan Familieretshuset efter § 38 i forældreansvarsloven indhente økonomiske oplysninger om forældrene hos skattemyndighederne via terminaladgangen til skattemyndighedernes registre, herunder indkomstregistret. Familieretshuset orienterer parterne om denne fremgangsmåde, inden oplysningerne indhentes. Efter § 12 i lov om Familieretshuset kan familieretten anmode Familieretshuset om at indhente sådanne oplysninger under sagens behandling i familieretten. Vurderingen af forældrenes indkomstforhold foretages som udgangspunkt på baggrund af deres indtægter før skat og arbejdsmarkedsbidrag.

Vurderes det, at der er grundlag for at fravige udgangspunktet om fælles ansvar for transporten, skal det fastlægges, hvordan transporten skal foregå. Ordninger, der kan medføre, at der opstår et økonomisk mellemværende mellem forældrene, bør undgås. Der kan eksempelvis fastsættes vilkår om, at den forælder, som det anses for åbenbart urimeligt at pålægge ansvar for transporten, slet ikke skal deltage i transporten eller alene skal stå for en del af transporten, f.eks. til en station, havn eller lufthavn.

Offentlige tilskud til udgifter til transport

Efter § 83, stk. 1, i lov om aktiv socialpolitik, jf. lovbekendtgørelse nr. 241 af 12. februar 2021 med senere ændringer, kan kommunen yde hjælp til udgifter ved udøvelse af samvær med egne børn under 18 år, som ikke bor hos ansøgeren, og til lignende udgifter til barnets oprindelige forældre, der efter § 20 a i forældreansvarsloven får fastsat samvær med et bortadopteret barn. Kommunen kan også yde hjælp til dækning af udgifter til en bopælsforælders transport af barnet i forbindelse med samvær.

Hjælp efter § 83 forudsætter ikke, at der er truffet en afgørelse om transport af barnet.

5.4. Samværsdokumentet

Samværsdokumentet skal som udgangspunkt indeholde en række standardbestemmelser. Standardbestemmelserne vil altid kunne fraviges ved aftale eller afgørelse.

Et samværsdokument skal indeholde bestemmelser om samværets start- og sluttidspunkt, afhentningssteder og eventuelle vilkår for samværet. Det skal endvidere fremgå af samværsdokumentet, at samværet bortfalder, hvis det helt eller delvist falder på tidspunkter, hvor bopælsforælderen holder ferie med barnet, som falder i almindelige ferieperioder. Ved almindelige ferieperioder for et skolesøgende barn forstås de perioder, hvor barnets skole er lukket på grund af ferie. En ferieperiode begynder dagen efter sidste skoledag inden ferien og slutter dagen før første skoledag efter ferien.

Samværsdokumentet skal også indeholde bestemmelser om varsling af ferie mellem forældrene og om placering af sommerferiesamvær, hvis dette er fastsat. Det kan f.eks. være en bestemmelse om, at samværsforælderen vælger placeringen af sit sommerferiesamvær med barnet i lige år, og bopælsforælderen vælger placeringen af sin sommerferie med barnet i ulige år.

Det bemærkes, at der ikke i forældreansvarsloven er hjemmel til at fastsætte bestemmelser, der regulerer bopælsforælderen forhold. Et samværsdokument kan dog indeholde pragmatiske henstillinger, der har til formål at sikre, at samværet kan fungere så gnidningsfrit som muligt af hensyn til barnet, og da det, for så vidt angår varsling af ferie, må anses for rimeligt, at den anden forælder får et passende varsel om ferieafholdelse og dermed bortfald af samvær.

Hvis der er fastsat samvær i ferier og i forbindelse med helligdage, herunder jul, nytår og påske eller andre kulturelle eller religiøse begivenheder, skal samværsdokumentet indeholde bestemmelser om bortfald af weekend- og hverdagssamvær i disse perioder.

Særligt om bortfald af det løbende samvær på grund af bopælsforælders ferie, som falder i almindelige ferieperioder, eller i forbindelse med ferie og helligdagssamvær bemærkes det, at det løbende samvær bortfalder i sin helhed også selvom kun en del af samværet falder ind i den særlige periode.

Endelig skal det fremgå af samværsdokumentet, at bopælsforælderen kan kræve barnet tilbagegivet med familierettens bistand efter kapitel 42 b i retsplejeloven, hvis samværsforælderen ikke tilbagegiver barnet efter afslutningen af en samværsperiode. Det skal også fremgå af samværsdokumentet, at samværsforælderen kan kræve barnet udleveret til samvær med familierettens bistand efter kapitel 42 b i retsplejeloven, hvis bopælsforælderen ikke udleverer barnet til samvær.

Ovennævnte standardbestemmelser er ikke til hinder for, at der også kan fastsættes andre bestemmelser i samværsdokumentet.

Det skal sikres, at samværsafgørelsen har en vis fleksibilitet og fremtidssikring, således at mindre ændringer af forholdene ikke bevirker, at samværsafgørelsen ikke kan gennemføres efter sin ordlyd.

Særligt i relation til afhentning og aflevering af barnet i forbindelse med samværet kan der være grundlag for at overveje fleksible løsninger, der gør det muligt at gennemføre samværet, selvom der sker ændringer i arbejdstider, køreplaner eller barnets fritidsinteresser, eller at den, der skal afhente eller aflevere barnet, bliver forsinket. Dette kan bl.a. ske ved, at afhentningstidspunkterne fastsættes i rimelige intervaller. Det kan eksempelvis bestemmes, at barnet skal kunne afhentes ved samværets begyndelse om torsdagen i sit hjem mellem klokken 16 og 17, mens afhentning ved samværets afslutning fastsættes til at foregå i samværsforælders hjem søndag mellem klokken 16 og 17. Hvis afhentningen ved samværets begyndelse skal foregå i institutionen eller skolen, kan det bestemmes, at afhentningen f.eks. skal ske mellem klokken 14 og 16, forudsat at dette passer med institutionens aktiviteter eller skolens undervisningsplaner. Afhentning ved samværets begyndelse og afslutning kan f.eks. også fastsættes i forhold til objektive begivenheder, f.eks. første (tog)afgang efter kl. 16. Fastsættes samværet ud fra disse retningslinjer, kan det hjælpe med til at gøre afhentningen ved samværets begyndelse og afslutning så fleksibel og smidig som mulig.

Det bør endvidere tilstræbes, at placering af feriesamvær, dvs. samvær i sommer-, efterårs- og vinterferierne samt julen og påsken m.v., følger klare retningslinjer. I relation til sommerferiesamvær kan dette eksempelvis ske ved, at ferien for hver forælder placeres i nogle bestemte uger, eller ved at forældrene skiftes til at vælge ferieperiode først. Ønsker forældrene ikke dette, skal de vejledes om, at en anmodning om at træffe afgørelse om selve placeringen af feriesamvær som udgangspunkt afvises. Dette gælder dog ikke, hvis afvisningen af at tage stilling til placeringen af feriesamvær indebærer, at barnet ikke får feriesamvær med samværsforælderen.

Også i relation til samvær i udlandet, f.eks. afholdelse af sommerferie i udlandet, kan det være relevant at fremtidssikre samværsafgørelsen. Den anmodende forælder bør derfor i sager, hvor der er eneforældremyndighed, vejledes om hensigtsmæssigheden i, at anmodninger om konkret samvær i udlandet ændres til anmodninger om generelt samvær i bestemte lande. På den måde undgår samværsforælderen at skulle indsende konkrete anmodninger om samvær i udlandet. Der henvises i øvrigt til punkt 5.1.5.

5.5. Ændring af et fastsat eller aftalt samvær

Efter § 21, stk. 3, i forældreansvarsloven kan en aftale eller afgørelse om samvær ændres eller ophæves.

Efter § 21 a i forældreansvarsloven bortfalder fastsat eller aftalt samvær kun, når forældrene har aftalt det, eller når Familieretshuset eller familieretten har truffet afgørelse om bortfald af samvær. Det bemærkes

dog, at efter § 103, stk. 5, i barnets lov kan samvær i situationer, hvor barnet anbringes uden for hjemmet efter barnets lov, også reguleres eller midlertidigt bortfalde efter reglerne i §§ 104 og 105 i barnets lov.

Efter § 39 i forældreansvarsloven kan en anmodning om ændring af samvær eller anden kontakt afvises, hvis forholdene ikke har ændret sig væsentligt. Der kan dermed som udgangspunkt kun træffes afgørelse om ændring eller ophør af et fastsat eller aftalt samvær, hvis forholdene er væsentligt forandrede, eller det eksisterende samvær ikke er til barnets bedste. En afgørelse om afvisning af at behandle en anmodning om ændring af samvær skal dog altid træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. Det betyder bl.a., at en anmodning om ændring af et fastsat eller aftalt samvær ikke kan afvises, hvis der på grund af barnets alder eller udviklingstrin er en formodning for, at samværet bør ændres, og at der derfor skal foretages en vurdering af samværet på ny.

Formålet med ændringskriteriet i § 39 er at skabe ro om samværet samt at gøre det klart for forældrene, at de har et fælles ansvar for, at samværet bliver gennemført på en måde, der er hensigtsmæssig for barnet. Bestemmelsen rummer en formodning for, at det er bedst for barnet, at der er ro omkring barnet, hvorfor et samvær ikke bør ændres, hvis det er ligeså godt for barnet at bevare en eksisterende ordning.

Hvis Familieretshuset træffer afgørelse om at afvise en anmodning om ændring af samværet, bør Familieretshuset bl.a. gennem konflikthåndterings og rådgivningstilbud gøre en indsats for at bibringe forældrene en forståelse for vigtigheden af, at de af hensyn til deres barns velfærd og trivsel selv påtager sig ansvaret for at løse de spørgsmål, som det ikke er op til myndighederne at træffe afgørelse om.

Ændringskriteriet i § 39 medfører, at det er op til forældrene selv at indgå aftaler om at bytte samværsweekender el.lign. Kriteriet gælder, uanset om det er bopælsforælderen eller samværsforælderen, der søger om at få samværet ændret, vil forældrene have en gensidig interesse i at samarbejde på en fleksibel måde. Dette kan medvirke til at mindske forældrenes interesse i hyppige henvendelser til Familieretshuset for at få ændret samværet. Herved dæmmes der op for ”evigt verserende sager”, der i nogle tilfælde skaber lange perioder med uro. Endvidere undgås den forværring af samarbejdsklimaet mellem forældrene og barnet, der ligger i, at Familieretshuset og familieretten hyppigt behandler spørgsmål om samværet.

Hvis forældrene ikke umiddelbart er i stand til at samarbejde, kan Familieretshuset hjælpe forældrene med selv at finde løsninger på samværsspørgsmålene ved tilbud om konflikthåndtering og rådgivning. Der henvises i denne forbindelse til punkt 8 i vejledning om Familieretshuset.

5.5.1. Afvisning af en anmodning om ændring af samvær – væsentligt forandrede forhold og ændring af enkeltstående samvær, herunder feriesamvær m.v.

Ændringskriteriet i § 39 i forældreansvarsloven har navnligt betydning for anmodninger om enkeltstående fravigelser af samværet også kaldet ad hoc ændringer. Sådanne ændringer af samvær f.eks. på grund af større familiebegivenheder er ikke af overordnet betydning for gennemførelsen af samværet.

Dette betyder, at der kan ske afvisning af en anmodning om bortfald eller flytning af et samvær, f.eks. for at barnet kan deltage i en af forældrenes bryllup, bedsteforældrenes guldbryllup eller sted-/halvsøskendes barnedåb, fødselsdag eller konfirmation. Det samme gælder for en anmodning om ændring af samvær, fordi den, der står for afhentningen og afleveringen af barnet, ikke kan gøre dette i overensstemmelse med afgørelsen i relation til et bestemt samvær.

Anmodning om ændring af samvær kan afvises uanset, om det er bopæls- eller samværsforælderen, der anmoder om at få samværet ændret. Kriterierne for afvisning er de samme.

Ændringskriteriet i § 39 betyder også, at der kan ske afvisning af en anmodning om placering af feriesamvær, dvs. samvær i sommer-, efterårs- og vinterferierne samt i julen og påsken m.v. Det bemærkes, at en

anmodning om placering af feriesamvær dog ikke kan afvises, hvis afvisningen indebærer, at barnet ikke får feriesamvær med samværsforælderen.

Når der anmodes om generelle ændringer af samværet, skal det vurderes, om ændringen er af så væsentlig betydning for de overordnede rammer omkring samværet, at det kan begrunde en ændring af samværet. Det er således ikke alle former for forandrede forhold, der kan begrunde, at ændringsanmodningen realitetsbehandles. Eksempelvis kan der efter en konkret vurdering ske afvisning af anmodninger om mindre generelle ændringer af afhentningsstedet/-stederne ved samværets begyndelse og afslutning eller afhentningstidspunkterne.

Hvis en anmodning om ændring af samværet afvises, skal samværet gennemføres i overensstemmelse med det gældende samværsdokument, medmindre forældrene aftaler andet.

Hvis den, der anmoder om ændring af samvær, ikke kan påvise, at der foreligger væsentligt forandrede forhold, eller at det fastsatte eller aftalte samvær ikke er til barnets bedste, kan anmodningen afvises uden, at Familieretshuset først har forelagt den for den anden forælder. Familieretshuset skal dog være opmærksom på orienteringsretten efter artikel 13 og 14 i databeskyttelsesforordningen. Det følger heraf, at hvis der behandles oplysninger om en person, skal myndigheden som klart udgangspunkt orientere personen, medmindre personen allerede er bekendt med oplysningerne.

Hvis Familieretshuset afviser en ændringsanmodning, skal Familieretshuset opfordre forældrene til selv at løse problemerne eventuelt gennem støtte ved Familieretshusets tilbud om konflikthåndtering og rådgivning.

Uanset ovenstående kan der dog forekomme situationer, hvor forældrene har behov for, at rammerne for samværet fastlægges mere detaljeret, selvom der ikke foreligger væsentligt forandrede forhold. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis den gældende afgørelse eller aftale om samværet ikke kan gennemføres efter sit indhold. I så fald skal der ske fastsættelse af de bestemmelser, der er nødvendige, for at samværet kan gennemføres, men også med den fleksibilitet m.v. der fremtidssikrer samværet.

Der kan også forekomme situationer, hvor forældrene på grund af et meget højt konfliktniveau ikke vil kunne få det løbende samvær til at fungere, medmindre det fastlægges mere detaljeret. Det kan her være nødvendigt at behandle en anmodning om ændring af det løbende samvær, selvom der ikke foreligger væsentligt forandrede forhold. Dette gælder dog ikke, hvis anmodningen alene angår ændring af enkeltstående samvær.

Samværet skal herudover altid fastsættes ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. Dette gælder uanset, at der ikke foreligger væsentligt forandrede forhold. Aftaler eller afgørelser, der strider mod, hvad der er bedst for barnet, kan og skal således altid ændres, hvis der indgives en ansøgning herom.

Generelt kan følgende sager afvises efter § 39 i forældreansvarsloven:

- Sager om forhold, der ikke har betydning for samværets overordnede gennemførelse.
- Enkeltstående ændring af samvær (ad hoc ændring).
- Placering af feriesamvær, medmindre Familieretshusets afvisning af at tage stilling til placeringen af feriesamvær indebærer, at barnet ikke får feriesamvær med bopælsforælderen eller samværsforælderen.
- Sager, der falder uden for samværsbegrebet.
- Henvendelser, der vedrører barnets almindelige opdragelse m.v.

Som eksempler på disse sagstyper kan nævnes:

- Sager om ændringer af afhentningsstedet/-stederne eller afhentningstidspunktet, medmindre spørgsmålet har betydning for, om samværet overordnet set kan gennemføres.
- Sager om bortfald/flytning af samvær, f.eks. for at barnet kan deltage i en af forældrenes bryllup, bedsteforældrenes guldbryllop eller sted- eller halvsøskendes barnedåb, fødselsdag eller konfirmation.
- Sager om bortfald af samvær pga. bopælsforælders ferieafholdelse uden for almindelige ferieperioder.
- Henvendelser om f.eks. sengetider, tøj, mad, medieforbrug og opdragelse i almindelighed.

Generelt kan følgende sager ikke afvises efter § 39:

- Førstegangsfastsættelse af samvær.
- Sager, hvor ændringen vil være bedst for barnet.
- Sager, hvor der er tvivl om, hvorvidt ændringen vil være bedst for barnet.

Som eksempler på disse sagstyper kan nævnes:

- Sager, hvor anmodningen om ændring begrundes med, at samværsforælderen er blevet ustabil f.eks. som følge af uligevægtighed, psykisk sygdom, misbrugsproblemer m.v.
- Anmodning om ændring pga. overgreb, f.eks. incest eller vold.
- Sager, hvor der i øvrigt er væsentligt forandrede forhold, f.eks. fordi afgørelsen er truffet, eller aftalen er indgået for lang tid siden, og barnet nu er væsentligt ældre, barnet har en anden holdning til samværet end tidligere, der er sket flytning, jobskifte eller lignende, eller samværsforælderen ikke udnytter samværet.
- Sager, hvor der er sket ændringer, der bevirker, at samværet ikke kan gennemføres på en hensigtsmæssig måde for barnet, f.eks. ændringer i barnets skolegang eller fritidsinteresser, eller der er sket en væsentlig forøgelse af konfliktniveauet mellem forældrene.
- Sager, hvor forældrene på grund af et meget højt konfliktniveau ikke kan få det løbende samvær til at fungere, medmindre det fastlægges mere detaljeret.
- Sager, hvor samværet har været fastsat eller aftalt for en periode (prøveordning), f.eks. som en deleordning, og hvor der efter forløbet af perioden skal følges op på, om ordningen er bedst for barnet og således på ny tages stilling til samværet.
- Anmodninger om erstatningssamvær på grundlag af samarbejdsskikane, eller hvor fraværet af samvær har betydning for kontakten.

Herudover bemærkes det, at det forhold, at midlertidige afgørelser om samvær bliver endelige, når der er truffet en endelig afgørelse om forældremyndighed eller bopæl, jf. § 29, stk. 3, i forældreansvarsloven, ikke afskærer forældrene fra at søge om ændring af samværets omfang m.v. I disse situationer bør der derfor udvises tilbageholdenhed med at afvise en ansøgning om ændring af en afgørelse om midlertidigt samvær, som er blevet endelig. Det forhold, at der er truffet en endelig afgørelse om forældremyndighed eller bopæl, kan således udgøre et væsentligt forandret forhold i relation til § 39 i forældreansvarsloven.

5.5.2. Særligt om bortfald af samvær på grund af bopælsforælders ferieafholdelse

Selvom det ikke er muligt at regulere bopælsforældrerens forhold, så er realiteten, at bopælsforældrerens forhold bliver reguleret af en afgørelse om samvær. Bopælsforældrerens kan således ikke frit placere sin ferie med barnet i ferie- og helligdagsperioderne, idet ferien skal placeres under hensyn til, hvornår barnet er på ferie med samværsforældrerens.

Hvis bopælsforældrerens vil placere sin ferie med barnet uden for almindelige ferie- og helligdagsperioder på en sådan måde, at det går ud over barnets samvær med samværsforældrerens, og der ikke kan opnås enighed mellem forældrerens om dette, skal bopælsforældrerens søge om bortfald af det samvær, der falder sammen med den ønskede ferie.

Der skal herefter træffes afgørelse efter lovens § 21 om, hvorvidt samværet kan bortfalde eller ej. Afgørelsen træffes som udgangspunkt af Familieretshuset efter § 26 i lov om Familieretshuset, medmindre der er tale om, at anmodningen er visiteret til behandling sammen med en sag, hvor afgørelsen træffes af familieretten, jf. § 27, stk. 2, nr. 3, i lov om Familieretshuset, sagen undtagelsesvist indeholder komplicerede juridiske eller faktiske problemstillinger, jf. § 27, stk. 2, nr. 1, i lov om Familieretshuset, eller anmodningen er visiteret til behandling som en § 7-sag, jf. § 32 i lov om Familieretshuset. Det er vigtigt, at Familieretshusets sagsbehandling tilrettelægges sådan, at der tages hensyn til, at der i ofte vil være behov for en hurtig afgørelse.

Almindelige ferie- og helligdagsperioder defineres i denne sammenhæng i overensstemmelse med skoleferieåret, dvs. efterårs-, jule-, vinter-, påske- og skolesommerferie.

Når forældrerens ikke kan samarbejde om samværet, er det generelt bedst for barnet, at samværet følger den fastlagte ordning, og at det undgås, at der er usikkerhed om samværet. De rammer, der er sat for samværet, skal derfor overholdes, da formålet er, at barnet sikres en kontinuerlig kontakt med samværsforældrerens, og det tydeliggøres for bopælsforældrerens, at ferier skal placeres med respekt for samværet.

Dette hensyn bør indgå med betydelig vægt, når det vurderes, om et samvær kan bortfalde på grund af bopælsforældrerens ferieafholdelse uden for almindelige ferieperioder, ligesom der skal være særlig opmærksomhed på, om placeringen af ferien sker af chikanøse årsager.

Der kan dog forekomme situationer, hvor et ønske om bortfald af samvær på grund af ferie er velbegrunnet. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvor der opstår en ekstraordinær mulighed for bopælsforældrerens for at holde ferie sammen med barnet på grund af udefrakommende omstændigheder, som bopælsforældrerens ikke har indflydelse på.

En ansøgning om bortfald af samvær kan afvises efter § 39 i forældreansvarsloven.

5.5.3. Særligt om ændring af aftalt samvær

Ændringskriteriet i § 39 omfatter også anmodning om ændring af aftalt samvær. Et aftalt samvær kan således som udgangspunkt kun ændres, hvis der foreligger væsentligt forandrede forhold, eller hvis ændringen vil være bedst for barnet.

Ændringskriteriet kan dog give anledning til nogle særlige problemer i relation til aftalte samværsordninger.

Dette skyldes bl.a., at mange aftaler om samvær er mere løst formulerede end samvær, der er fastsat ved afgørelse, eller at der ikke har været indgået en egentlig aftale om samværet, men at det har været praktiseret efter en mere eller mindre fast ordning. Hvis forældrerens er enige om ændring af et aftalt samvær, kan de rette henvendelse til Familieretshuset med anmodning om, at aftalen nedfældes i et samværsdokument.

Hvis der opstår uenighed om en samværsaftale eller -ordning, kan enhver af forældrene indgive anmodning til Familieretshuset om, at der træffes afgørelse om samværet, også selvom der ikke i øvrigt foreligger væsentligt forandrede forhold.

I så fald fastsættes samværet som udgangspunkt i overensstemmelse med aftalen eller ordningen. Det vil dog ofte være påkrævet at udfylde aftalen og fastsætte de bestemmelser, der er nødvendige for, at samværet overordnet set kan gennemføres.

I den forbindelse bemærkes, at Familieretshuset og familieretten ikke er bundet af forældrenes aftaler om overvågning af samværet eller om eventuelle undersøgelser af barnet i offentligt regi.

5.6. Automatisk erstatningssamvær

Det fremgår af § 9 i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v., at hvis et aftalt eller fastsat løbende samvær, ferie- eller helligdagssamvær ikke gennemføres, så er der automatisk samvær i den efterfølgende uge i det omfang og på det tidspunkt og de vilkår, som er aftalt eller fastsat.

Hensigten med automatisk erstatningssamvær er at søge at opretholde barnets kontinuerlige og løbende kontakt med samværsforælderen samt at forebygge, at bopælsforælderen igen aflyser et samvær.

Udgangspunktet er således, at samværsforælderen på samme måde som bopælsforælderen kan tage sig af barnet og f.eks. sørge for, at barnet i samværsperioden deltager i forskellige aktiviteter.

Automatisk erstatningssamvær har kun praktisk betydning i de situationer, hvor forældrene ikke kan indgå aftaler om ændring af samværet. Forældre kan således selv aftale ændringer af samvær, når der er behov for det.

Erstatningssamvær udløses automatisk uanset aflyningsgrunden, herunder også i tilfælde af barnets sygdom. Dette skyldes, at barnets kontakt med samværsforælderen ikke bør svækkes ved, at samvær aflyses. En aftale eller afgørelse om samvær sætter barnets kontakt med begge forældre i faste og forudsigelige rammer, som begge forældre planlægger ud fra. Hensynet til, at barnet løbende har kontakt med begge forældre, må derfor vægtes tungere end barnets deltagelse i andre aktiviteter, herunder f.eks. familiearrangementer.

Muligheden for at få et automatisk erstatningssamvær gælder kun i forhold til det løbende samvær. Dette betyder, at der ikke er automatisk erstatningssamvær, hvis et ferie- eller helligdagssamvær ikke gennemføres. Hvis et barn ikke udleveres til ferie- eller helligdagssamvær, må samværsforælderen således henvises til at søge samværet fuldbyrdet ved familierettens medvirken. Dette skyldes, at det ikke er muligt at erstatte ferie- og helligdagssamvær på samme måde som det løbende samvær.

Det samme er tilfældet, hvor samværet er fastsat som overvåget samvær eller ligger på bestemte tidspunkter, der ikke følger en nærmere plan, f.eks. på grund af samværsforælderen skæve arbejdstider. Heller ikke i disse tilfælde er det muligt at erstatte det ikke gennemførte samvær på samme måde som ved et løbende samvær.

Automatisk fastsættelse af erstatningssamvær forudsætter, at samværsforælderen i umiddelbar tilknytning til aflysningen meddeler bopælsforælderen, at samværsforælderen ønsker at have erstatningssamvær. Samværsforælderen skal således ikke ansøge Familieretshuset om fastsættelse af erstatningssamvær. Der stilles ikke krav til, hvordan samværsforælderen meddeler, at der ønskes erstatningssamvær, men samværsforælderen må sikre, at meddelelsen kommer frem til bopælsforælderen, og at det sker umiddelbart i forbindelse med, at det ordinære samvær ikke gennemføres.

Automatisk erstatningssamvær forudsætter, at den manglende gennemførelse af samværet ikke skyldes samværsforælderen forhold.

Efter bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. placeres erstatningssamværet i den efterfølgende uge i det omfang og på det tidspunkt (ugedag og klokkeslæt) og på de vilkår, som i forvejen er aftalt eller fastsat.

Hvis dette betyder, at erstatningssamværet helt eller delvist placeres i ferie- eller helligdagsperioder, hvor barnet efter samværsordningen skal være sammen med bopælsforælderen, bortfalder erstatningssamværet.

Hvis samværsforælderen er forhindret i at have erstatningssamvær med barnet i ugen efter det aflyste samvær, bortfalder erstatningssamværet.

Gennemføres erstatningssamværet heller ikke, er der automatisk et nyt erstatningssamvær ugen efter.

De ovennævnte regler og retningslinjer finder også anvendelse, når det er et automatisk erstatningssamvær, der ikke gennemføres, jf. § 9, stk. 3, i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. Reglerne om automatisk erstatningssamvær skal fremgå af alle samværsafgørelser, og Familieretshuset skal orientere forældre, der indgår aftaler om samvær med støtte fra Familieretshuset, om reglerne om erstatningssamvær, sådan at forældrene har mulighed for at indarbejde reglerne i aftalen, jf. bekendtgørelsens § 10.

Automatisk erstatningssamvær er rettet mod de tilfælde, hvor samværsforælderen oplever, at samværet ikke gennemføres enkelte gange. Det forhold, at en samværsforælder oplever gentagne aflysninger af samværet kan være udtryk for en konflikt, som bør håndteres på anden vis, f.eks. ved at samværsforælderen indgiver en anmodning til Familieretshuset om ændring af samværsordningen, eller samværsforælderen i øvrigt søger hjælp via Familieretshusets konflikthåndterings- og rådgivningstilbud. Der henvises til punkt 2.2. om samarbejdschikaner.

Forældrene kan uanset § 9 i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. selv aftale nærmere om erstatningssamvær, herunder at § 9 ikke skal finde anvendelse.

Ordningen med automatisk erstatningssamvær finder også anvendelse for afgørelser og aftaler om samvær, der er truffet eller indgået før den 1. oktober 2015, hvor ordningen trådte i kraft.

Om familierettens mulighed for at fastsætte erstatningssamvær i forbindelse med fuldbyrdelse henvises til punkt 9.

5.7. Afgørelse om afslag på samvær eller ophør af samvær

Selvom det er udgangspunktet i forældreansvarsloven, at barnet har ret til samvær med den forælder, som det ikke har bopæl hos, er der dog tilfælde, hvor det må antages, at det vil være bedst for barnet, at der ikke fastsættes samvær.

Familieretshuset og familieretten kan efter § 21, stk. 3, i forældreansvarsloven meddele afslag på fastsættelse af samvær eller ophæve en eksisterende aftale eller afgørelse om samvær. En afgørelse om afslag på eller ophævelse af samvær skal altid træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. §§ 4 og 4 a i forældreansvarsloven. Der henvises til punkt 2.1.

Sager om afslag på eller ophævelse af samvær er oftest komplicerede sager og sager med et højt konflikt-niveau med alvorlige konsekvenser for de involverede. Det vil således være sager, der som udgangspunkt på baggrund af kompleksiteten af familiens problemer vil blive visiteret til behandling som § 7-sager, hvor afgørelse træffes af familieretten.

Familieretshuset skal være særlig opmærksom på, om der af hensyn til barnet er behov for at træffe en midlertidig afgørelse om begrænsning eller ophævelse af samværet eller om, at samværet skal foregå under overvågning, mens der foregår nærmere undersøgelser, eller der foregår bestræbelser på at give forældrene en forståelse for barnets og deres egen situation. Det kan således være nødvendigt at træffe en midlertidig afgørelse, inden det næste samvær skal finde sted.

Udsatte børn

Afslag på eller ophævelse af samvær kan f.eks. være begrundet i, at barnet er udsat for en række belastninger. Der kan være tale om psykiske, fysiske eller sociale belastninger, som fører til en sådan udsathed hos barnet, at det vil være bedst for barnet, at der ikke er samvær. Barnets udsathed kan således føre til afslag på eller ophævelse af samvær, selv om der isoleret set ikke er noget at udsætte på samværsforælderen.

Familieretshuset skal i disse sager sikre, at der som led i oplysningen af sagen indhentes dokumentation for barnets problemer. Dette kan f.eks. ske ved indhentelse af udtalelser fra en psykolog, læge el.lign., som har barnet under behandling. Det er dog vigtigt at synliggøre barnet i sagsbehandlingen, f.eks. gennem en samtale med barnet eller ved en børnesagkyndig undersøgelse. I sager med udsatte børn skal der dog være særlig opmærksomhed på, at forpligtelsen til at inddrage barnet direkte ikke gælder, hvis det må antages at være til skade for barnet, jf. § 34, stk. 2, i forældreansvarsloven. I sådanne situationer kan det være hensigtsmæssigt at gennemføre en børnesagkyndig undersøgelse i stedet for en samtale med barnet eller belyse barnets perspektiv i fornødent omfang fra andre instanser, som eventuelt vil kunne komme med en supplerende udtalelse i forhold til spørgsmålet om samvær.

Højt konfliktniveau mellem forældrene

Afslag på samvær kan endvidere ske, hvis samværet er eller vil blive meget konfliktfyldt på grund af forældrenes indbyrdes forhold. Konfliktniveauet er således i sig selv et faresignal i sagsbehandlingen, men herudover skal det vurderes, i hvilken grad dette påvirker barnet.

Et afslag på eller ophævelse af samvær forudsætter, at der foreligger dokumentation for, at barnet påvirkes for meget af forældrenes konflikt. Denne dokumentation vil kunne tilvejebringes gennem en børnesagkyndig undersøgelse, men også udtalelser fra barnets daginstitution, skole el.lign. vil kunne dokumentere, at der er behov for, at barnet friholdes for forældrenes konflikt.

Familieretshuset kan under behandlingen af sagen træffe en midlertidig afgørelse om ophør af samværet, hvis der er akut behov for at friholde barnet fra forældrenes konflikt.

Skyldsspørgsmålet har ikke betydning for vurderingen af samværsspørgsmålet, og ofte vil det også være vanskeligt endsige umuligt at fastslå, hvem af forældrene der bærer hovedansvaret for konflikten. Det afgørende for vurderingen er således, hvordan konflikten påvirker barnet og ikke, hvem konflikten skyldes.

Alvorlige problembelastninger hos samværsforælderen

Alvorlige problembelastninger hos samværsforælderen kan føre til afslag på eller ophævelse af samvær. Med alvorlige problembelastninger menes bl.a. psykiske problemer, vold i familien og anden grænseoverskridende adfærd, kriminalitet, andre sociale belastningsproblemer samt nedsat forældreevne (manglende empati og forståelse for eget og andres liv). Meget ofte vil der være tale om en ophobning af sådanne problemer.

Problemer af ovennævnte art indebærer en skærpelse af kravene til Familieretshusets sagsoplysning. Ved afgørelsen skal der foretages en konkret afvejning af problemernes omfang over for barnets interesse i at bevare eller etablere kontakt med samværsforælderen. I vurderingen bør det indgå, om det er muligt at tilrettelægge samværet på en måde, hvor barnet kan føle sig trygt på trods af samværsforælderen problemer. Dette stiller krav om dokumentation af samværsforælderen forhold. En måde at belyse forælderen forhold på kan være ved at indhente en sagkyndig erklæring om forælderen, som fokuserer på dennes forudsætninger for at tage vare på barnet.

Samværsforælderen problemer kan være af et sådant omfang og karakter, at dette i sig selv kan begrunde et afslag eller en ophævelse, men sagsoplysningen kan være vanskeliggjort af, at bopæls- og samværsforælderen har modsatrettede opfattelser af problemernes omfang, herunder af om der overhovedet foreligger et problem. Dette er navnlig tilfældet, når der er tale om eventuelle misbrugsproblemer og psykiske problemer. Hvis det ikke i øvrigt er muligt at af- eller bekræfte denne type problemer, og en vurdering af barnets forhold ikke fører til et andet resultat, kan det overvejes, om der skal fastsættes særlige vilkår, at samværet skal foregå under overvågning, eller at samværet begrænses til f.eks. kun at finde sted nogle timer ad gangen. Der er også mulighed for med samværsforælderen samtykke at henvise til et alkoholambulatorium, hvor særligt sagkyndige vil kunne vurdere, om mistanken om alkoholmisbrug er reel, ligesom der vil kunne gives et behandlingstilbud.

Samværsforælderen kriminalitet kan efter en konkret vurdering føre til afslag på eller ophævelse af samvær alt efter det strafbare forholds art og grovhed. Dette kan særligt være relevant, hvor der er tale om handlinger begået i samværsforælderen nære relationer, f.eks. mod barnet, mod bopælsforælderen eller mod samværsforælderen nye partner.

Der stilles krav om dokumentation for forholdene, idet de rene beskyldninger om kriminalitet, der ikke i øvrigt kan bestyrkes, ikke i sig selv kan danne grundlag for at afskære kontakten mellem barnet og samværsforælderen.

Hvis en forælder er dømt for personfarlig kriminalitet af grovere karakter eller for overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser, gælder de særlige regler i § 4 a i forældreansvarsloven, hvorefter der er en klar formodning for, at det er bedst for barnet, at der ikke er samvær. Der henvises til punkt 2.1.2.

Særlige problemer opstår i forbindelse med samværsforælderen afsoning, og der vil ofte blive meddelt afslag på samvær i fængsler, hvis forældrene er uenige om samværet, og belysningen af barnets perspektiv tilsiger det. I særlige tilfælde vil det kunne blive bestemt, at samværet kan foregå i et fængsel, hvis dette vil være bedst for barnet, og samværet kan foregå i børnevenlige omgivelser. Der er almindeligvis ikke noget til hinder for at placere samværet på de tidspunkter, hvor samværsforælderen har udgang fra fængslet.

Problemstillinger knyttet til familier, hvor der er eller har været vold eller andre overgreb, er behandlet i punkt 2.1.2.

Lang tids adskillelse mellem barnet og samværsforælderen

Lang tids adskillelse mellem barnet og samværsforælderen kan også danne grundlag for afslag på eller ophævelse af samvær. I sager, hvor barnet og samværsforælderen ikke har haft kontakt længe eller aldrig har set hinanden, skal der i højere grad fokuseres på barnets perspektiv end på adskillelsens længde og baggrund. Der skal således ikke alene ses på adskillelsens længde og baggrunden for denne, men Familieretshuset skal foretage en grundig sagsoplysning, hvor også andre relevante forhold afdækkes og inddrages. Det er i den forbindelse vigtigt at inddrage forældrenes forhistorie og forudsætninger som en prognose for et fremtidigt samvær og at foretage en vurdering af, hvorvidt der er grundlag for at

antage, om der kan etableres et fornuftigt forløb for barnet til trods for adskillelsen og forældrenes uoverensstemmelser.

Det er i sager, hvor en bopælsforælder ikke ønsker, at barnet og en samværsforælder skal genoptage eller etablere en kontakt efter en længere tidsperiode, vigtigt, at Familieretshuset ved belysningen af barnets perspektiv altid søger barnets holdning, synspunkter, ønsker og behov afklaret. Samtidig skal der i disse sager også tages hensyn til barnets samlede situation, da det i nogle tilfælde kan være urimeligt forstyrrende for barnet i forhold til det hverdagsliv, der er opbygget, hvis samvær eller kontakt (gen)etableres efter lang tid. Der bør således foretages en mere nuanceret bedømmelse af spørgsmålet om betydningen af andre forældrefigurer i barnets liv, herunder stedforældre.

Ustabilitet hos samværsforælderen

En samværsforælders ustabilitet kan efter en konkret vurdering af den enkelte sag vurderet på baggrund af barnets perspektiv føre til afslag på eller ophævelse af samvær.

Har en samværsforælder over nogle gange undladt at møde op til samvær uden afbud eller begrundelse, er udgangspunktet, at ”bevisbyrden” vendes af hensyn til barnet. Det må herefter være op til den svigtende samværsforælder at godtgøre, at forholdene har ændret sig i en sådan grad, at et fremtidigt samvær må forventes at kunne forløbe uden problemer, og at barnet således ikke fortsat skal opleve svigt og ustabilitet. Ustabilitet af denne karakter må dog samtidig føre til, at Familieretshuset som udgangspunkt forsøger via rådgivning under sagens oplysning at bibringe samværsforælderen en forståelse af barnets perspektiv. Fører sådanne bestræbelser ikke til den nødvendige forståelse fra samværsforælderen side, kan samværet herefter afslås eller ophæves.

5.8. Samvær med andre end barnets forældre

Efter § 20 i forældreansvarsloven er der mulighed for i visse tilfælde at fastsætte samvær mellem barnet og dets nærmeste pårørende, som det er knyttet til.

Det er barnets nærmeste pårørende, der kan anmode om, at der fastsættes samvær. Bopælsforælderen og samværsforælderen kan således ikke anmode om fastsættelse af samvær mellem barnet og barnets nærmeste pårørende. Anmodning om fastsættelse, ændring eller ophør af samvær skal indgives til Familieretshuset. Da der ikke er enighed mellem parterne om samværet ved indgivelsen af anmodningen, skal sagen visiteres til behandling som en § 6-sag eller en § 7-sag. Der henvises til punkt 2.7. og 2.8. Hvis det ikke er muligt for parterne at nå til enighed under Familieretshusets behandling af sagen, indbringer Familieretshuset sagen for retten til afgørelse, hvis der er tale om en § 7-sag eller en § 6-sag, hvor afgørelsen vil være indgribende for barnet. Indbringelse sker efter § 27, stk. 1, i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 6-sag, og efter § 32 i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 7-sag. I øvrige § 6-sager træffes afgørelse af Familieretshuset efter § 26 i lov om Familieretshuset.

Der kan fastsættes samvær med barnets nærmeste pårørende, som det er knyttet til, i følgende situationer:

- En eller begge af barnets forældre er døde, eller en forælder er ukendt.
- Der er ikke eller kun i yderst begrænset omfang samvær med den forælder, som barnet ikke har bopæl hos.

Barnet har således samme mulighed for at have kontakt med f.eks. en bedsteforælder på samværsforældrens side i tilfælde, hvor samværsforælderen lever, men ikke er en del af barnets liv, som i tilfælde hvor denne forælder er død.

Er betingelserne i § 20 i forældreansvarsloven for at fastsætte samvær med barnets nærmeste pårørende opfyldt, finder forældreansvarslovens øvrige bestemmelser om samvær anvendelse for dette samvær. Det betyder bl.a., at der kan fastsættes vilkår for samværet, jf. § 21, stk. 1, i forældreansvarsloven, og at der kan træffes afgørelse om ændring af samværet, jf. § 21, stk. 3, i forældreansvarsloven. Det bemærkes dog, at bestemmelsen i lovens § 19, stk. 2, om forældrenes fælles ansvar for transporten af barnet i forbindelse med samvær ikke finder anvendelse i forhold til samvær med andre end forældre. Derfor skal den nærmeste pårørende, som har samvær med barnet, selv stå for transporten i forbindelse med samværet.

Afgørende for vurderingen af, om der skal fastsættes samvær med barnets nære pårørende og i givet fald for fastsættelsen af omfanget af samværet, er, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at Familieretshuset og familieretten skal have fokus på, at afgørelsen om samvær skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34 i forældreansvarsloven.

Familieretshuset og familieretten skal sikre, at afgørelsen om samvær medvirker til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Der henvises til punkt 2.1.

Det er vigtigt, at barnets interesse i at bevare kontakten med den pågældende ses i snæver sammenhæng med barnets behov for en stabil og sammenhængende hverdag. I vurderingen af barnets bedste indgår også en stillingtagen til, hvor mange personer barnet kan have et fastsat samvær med under hensyn til dets trivsel og hverdag. Der skal således være opmærksomhed på omfanget og frekvensen af samværene i sager, hvor der er grundlag for at fastsætte samvær med flere pårørende, som barnet er knyttet til, idet disse samvær skal fastsættes under hensyntagen til barnets dagligdag samlet set.

Omfanget og frekvensen af samværet med en nærmeste pårørende, som barnet er knyttet til, fastsættes efter en konkret vurdering ud fra, hvad der er bedst for barnet, men vil oftest antages at være mindre i omfang og frekvens end det samvær, der fastsættes med forældre. Samværet vil eksempelvis kunne være én dag eller én weekend om måneden.

I situationer, hvor der fastsættes samvær efter § 20, stk. 1, med en social forælder, vil det kunne være bedst for barnet, at samværet har samme omfang som almindeligt samvær, hvis den sociale forælder har været barnets primære omsorgsperson eller i øvrigt må anses at have haft samme tilknytning og forhold til barnet, som hvis det havde været barnets forælder.

Der skal ved fastsættelsen af omfanget af samværet være opmærksomhed på, at omfanget af samvær nøje skal afpasses barnets livssituation og den hidtidige relation mellem barnet og den nærmeste pårørende samt ske under hensyntagen til andre relevante forhold som f.eks. geografisk afstand og forholdene hos den eller de samværssøgende. Familieretshuset skal også være opmærksom på omfanget og frekvensen af samværene i sager, hvor der er grundlag for at fastsætte samvær med flere pårørende, som barnet er knyttet til, idet disse samvær skal fastsættes under hensyntagen til barnets dagligdag. I vurderingen af barnets bedste indgår således bl.a. en stillingtagen til, hvor mange personer barnet kan have et fastsat samvær med under hensyn til barnets dagligdag og trivsel.

Personkredsen der er omfattet af § 20

En anmodning om samvær efter § 20 i forældreansvarsloven kan alene imødekommes, hvis ansøgeren er barnets nærmeste pårørende, og barnet er knyttet til den pågældende.

En anmodning om samvær efter § 20 kan f.eks. indgives af barnets bedsteforældre, ældre søskende, halvsøskende, en onkel, tante eller anden nærmeste pårørende. Hvis barnet er forældreløst, kan begge bedsteforældrepar anmode om samvær efter § 20. Det er ikke muligt for bopælsforælderen familie, eksempelvis dennes forældre, at søge om samvær efter § 20, hvis bopælsforælderen lever.

Ved vurderingen af, om en person kan anses som barnets nærmeste pårørende, er det barnets sociale relationer til den pågældende, der er afgørende, og ikke barnets biologiske tilknytning til den pågældende. Hvis barnet har en tæt relation til f.eks. en tidligere stedforælder, stedsøster eller plejeforælder, kan denne således også indgive anmodning om samvær efter § 20. En social forælder, f.eks. morens kvindelige ægtefælle, hvor barnet er blevet til ved anonym sæddonation, og der ikke er gennemført en stedbarns adoption før samlivsophævelsen, er således omfattet af bestemmelsen. Derudover kan forældre til den sociale forælder, som barnet er knyttet til, også være omfattet af personkredsen.

Det er som nævnt også en betingelse, at barnet er knyttet til ansøgeren. Det betyder, at nære pårørende, som barnet kun har haft kontakt med i kortere tid og har opnået en tilknytning til, kan søge om samvær med barnet. Det bemærkes, at det er hensigten med betingelsen om tilknytning at sikre, at ikke alle barnets nærmeste pårørende kan bruge bestemmelsen til at søge at etablere en tilknytning til barnet. Der skal således være tale om en allerede eksisterende tilknytning, som kan mistes, og som det vurderes at være bedst for barnet at bevare. § 20 vil således f.eks. kunne finde anvendelse i situationer, hvor barnet kun kort tid før forælderen død har etableret en kontakt til den afdøde forælders familie, og der endnu ikke er etableret en nær tilknytning til denne.

En eller begge forældre er døde, eller en forælder er ukendt

Hvis en eller begge forældre er afgået ved døden, kan der efter § 20, stk. 1, i forældreansvarsloven efter anmodning fastsættes samvær med barnets nærmeste pårørende, som det er knyttet til. Der kan også fastsættes samvær i den situation, hvor en forælder er ukendt.

Med bestemmelsen får barnet således mulighed for at bevare kontakten til en afdød forælders familie og/eller andre pårørende, som barnet har en tilknytning til, selvom bopælsforælderen er imod kontakten. Bestemmelsen åbner endvidere mulighed for, at der kan fastsættes samvær med barnets nærmeste pårørende, som det er knyttet til, hvis begge forældre er afgået ved døden.

Der er også mulighed for at fastsætte samvær med barnets nærmeste pårørende, hvor den ene af barnets forældre er ukendt, dvs. at der ikke er fastslået et faderskab eller et moderskab. Dette giver f.eks. en person, der har levet sammen med barnets mor og fungeret som forælder til barnet (en social forælder), en mulighed for at ansøge om fastsættelse af samvær, hvis barnet er blevet til ved hjælp af anonym donorsæd, eller hvis barnets mor ikke ved, hvem den biologiske far er. Det er uden betydning, om den sociale forælder og barnets mor har været samlevende, gift eller registrerede partnere. Denne mulighed for fastsættelse af samvær vil særligt være relevant for par af samme køn, hvor morens kvindelige ægtefælle ikke har adopteret barnet før samlivsophævelsen, men hvor den pågældende har fungeret som barnets ene forælder. Det vil også være muligt at fastsætte samvær med andre nærmeste pårørende end sociale forældre, f.eks. med forældre til den sociale forælder, som barnet er knyttet til.

Der er ikke eller kun yderst begrænset samvær med samværsforælderen

Efter § 20, stk. 2, i forældreansvarsloven kan der efter anmodning fastsættes samvær med barnets nærmeste pårørende, som det er knyttet til, hvis der ikke er eller kun i yderst begrænset omfang er samvær med den forælder, som barnet ikke har bopæl hos.

Det bemærkes, at barnet har samme mulighed for at have kontakt med f.eks. en bedsteforælder på samværsforælders side i tilfælde, hvor samværsforælderen lever, men ikke er en del af barnets liv, som i tilfælde hvor denne forælder er død. Spørgsmålet om kontakt afhænger således af en konkret vurdering af, hvad der er bedst for barnet på baggrund af en belysning af barnets perspektiv.

Hvis samværsforælderen periodevis er fraværende, f.eks. på grund af udlandsophold eller fængselsophold, vil der være mulighed for at fastsætte samvær for barnets nærmeste pårørende. Der skal i den forbindelse være opmærksomhed på, om det vil være bedst for barnet skiftevis at have samvær med samværsforælderen og andre nærmeste pårørende, eller om en sådan ordning vil medføre ustabilitet for barnet. Vurderingen skal ske ud fra barnets samlede situation og tage højde for, at der er tale om en konfliktsituation, hvor bopælsforælderen er imod samvær med andre end samværsforælderen og muligvis også, at der fastsættes samvær med samværsforælderen. Det er vigtigt, at der findes frem til en samværsordning, som er stabil og kontinuerlig for barnet, og at samværet ses ud fra et langtidsorienteret perspektiv. Varigheden af den periode, hvor samværsforælderen er fraværende, vil således også have betydning for vurderingen.

Hvis baggrunden for det manglende samvær mellem barnet og samværsforælderen er, at der er truffet afgørelse om afslag på samvær eller om ophævelse af samværet på grund af samværsforælders forhold, og det således er vurderet, at det er bedst for barnet ikke at have kontakt med denne forælder, gør helt særlige hensyn sig gældende. Der vil i disse sager ofte være tale om et udpræget beskyttelseshensyn til barnet, som kan føre til, at der ikke kan fastsættes samvær med barnets nærmeste pårørende. Der skal foretages en konkret skønsmæssig vurdering set ud fra barnets perspektiv, hvor mulighederne for at fastsætte samvær med særlige vilkår, f.eks. vilkår om overvåget samvær, vilkår om at samværsforælderen ikke må være til stede under samværet o.a., må inddrages i vurderingen.

Der bør lægges stor vægt på årsagen til det manglende eller yderst begrænsede samvær med den potentielle samværsforælder ved vurderingen af, om der er grundlag for at fastsætte samvær efter stk. 2. Samtidig må der også tages hensyn til, hvorledes samværsforælderen forholder sig til en kontakt mellem barnet og den anmodende nærmeste pårørende. Familieretshuset skal derfor efter § 36, stk. 2, i forældreansvarsloven som led i oplysningen af sagen indhente en erklæring fra den forælder, barnet ikke har bopæl hos. Hvilken vægt, samværsforælders mening om et samvær med en nærmeste pårørende skal tillægges, afhænger af den konkrete situation. Hvis samværsforælderen giver udtryk for bekymring for barnets samvær med ansøgeren, må det undersøges nærmere, hvad der er baggrunden for denne holdning. Er der tale om, at samværsforælderen ikke har haft kontakt til barnet eller den pågældende nære pårørende i mange år, må dette forhold afvejes i forhold til de oplysninger, der foreligger omkring barnets forhold til ansøgeren. Har barnet igennem flere år haft en nær tilknytning til den pågældende ansøger, bør ansøgningen om samvær imødekommes trods en eventuel protest fra samværsforælderen. Barnets egne synspunkter har selvsagt også betydning ved vurderingen af spørgsmålet om samvær med en nærmeste pårørende. Hensynet til barnet kommer også til udtryk i § 36, stk. 3, hvorefter indhentning af en erklæring efter § 36, stk. 2, kan undlades, hvis det må antages at være til skade for barnet eller vil medføre uforholdsmæssig forsinkelse af sagen.

Er der fastsat samvær mellem barnet og en nærmeste pårørende, og får barnet på ny samvær med samværsforælderen, betyder det ikke, at barnets samvær med den nærmeste pårørende bortfalder, men bopælsforælderen kan i denne situation anmode om ændring af samværet.

5.9. Samvær for børn der er adopterede

Efter adoptionslovens § 16 indtræder der ved adoption samme retsforhold mellem adoptant og adoptivbarn som mellem forældre og deres barn. Samtidig bortfalder retsforholdet mellem barnet og dets oprindelige slægt. Dette indebærer, at der efter adoptionen ikke længere består et juridisk bånd mellem barnet og dets oprindelige slægt.

Efter § 20 a, stk. 1, i forældreansvarsloven kan der efter anmodning fra barnets oprindelige slægtninge fastsættes samvær eller anden form for kontakt med disse, navnlig hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form for kontakt med den, som anmoder om fastsættelse af samvær m.v.

§ 20 a i forældreansvarsloven gælder ved alle adoptioner. Bestemmelsen finder således anvendelse i tilfælde, hvor barnet er bortadopteret med samtykke, herunder ved fremmed-, familie- og stedbarnsadoption, samt hvor barnet er bortadopteret uden samtykke.

Efter § 20 a, stk. 2, i forældreansvarsloven gælder bestemmelsen i stk. 1 også ved midlertidig placering efter § 32 a i adoptionsloven. Det følger af denne bestemmelse, at når Ankestyrelsen har truffet afgørelse om, at et barn skal adopteres uden samtykke, placeres barnet hos den adoptionsansøger, der er udvalgt af Adoptionsnævnet til at adoptere barnet. Efter § 84 i adoptionsbekendtgørelsen ophører den midlertidige placering navnlig, når Ankestyrelsen meddeler bevilling til adoption, eller retten afsiger dom om, at Ankestyrelsens afgørelse om adoption ophæves, og ankefristen herfor er udløbet. Under den midlertidige placering har ansøgeren forældremyndigheden over barnet efter § 7 a, stk. 5, i forældreansvarsloven. Om adoption uden samtykke henvises til del III i Vejledning om frigivelse af børn til national adoption.

§ 20 a i forældreansvarsloven er ikke til hinder for, at adoptivforældrene indgår aftaler med barnets oprindelige forældre eller deres slægtninge om deres kontakt med barnet.

Anmodning om samvær eller anden kontakt efter § 20 a skal indgives til Familieretshuset, som visiterer sagen til behandling som en § 5-sag, en § 6-sag eller en § 7-sag. Der henvises til punkt 2.6.-2.8.

Hvis parterne ikke er enige om samværet, og det ikke er muligt for dem at nå til enighed under Familieretshusets behandling af sagen, indbringer Familieretshuset sagen for retten til afgørelse, hvis der er tale om en § 7-sag. Indbringelsen sker efter § 32 i lov om Familieretshuset. I § 6-sager træffes afgørelsen som udgangspunkt af Familieretshuset efter § 26 i lov om Familieretshuset. Efter lovens § 27, stk. 2, indbringer Familieretshuset dog sagen for familieretten til afgørelse, når sagen indeholder komplicerede faktiske eller juridiske problemstillinger.

Forældreansvarslovens udgangspunkt er, at et barn har ret til kontakt med sine forældre, men at dette udgangspunkt efter en konkret vurdering kan fraviges. Tvistsager om samvær eller anden kontakt efter § 20 a skal således også behandles og afgøres ud fra dette princip.

Det fremgår af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af lovens § 4, følger, at afgørelser efter loven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, og at Familieretshuset og familieretten skal have fokus på, at afgørelsen om samvær skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Der henvises til punkt 2.1.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34 i forældreansvarsloven. Der henvises til punkt 2.1.

§ 20 a vedrører ofte ansøgninger fra barnets oprindelige forældre, efter at barnet er blevet bortadopteret uden samtykke efter § 9, stk. 3, i adoptionsloven. Der er ofte tale om helt små børn.

I disse sager vil de grunde, der førte til, at betingelserne for at gennemføre adoptionen uden samtykke var opfyldt – navnlig at det var sandsynliggjort, at forældrene varigt ville være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet – efter en konkret vurdering kunne tale for, at det vil være til barnets bedste, at der ikke fastsættes samvær, eller at et eventuelt samvær fastsættes i begrænset omfang, eventuelt med professionel støtte. Uanset dette skal der i alle sager foretages en konkret vurdering af barnets bedste.

Som i andre samværssager indgår det også i vurderingen af barnets bedste, i hvilket omfang barnet tidligere har haft kontakt med forældrene, og hvordan denne kontakt er forløbet.

I en periode efter gennemførelsen af adoptionen vil det indgå i vurderingen af, om samvær vil være til barnets bedste, om barnet har behov for ro til at knytte sig til sine nye forældre, og om fastsættelse af samvær vil påvirke denne tilknytningsproces negativt. Det kan eventuelt være relevant, at samvær fastsættes i begrænset omfang, eventuelt med professionel støtte.

Til brug for behandlingen af sagen kan det være relevant for Familieretshuset med samtykke fra barnets oprindelige forældre at indhente oplysninger om barnet og om de oprindelige forældre fra Ankestyrelsens behandling af adoptionssagen, herunder fra en eventuel behandling af sagen i domstolene.

Afgørelsen skal som i andre samværssager træffes ud fra aktuelle oplysninger om barnets forhold, og der kan derfor være behov for at indhente supplerende oplysninger i forhold til de oplysninger, som indgik i behandlingen af adoptionssagen.

Der henvises i de hele til Højesterets dom af 21. februar 2023 (sag BS-25683/2022-HJR), der også indeholder oplysninger om Danmarks forpligtelser efter artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol om respekt for retten til familieliv.

§ 20 a i forældreansvarsloven er hovedsageligt rettet mod barnets oprindelige forældre, men vil også kunne anvendes til at fastsætte samvær eller anden form for kontakt med andre af barnets oprindelige slægtninge, herunder bedsteforældre eller forældres søskende. Bestemmelsen finder til forskel fra § 20 i forældreansvarsloven alene anvendelse i forhold til biologiske slægtninge. Det skyldes, at formålet er at beskytte de biologiske bånd, hvis det er bedst for barnet.

Anmoder flere medlemmer af den oprindelige slægt, herunder begge biologiske forældre, om samvær eller anden form for kontakt, skal der konkret tages stilling til, om det vil være til barnets bedste at have samvær eller anden kontakt med flere oprindelige slægtninge. Der skal i den forbindelse også tages stilling til, om netop samvær med flere eventuelt på samme tid gør, at samværet er til barnets bedste. Der skal i den forbindelse være opmærksomhed på barnets samlede situation, og at der fastsættes samvær ud fra et langtidsorienteret perspektiv. Hvis det vurderes, at flere skal have samvær med barnet, taler det for at begrænse omfanget og hyppigheden heraf.

Familieretshusets behandling af sager om samvær efter § 20 a i forældreansvarsloven skal tilrettelægges således, at adoptanternes anonymitet sikres, medmindre den, der ansøger om samvær, allerede kender deres identitet.

Det bemærkes, at forældreansvarslovens øvrige bestemmelser om samvær finder anvendelse på afgørelser om samvær efter § 20 a. Der kan således fastsættes vilkår for samværet, herunder at samværet skal foregå under overvågning, jf. § 21, stk. 1, og træffes afgørelse om ændring af samværet, jf. § 21, stk. 3.

Forældre, hvis barn er blevet bortadopteret, har mulighed for at søge kommunen om dækning af udgifter i forbindelse med samværet efter § 83, stk. 1, i aktivloven.

5.10. Samvær med anbragte børn

Det fremgår af § 24 i forældreansvarsloven, at bestemmelserne om samvær og anden kontakt i forældreansvarsloven ikke finder anvendelse, hvis barnet er anbragt uden for hjemmet efter kapitel 5 i barnets lov. Dette omfatter både anbringelser af børn uden for hjemmet med og uden forældrenes samtykke.

Forældreansvarslovens bestemmelser om samvær og anden kontakt finder heller ikke anvendelse, hvis barnet eller den unge opholder sig på en institution eller er indlagt på sygehus under gennemførelse af en børnefaglig undersøgelse efter § 20 i barnets lov.

Er barnet anbragt uden for hjemmet efter kapitel 5 i barnets lov, eller opholder barnet sig på en institution eller er indlagt på sygehus under gennemførelse af en børnefaglig undersøgelse, er det alene kommunen, der efter §§ 104 og 105 i barnets lov har kompetencen til at træffe afgørelse om samværet mellem barnet og forældrene.

Hvis Familieretshuset modtager en anmodning om fastsættelse af samvær, og det oplyses, at barnet er anbragt uden for hjemmet, skal anmodningen hurtigst muligt videresendes til kommunen, og ansøgeren orienteres herom.

Det bemærkes, at samvær, der allerede er aftalt mellem forældrene eller fastsat efter forældreansvarsloven, på tidspunktet for anbringelsen, som udgangspunkt opretholdes, jf. § 103, stk. 5, i barnets lov. Samværet kan dog reguleres eller midlertidigt ophæves efter reglerne i §§ 104 og 105 i barnets lov.

Samvær fastsat efter barnets lov bortfalder, når barnet hjemgives.

6. Anden kontakt

Familieretshuset og familieretten kan efter § 22, stk. 1, i forældreansvarsloven i særlige tilfælde efter anmodning træffe afgørelse om fastsættelse af anden kontakt med barnet i form af telefonsamtaler, brevveksling, elektronisk post, fotografier el.lign. En anmodning om anden kontakt kan indgives af den forælder, som barnet ikke har bopæl hos, eller af barnets nærmeste pårørende, hvis betingelserne i § 20 for at få fastsat samvær er opfyldt, jf. § 22, stk. 2. Fastsættelse af samvær med nærmeste pårørende er nærmere beskrevet i punkt 5.8.

Opregningen i § 22, stk. 1, i forældreansvarsloven af telefonsamtaler, brevveksling, elektronisk post, fotografier el.lign., er ikke udtømmende. Videooptagelser af vigtige begivenheder eller fra barnets dagligdag og gaver til barnet til jul og fødselsdag er således også omfattet af bestemmelsen, ligesom f.eks. tekst- og billedbeskeder på mobiltelefonen (SMS og MMS) og kontakt gennem sociale medier.

Anmodning om fastsættelse, ændring eller ophør af anden kontakt skal indgives til Familieretshuset. Da der ikke er enighed mellem parterne om kontakten ved indgivelsen af anmodningen, skal sagen visiteres til behandling som en § 6-sag eller en § 7-sag. Der henvises til punkt 2.7. og 2.8. Hvis det ikke er muligt for parterne at nå til enighed under Familieretshusets behandling af sagen, indbringer Familieretshuset sagen for retten til afgørelse, hvis der er tale om en § 7-sag, eller en § 6-sag, hvis sagen indeholder komplicerede faktiske eller juridiske problemstillinger. Indbringelse sker efter § 27, stk. 2, i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 6-sag, og efter § 32 i lov om Familieretshuset, hvis der er tale om en § 7-sag. I øvrige § 6-sager træffes afgørelse af Familieretshuset efter § 26 i lov om Familieretshuset.

Hvis anmodningen alene vedrører anden kontakt, er Familieretshuset ikke efter § 31 a i forældreansvarsloven forpligtet til at indkalde bopælsforælderen og den anmodende forælder eller nærmeste pårørende til et møde. Hvis Familieretshuset finder det hensigtsmæssigt i den konkrete sag, vil anmodningen således kunne behandles på skriftligt grundlag.

Det er efter § 22, stk. 1, i forældreansvarsloven et krav for, at der kan træffes afgørelse om fastsættelse af anden kontakt, at der er tale om særlige omstændigheder. Det er således ikke hensigten med bestemmelsen, at det skal være almindeligt, at der fastsættes anden kontakt med barnet i forbindelse med afgørelser om samvær.

Muligheden for at fastsætte anden kontakt kan f.eks. anvendes, hvis bopælsforælderen uden rimelig grund griber ind i barnets kontakt med den anden forælder, eller hvis samværet er begrænset, f.eks. på grund af afstanden mellem forældrenes bopæle. Bor samværsforælderen i udlandet, så der kun er mulighed for samvær i ferier, f.eks. to til tre uger om året, kan telefonsamtaler eller skriftlig kontakt være et godt middel til at bevare forbindelsen og dermed en kontinuitet i relationen mellem barnet og samværsforælderen. Det samme kan være tilfældet for børn af sømænd og langturschauffører med længerevarende ophold uden for hjemmet. Kontakten kan endvidere være et alternativ til samvær, hvis dette af praktiske grunde ikke kan gennemføres.

Bestemmelsen vil endvidere kunne anvendes i tilfælde, hvor der er truffet afgørelse om afslag på samvær eller om ophævelse af samvær, f.eks. fordi der er konkret fare for bortførelse. Der skal dog i disse sager være særlig opmærksomhed på, at fastsættelse af anden kontakt skal være forsvarligt, og vigtigheden af belysningen af barnets bedste og barnets perspektiv bliver således særlig central i denne type sager.

Det er også muligt at anvende muligheden for fastsættelse af anden kontakt som andet end et alternativ til eller et supplement til samvær. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis der i længere tid ikke har været samvær, og det skønnes hensigtsmæssigt at lade anden kontakt indgå som et led i en optrappingsordning og på den måde være en indledning til et samvær.

Muligheden for at fastsætte anden kontakt vil ligeledes kunne anvendes i tilfælde, hvor samvær med pårørende, der opfylder betingelserne efter § 20 i forældreansvarsloven, vil være en belastning for barnet, f.eks. på grund af bopælsforælders modstand mod samværet, men hvor det samtidigt vurderes, at anden kontakt i form af telefonsamtaler el.lign. mellem barnet og den pårørende vil være værdifuldt for barnet.

Afgørende for vurderingen af, om der skal fastsættes anden kontakt og i givet fald hvilken form for anden kontakt, er, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at Familieretshuset og familieretten skal have fokus på, at afgørelsen om anden kontakt skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34 i forældreansvarsloven.

Familieretshuset og familieretten skal sikre, at afgørelsen om anden kontakt medvirker til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold, jf. punkt 2.1. Dette har dog ofte en mindre betydning ved fastsættelse af anden kontakt end for andre afgørelser efter forældreansvarsloven, da anden kontakt ikke indebærer direkte fysisk kontakt mellem barnet og den pårørende.

Adgangen til at træffe midlertidige afgørelser efter § 29 i forældreansvarsloven omfatter også afgørelser om anden kontakt, jf. § 29, stk. 1 og 3, i forældreansvarsloven. Midlertidige afgørelser er nærmere beskrevet i punkt 7.

En afgørelse om anden kontakt kan ændres, og der kan træffes afgørelse om, at kontakten skal ophøre. Det bemærkes, at afgørelser om anden kontakt ikke kan tvangsfuldbyrdes.

7. Midlertidige afgørelser

Familieretshuset og familieretten kan efter anmodning træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndigheden eller barnets bopæl under en sag om forældremyndighed, jf. § 26, stk. 1, 1. pkt., i forældreansvarsloven. Familieretshuset kan træffe en midlertidig afgørelse, så længe sagen behandles i Familieretshuset.

Familieretshuset og familieretten kan endvidere under en sag om barnets bopæl efter anmodning træffe en midlertidig afgørelse om barnets bopæl, jf. § 26, stk. 1, 2. pkt., i forældreansvarsloven. Familieretshuset kan træffe en midlertidig afgørelse, så længe sagen behandles i Familieretshuset.

Endelig kan Familieretshuset og familieretten efter § 29 i forældreansvarsloven træffe afgørelse om midlertidigt samvær eller anden kontakt under en sag om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær eller anden kontakt.

Har barnet ikke samvær med den forælder, der anmoder om samvær, skal Familieretshuset hurtigst muligt og inden 3 uger efter modtagelsen af en anmodning om fastsættelse af samvær træffe en afgørelse om midlertidigt kontaktbevarende samvær. Der henvises til § 29 a i forældreansvarsloven og § 6, stk. 2, nr. 3, i Familieretshusloven.

Er indehaveren eller begge indehavere af forældremyndigheden forhindret i at træffe bestemmelse om barnets personlige forhold, afgør Familieretshuset, hvem forældremyndigheden skal tilkomme, så længe forhindringen varer. Der henvises til § 28 i forældreansvarsloven og § 6, stk. 2, nr. 2, i Familieretshusloven.

En midlertidig afgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær eller anden kontakt skal som alle afgørelser efter forældreansvarsloven træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet under sagen, jf. §§ 4 og 4 a om barnets bedste, jf. punkt 2.1. Det skal således sikres, at barnets perspektiv er belyst, før der træffes en midlertidig afgørelse. Ved midlertidige afgørelser må der dog tages hensyn til afgørelsens midlertidige karakter, og til at den vil blive fulgt op af en endelig afgørelse. Det må derfor ved midlertidige afgørelser vurderes, hvad der er bedst for barnet ud fra et kortere perspektiv end, hvis der var tale om en endelig afgørelse.

Familieretshuset bør i forbindelse med behandlingen af en sag vejlede forældrene om muligheden for at anmode om, at der træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær. Familieretshuset skal være særlig opmærksom på at vejlede om muligheden for at få fastsat midlertidigt samvær, herunder midlertidigt kontaktbevarende samvær, jf. § 29 a i forældreansvarsloven, når der ikke er samvær mellem barnet og den forælder, der ansøger om samvær, eller om midlertidigt samvær, jf. § 29 i forældreansvarsloven, når der kun er kontakt i meget begrænset omfang.

Hvis Familieretshuset modtager en anmodning om, at der træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl, skal Familieretshuset træffe afgørelse herom hurtigst muligt og så vidt muligt inden fire uger. Familieretshuset skal træffe en midlertidig afgørelse om samvær eller anden kontakt hurtigst muligt efter, at anmodningen herom er modtaget. Der kan i den konkrete sag være omstændigheder, der gør, at en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær

skal træffes straks. Det kan f.eks. dreje sig om situationer, hvor der er risiko for, at barnet bortføres til udlandet.

Familieretshusets midlertidige afgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær eller anden kontakt skal begrundes. Den midlertidige afgørelse kan indbringes for familieretten efter § 39 i lov om Familieretshuset til prøvelse. Domstolsprøvelse af en midlertidig afgørelse har ikke betydning for Familieretshusets fortsatte oplysning af sagen og arbejde med familien. Der er heller ikke noget til hinder for, at Familieretshuset under domstolsprøvelsen træffer en ny midlertidig afgørelse eller træffer den afsluttende afgørelse i sagen.

Om muligheden for at træffe hastende midlertidige afgørelser uden partshøring henvises til punkt 7.4.

En midlertidig afgørelse om forældremyndighed barnets bopæl eller samvær kan ændres, jf. § 30 i forældreansvarsloven. Der henvises til punkt 7.5.

7.1. Midlertidige afgørelser om forældremyndighed

Efter § 26, stk. 1, 1. pkt., i forældreansvarsloven kan Familieretshuset og familieretten under behandlingen af en forældremyndighedssag efter anmodning bestemme, hvem forældremyndigheden midlertidigt skal tilkomme.

Afgørende for vurderingen af, om der skal træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, er, hvad der er bedst for barnet under sagen, jf. også § 4 om barnets bedste. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at Familieretshuset og familieretten skal have fokus på, at den midlertidige afgørelse om forældremyndighed skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Der henvises til punkt 2.1.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34 i forældreansvarsloven.

Vurderingen af barnets bedste må dog under hensyn til afgørelsens midlertidige karakter ske ud fra et kortere perspektiv. Kriteriet om barnets bedste er særlig vigtigt at holde sig for øje i tilfælde, hvor der træffes en afgørelse om midlertidig forældremyndighed på grundlag af en mindre omfattende sagsforberedelse. Ligeledes er det væsentligt at holde sig for øje, at der er en selvstændig forpligtelse til at sikre, at den midlertidige afgørelse medvirker til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Sidstnævnte kan bl.a. have selvstændig betydning, hvis der fra en af forældrene er fremsat en påstand om, at den anden forælder har været voldelig.

Efter § 7 i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. skal Familieretshuset træffe en afgørelse om midlertidig forældremyndighed hurtigst muligt og så vidt muligt inden fire uger efter modtagelsen af en anmodning herom. Der kan i den konkrete sag være omstændigheder, der gør, at en afgørelse om midlertidig forældremyndighed skal træffes straks, f.eks. at forælderen eller barnet har været udsat for vold, eller at der er risiko for, at barnet bortføres til udlandet.

Efter § 26, stk. 2, i forældreansvarsloven bortfalder en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, når der foreligger en aftale eller afgørelse om forældremyndighed, der kan fuldbyrdes. Der henvises til § 480 i retsplejeloven, hvorefter familierettens domme om forældremyndighed kan fuldbyrdes 14 dage efter domsafsigelsen, medmindre andet er bestemt i dommen.

Efter § 26, stk. 3, bortfalder den midlertidige afgørelse endvidere, hvis anmodningen om, at der træffes afgørelse om forældremyndighed, tilbagekaldes eller afvises, eller hvis forældrene genoptager samlivet.

Generelt bør der udvises tilbageholdenhed med at placere forældremyndigheden hos en af forældrene under behandlingen af en forældremyndighedssag for ikke at foregribe den endelige afgørelse om forældremyndigheden. Denne tilbageholdenhed bør ligeledes udvises i de forældremyndighedssager, hvor der også er tvist om barnets bopæl, idet forældrenes uenighed om barnets bopæl kan afgøres ved at træffe en midlertidig afgørelse om barnets bopæl.

Af hensyn til barnet vil der dog kunne være behov for at træffe en midlertidig afgørelse om f.eks. ophør af den fælles forældremyndighed. Dette vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis uenigheden mellem forældre, der har fælles forældremyndighed, medfører, at barnet ikke får den nødvendige medicinske eller psykologiske behandling, ikke kan påbegynde et påkrævet skole- eller uddannelsesforløb m.v.

Særligt i sager, hvor der er fælles forældremyndighed, og den ene forælder er flyttet på krisecenter med barnet på grund af vold i familien, og påstanden om volden er tilstrækkeligt bestyrket, f.eks. ved anmeldelse til politiet eller kommunen eller ved krisecentererklæring, vil der kunne være behov for at træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, idet den anden forælder i modsat fald vil kunne få barnet udleveret fra daginstitutionen, skolen el.lign. I disse sager skal Familieretshuset vejlede den forælder, der er flyttet på krisecenter, om hurtigt at søge om at få tillagt forældremyndigheden alene med henblik på at forhindre, at et barn udleveres til en voldelig forælder, f.eks. fra barnets daginstitution, samt at sikre at barnet kan få ro under sagens behandling. Familieretshuset skal herefter hurtigst muligt træffe afgørelse i sagen. Afgørelsen beror som andre afgørelser efter forældreansvarsloven på en individuel vurdering af, hvad der er bedst for barnet i den konkrete situation.

Midlertidige afgørelser om forældremyndighed kan f.eks. også komme på tale i situationer, hvor der er eneforældremyndighed, og eneforældremyndighedsindehaveren ønsker at flytte til udlandet med barnet, jf. punkt 4.4. om varslingspligten. Samværsforælderen kan i den forbindelse anmode Familieretshuset om, at der træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed. I disse sager kan Familieretshuset ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven, bl.a. lægge vægt på baggrunden for, at samværsforælderen ikke har del i forældremyndigheden. I de sager, hvor samværsforælderen har et velfungerende og eventuelt omfattende samvær med barnet, og samværsforælderen har undladt at søge del i forældremyndigheden, fordi samarbejdet med den anden forælder fungerede godt eller på grund af manglende kendskab til muligheden for at få del heri, bør Familieretshuset overveje at træffe afgørelse om, at forældremyndigheden over barnet midlertidigt tillægges samværsforælderen, hvis det vurderes, at samværsforælderen umiddelbart ville kunne opnå del i forældremyndigheden efter § 14 i forældreansvarsloven.

Det samme vil være tilfældet i situationer, hvor den fælles forældremyndighed er ophævet efter § 11 i forældreansvarsloven på grund af uovervindelige samarbejdsproblemer, og hvor der i afgørelsen er lagt vægt på, at forældremyndighedsindehaveren er bedst egnet til at varetage barnets kontakt med den anden forælder, og forældremyndighedsindehaveren nu ønsker at flytte med barnet til udlandet. Det kan desuden indgå i vurderingen, hvilken betydning flytningen til udlandet vil få for barnet i forhold til barnets kontakt til samværsforælderen, anden familie, skole og venner.

Der kan samtidig med en midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller barnets bopæl træffes en midlertidig afgørelse om samvær. Der vil endvidere være mulighed for alene at træffe en midlertidig afgørelse om samvær i tilfælde, hvor der ikke er behov for at træffe midlertidig afgørelse om barnets bopæl. På den måde vil barnets behov for en tæt kontakt til begge forældre under behandlingen af sagen kunne tilgodeses. Om midlertidigt samvær henvises til punkt 7.3.

7.1.1. Forældremyndighedsindehaverens forhindring

§ 28 i forældreansvarsloven omhandler den situation, hvor forældremyndighedsindehaveren, den ene af to forældremyndighedsindehavere eller begge forældremyndighedsindehavere er forhindrede i at træffe bestemmelse om barnets personlige forhold. I sådanne tilfælde kan Familieretshuset træffe afgørelse om, hvem forældremyndigheden skal tilkomme, så længe forhindringen varer.

Det bemærkes, at bestemmelsen trods sin ordlyd også kan anvendes i tilfælde, hvor den ene af to forældremyndighedsindehavere er forhindret i at deltage i udøvelsen af forældremyndigheden. I disse tilfælde kan det på grund af kravet om enighed mellem forældremyndighedsindehaverne om væsentlige beslutninger vedrørende barnets forhold være nødvendigt at bestemme, at forældremyndigheden tilkommer den anden forælder alene. Der henvises til § 3 i forældreansvarsloven, der er beskrevet i punkt 3.1.1.

Kompetencen til at træffe afgørelse efter § 28 tilkommer altid Familieretshuset, jf. § 6, stk. 2, nr. 2, i Familieretshusloven.

Forhindringens art og varighed

Det er en forudsætning for at anvende bestemmelsen i § 28 i forældreansvarsloven, at indehaveren af forældremyndigheden er forhindret i at udøve sine pligter og beføjelser som forældremyndighedsindehaver.

Dette vil f.eks. være tilfældet, hvis den pågældende på grund af psykisk eller fysisk sygdom ikke er i stand til at tage stilling til spørgsmål vedrørende barnets forhold. Der bør i disse situationer altid indhentes lægelig dokumentation for, at personen ikke er i stand til at råde, jf. også princippet om obligatoriske lægeerklæringer i værgemålslovens § 18, stk. 2.

Ved udlandsophold er det ofte uanset opholdets længde muligt at få forbindelse med forældremyndighedsindehaveren, f.eks. via telefon, telefax eller e-mail. Udlandsophold kan derfor kun anses for en hindring, hvis det nøjagtige opholdssted er ukendt, eller det af andre grunde ikke er muligt at opnå kontakt med forældremyndighedsindehaveren.

Der stilles ikke krav til, hvor længe forhindringen skal vare, for at der kan træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed. Selv meget kortvarige forhindringer kan således danne grundlag for en afgørelse efter § 28, hvis der er akut behov for at træffe beslutninger vedrørende barnet.

Der er intet til hinder for også at anvende § 28 ved længerevarende forhindringer eller ved forhindringer af permanent karakter. Det midlertidige i afgørelsen ligger således ikke i, at afgørelsen kun skal gælde i en kortere periode, men at den kun gælder, så længe forhindringen varer, og at den derfor automatisk ophører, når forhindringen ikke længere er til stede. Der kan således være behov for at udpege en midlertidig forældremyndighedsindehaver også ved forhindringer af mere permanent karakter.

Som eksempel på langvarige eller permanente hindringer kan nævnes situationer, hvor indehaveren af forældremyndigheden på grund af f.eks. kronisk eller uhelbredelig sygdom er ude af stand til at tage stilling til spørgsmål om barnets forhold.

Behovet for at udpege en midlertidig forældremyndighedsindehaver

Selvom forældremyndighedsindehaveren er forhindret, beror det på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, om der bør træffes en afgørelse efter § 28. Ved denne vurdering bør der bl.a. lægges vægt på, om der er et konkret og aktuelt behov for at udpege en midlertidig forældremyndighedsindehaver, samt hvor længe forhindringen skønnes at ville vare. Det er således ikke et krav, at der altid udpeges en midlertidig forældremyndighedsindehaver.

Hvis der kun er tale om enkeltstående dispositioner, bør det undersøges, om der i den lovgivning, der gælder på det pågældende område, er mulighed for at løse problemet. Dette er f.eks. tilfældet med hensyn til svangerskabsafbrydelse efter § 99 i sundhedsloven.

Bedst for barnet

Afgørelse om udpegning af en midlertidig forældremyndighedsindehaver træffes ud fra en vurdering af, hvad der er bedst for barnet, jf. §§ 4 og 4 a. Der henvises til punkt 2.1.

Sager om midlertidig forældremyndighed efter § 28 drejer sig typisk om at udpege en person i barnets netværk som forældremyndighedsindehaver. I disse sager er der normalt ikke behov for at foretage nærmere undersøgelser, men sagerne vil dog blive undersøgt i det omfang, oplysningerne giver anledning hertil.

Er det ikke muligt for Familieretshuset at finde en egnet forældremyndighedsindehaver, skal Familieretshuset kontakte kommunen, der efter § 8, stk. 4 eller 5, i barnets lov i fornødent omfang skal medvirke til, at der udpeges en egnet forældremyndighedsindehaver, hvis ingen har forældremyndigheden over et barn.

Tidsbegrænsning af afgørelser om midlertidig forældremyndighed samt fastsættelse af vilkår

Efter § 28 gælder en afgørelse om midlertidig forældremyndighed som nævnt ovenfor kun så længe, forhindringen består, eller indtil barnet ikke længere er undergivet forældremyndighed.

Når forhindringen ikke længere består, bortfalder den midlertidig afgørelse automatisk. Parterne kan give folkeregisteret besked om bortfaldet, men den midlertidige afgørelse er bortfaldet, selvom dette ikke sker.

Der er ikke hjemmel til at fastsætte vilkår om tidsbegrænsning af afgørelser om forældremyndighed efter § 28. Der er heller ikke hjemmel til at fastsætte vilkår for den midlertidige forældremyndighed eller på anden måde foretage indgreb eller begrænsninger i denne.

7.2. Midlertidige afgørelser om barnets bopæl

Efter § 26, stk. 1, i forældreansvarsloven kan Familieretshuset og familieretten efter anmodning træffe midlertidig afgørelse om, hos hvem af forældrene barnet skal have bopæl under behandlingen af en sag om forældremyndighed eller om barnets bopæl. En midlertidig afgørelse om barnets bopæl kan kun komme på tale, hvis en forælder anmoder om det. Der kan samtidig fastsættes midlertidigt samvær, jf. § 29 i forældreansvarsloven. Om midlertidige afgørelser om samvær under en sag om barnets bopæl henvises til punkt 7.3.

Afgørende for vurderingen af, om der skal træffes en midlertidig afgørelse om barnets bopæl, er, hvad der er bedst for barnet under sagen, jf. § 4 i forældreansvarsloven. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at Familieretshuset og familieretten skal have fokus på, at den midlertidige afgørelse om barnets bopæl skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Der henvises til punkt 2.1.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34.

Det er væsentligt at holde sig for øje, at der er en selvstændig forpligtelse til at sikre, at den midlertidige afgørelse medvirker til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling,

der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Sidstnævnte kan bl.a. have selvstændig betydning, hvis en af forældrene har fremsat en påstand om, at den anden forælder har været voldelig.

Familieretshuset skal efter § 7 i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. træffe en midlertidig afgørelse om barnets bopæl hurtigst muligt og så vidt muligt inden fire uger, efter at Familieretshuset har modtaget en anmodning herom. Der kan i den konkrete sag være omstændigheder, der gør, at en midlertidig afgørelse om barnets bopæl skal træffes straks, f.eks. at forælderen eller barnet har været udsat for vold, eller at der er risiko for, at barnet bortføres til udlandet.

Efter § 26, stk. 2, i forældreansvarsloven bortfalder en midlertidig afgørelse om bopæl, når der foreligger en aftale eller afgørelse om bopæl, der kan fuldbyrdes. Der henvises til § 480 i retsplejeloven, hvorefter familierettens domme om barnets bopæl kan fuldbyrdes 14 dage efter domsafsigelsen, medmindre andet er bestemt i dommen.

Efter § 26, stk. 3, bortfalder den midlertidige afgørelse endvidere, hvis anmodningen om, at der træffes afgørelse om bopæl, tilbagekaldes eller afvises, eller hvis forældrene genoptager samlivet.

Grundlaget for en midlertidig afgørelse om barnets bopæl vil oftest være mindre fuldstændigt end for den senere endelige afgørelse, som træffes af familieretten.

Der bør i sager, hvor der er fælles forældremyndighed, og hvor der er uenighed om både forældremyndighed og om barnets bopæl, udvises tilbageholdenhed med at træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, da forældrenes uenighed omkring barnets bopæl i stedet kan løses ved at træffe en midlertidig afgørelse om barnets bopæl.

Der kan ved en midlertidig afgørelse om barnets bopæl bl.a. lægges vægt på barnets tilknytning til forældrene, forældrenes personlige egenskaber, og på hvordan barnet vil reagere ved eventuelt at skulle skifte institution, skole m.v. som følge af en flytning. Spørgsmålet om miljøskift, herunder både i forhold til geografisk lokalitet og i forhold til den følelsesmæssige tilknytning til den hidtidige bopælsforælder, bør også indgå som en central del af vurderingsgrundlaget. Der kan endvidere tages hensyn til, om der foreligger samarbejdsskæbne. Der må ved afgørelsen også tages hensyn til, at der er tale om en midlertidig afgørelse, og at den vil blive fulgt op af en endelig afgørelse. Vurderingen af hvad der er bedst for barnet under sagen, må derfor ske ud fra et kortere perspektiv end, hvis der var tale om en endelig afgørelse om barnets bopæl.

En afgørelse om, hos hvem af forældrene barnet midlertidigt skal have bopæl, kan f.eks. komme på tale i de tilfælde, hvor en forælder anmoder om at få behandlet forældremyndigheds- og bopælsspørgsmålet i situationer, hvor den anden forælder har varslet, at barnet flytter, jf. punkt 4.4. om varslingspligten.

Der kan endvidere træffes midlertidig afgørelse om, at barnet kan tage bopæl hos en forældremyndighedsindehaver, der har eller ønsker at få bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne, jf. § 25, stk. 1, jf. § 17, stk. 1, 2. pkt., i forældreansvarsloven. Der henvises til punkt 4.2.1. om bopæl i udlandet.

Der kan samtidig med en midlertidig afgørelse om barnets bopæl træffes en midlertidig afgørelse om samvær. Der vil endvidere være mulighed for alene at træffe en midlertidig afgørelse om samvær i tilfælde, hvor der ikke er behov for at træffe midlertidig afgørelse om barnets bopæl. På den måde vil barnets behov for en tæt kontakt til begge forældre under behandlingen af sagen kunne tilgodeses. Om midlertidigt samvær henvises til punkt 7.3.

7.3. Midlertidige afgørelser om samvær

Efter anmodning kan Familieretshuset og familieretten efter § 29, stk. 1, i forældreansvarsloven træffe afgørelse om midlertidigt samvær eller om anden kontakt under en sag om samvær. Anmoder en forælder om fastsættelse af samvær, og har denne forælder trods en hidtil jævnlig kontakt ikke aktuel kontakt med barnet, skal Familieretshuset efter § 29 a i forældreansvarsloven og § 8 i bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. træffe afgørelse om midlertidigt kontaktbevarende samvær.

Reglerne om midlertidigt samvær giver mulighed for at imødegå de problemer, som kan opstå, hvis sagsbehandlingen trækker ud, hvilket f.eks. kan skyldes forvaltningslovens partshøringsregler, gennemførelse af konflikthåndtering og rådgivning eller nærmere undersøgelser i sagen. Ved at fastsætte midlertidigt samvær i sådanne situationer kan man sørge for, at barnets forbindelse med den forælder, som barnet ikke bor hos, etableres eller bevares, mens sagen behandles. For at nå dette mål er det nødvendigt hurtigt at træffe en afgørelse, hvilket efter omstændighederne kan medføre, at der fastsættes korte svarfrister.

Familieretshuset bør i forbindelse med behandlingen af en samværsag vejlede forældrene om muligheden for, at der fastsættes midlertidigt samvær. Familieretshuset skal være særligt opmærksom på at vejlede om muligheden for at fastsætte midlertidigt samvær, herunder midlertidigt kontaktbevarende samvær, når der ikke er samvær mellem barnet og den samværsøgende, eller midlertidigt samvær efter § 29 i forældreansvarsloven, når der kun er kontakt i meget begrænset omfang.

7.3.1. Midlertidigt samvær

Afgørende for fastsættelsen af midlertidigt samvær er, hvad der er bedst for barnet under sagen, jf. § 4 i forældreansvarsloven. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at Familieretshuset og familieretten skal have fokus på, at den midlertidige afgørelse bl.a. skal medvirke til at sikre barnets trivsel.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34.

Det er væsentligt at holde sig for øje, at der er en selvstændig forpligtelse til at sikre, at den midlertidige afgørelse medvirker til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Sidstnævnte kan bl.a. have selvstændig betydning, hvis der fra en af forældrene er fremsat en påstand om, at den anden forælder har været voldelig.

Kriteriet om barnets bedste er særlig vigtigt at holde sig for øje i tilfælde, hvor der træffes en afgørelse om midlertidigt samvær på grundlag af en mindre omfattende sagsforberedelse. Om barnets bedste henvises til punkt 2.1.

Familieretshuset kan fastsætte vilkår for udøvelsen af et midlertidigt samvær efter de almindelige bestemmelser i § 21, stk. 1, i forældreansvarsloven, jf. punkt 5.2.

Som eksempel på, hvornår der bør fastsættes midlertidigt samvær, kan nævnes at undersøgelser i sagen, f.eks. børnesagkyndige undersøgelser, trækker ud, eller at der tidligere har været en aftale om samvær.

Er der tvivl om, hvad der i den konkrete sag vil være bedst for barnet, kan fastsættelse af overvåget samvær i en periode være et fornuftigt alternativ, indtil det nærmere er undersøgt, om der er noget til hinder for samvær uden overvågning.

Hvis der ikke er i tvivl om, at der skal være samvær, men der er usikkerhed om omfanget af samværet, bør der hurtigst muligt etableres samvær med et omfang, som Familieretshuset mener, samværet i hvert fald skal have.

Er der tale om en situation, hvor der ikke er kontakt mellem barnet og den ansøgende forælder, skal Familieretshuset afklare, om der kan fastsættes midlertidigt kontaktbevarende samvær efter lovens § 29 a. Der henvises til punkt 7.3.2.

Midlertidigt samvær under en sag om forældremyndighed

Under en forældremyndighedssag kan der opstå behov for hurtigt at træffe en midlertidig afgørelse om f.eks. fastsættelse af samvær. Dette vil normalt ikke være betænkeligt i situationer, hvor den samværssøgende for nylig har boet sammen med barnet.

En midlertidig afgørelse om samvær kan tilgodese barnets behov for at have en tæt kontakt til begge forældre i den tid, der går, indtil den endelige afgørelse om forældremyndigheden foreligger.

En midlertidig afgørelse om samvær vil f.eks. kunne træffes under en forældremyndighedssag, hvor der også er truffet en midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller en midlertidig afgørelse om barnets bopæl, hvis bopælsspørgsmålet også er rejst under forældremyndighedssagen.

Omfanget af et midlertidigt samvær under en verserende forældremyndighedssag skal fastlægges i lyset af, at det er meningen, at barnet skal bevare kontakten med begge forældre under forældremyndighedssagen. Det er muligt at træffe afgørelse om, at barnet kan have samvær i halvdelen af tiden (deleordning) under forældremyndighedssagens behandling, hvis dette er bedst for barnet.

Der er mulighed for under en forældremyndighedssag at anmode om, at der fastsættes samvær efter § 19, stk. 3, jf. § 21 i forældreansvarsloven i stedet for at anmode om midlertidigt samvær efter § 29, stk. 1, i forældreansvarsloven. Anmodningen skal indgives til Familieretshuset og kræver, at der er enighed om, hos hvem af forældrene barnet har bopæl. Hvis der træffes afgørelse om samværet efter § 21, bortfalder samværsaftørelsen, hvis forældremyndighedssagen afsluttes med, at samværsforælderen får forældremyndigheden alene.

Der skal også være opmærksomhed på, at der kan være behov for samtidig med en midlertidig afgørelse om forældremyndighed at træffe en midlertidig afgørelse om ophør af samvær. Det gælder særligt i sager, hvor der er fælles forældremyndighed, den ene forælder er flyttet på krisecenter med barnet på grund af vold i familien, og volden er tilstrækkeligt bestyrket, f.eks. ved anmeldelse til politiet eller kommunen eller ved krisecentererklæring.

Midlertidigt samvær under en sag om barnets bopæl

Ved stillingtagen til omfanget af et midlertidigt samvær under en sag om barnets bopæl er udgangspunktet, at barnet skal bevare kontakten med begge forældre under bopælssagen. Det er muligt at træffe afgørelse om, at barnet kan have samvær halvdelen af tiden (deleordning) under bopælssagens behandling, hvis dette er bedst for barnet.

Der er mulighed for under en bopælssag at anmode om, at der fastsættes samvær efter § 19, stk. 3, jf. § 21, i forældreansvarsloven i stedet for at anmode om midlertidigt samvær efter § 29, stk. 1, i forældreansvarsloven. Dette kan ske, blot der er enighed om, hos hvem barnet for tiden har bopæl. Hvis der træffes afgørelse om samværet efter § 21, bortfalder samværsaftørelsen, hvis bopælssagen afsluttes med, at barnet skal have bopæl hos samværsforælderen.

Endelighed af midlertidige afgørelser om samvær truffet under en forældremyndigheds- eller bopælssag

Midlertidige afgørelser om samvær, som er truffet under en forældremyndigheds- eller bopælssag, bliver automatisk endelige, når der er truffet en endelig afgørelse om forældremyndighed eller barnets bopæl, der kan fuldbyrdes, eller der er indgået en aftale om forældremyndigheden eller om barnets bopæl, jf. § 29, stk. 3, i forældreansvarsloven.

Medmindre samværsforælderen ønsker samværet ændret, er det således ikke nødvendigt for denne at rette fornyet henvendelse til Familieretshuset om samværet, idet den midlertidige samværsafgørelse efter afslutning af forældremyndigheds- eller bopælssagen m.v. bliver endelig. Dette gælder dog kun i forhold til de tilfælde, hvor en afgørelse om forældremyndighed eller barnets bopæl ikke ændrer ved, hos hvilken af forældrene barnet havde bopæl inden afgørelsen.

At midlertidige afgørelser om samvær bliver endelige, når der er truffet en endelig afgørelse om forældremyndighed eller bopæl, afskærer ikke forældrene fra at søge om ændring af samværets omfang m.v. I disse situationer bør der udvises tilbageholdenhed med at afvise en ansøgning om ændring af en afgørelse om midlertidigt samvær, som er blevet endelig. Det forhold, at der er truffet en endelig afgørelse om forældremyndighed eller bopæl, kan således udgøre et væsentligt forandret forhold i relation til § 39 i forældreansvarsloven om afvisning af en anmodning om ændring af samvær, jf. punkt 5.5.1.

7.3.2. Midlertidige afgørelser om ophør eller begrænsning af samvær

Efter § 29, stk. 1, i forældreansvarsloven, er der adgang til midlertidigt at begrænse eller ophæve et eksisterende samvær.

Inden Familieretshuset træffer afgørelse om ophør eller væsentlig begrænsning af samværet, skal samværsforælderen i overensstemmelse med de sædvanlige regler som udgangspunkt altid partshøres. Efter omstændighederne kan Familieretshuset fastsætte en kort svarfrist. Skønnes det, at barnets velfærd er truet, og er samværet umiddelbart forestående, kan afgørelsen undtagelsesvis træffes uden partshøring. Der henvises til § 19 i forvaltningsloven og punkt 7.4.

Kriteriet for midlertidige afgørelser om ophør eller begrænsning af samvær efter § 29, stk. 1, er, at afgørelsen skal træffes efter, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at Familieretshuset og familieretten skal have fokus på, at den midlertidige afgørelse om barnets bopæl skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Der henvises til punkt 2.1.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34.

Det er væsentligt at holde sig for øje, at der er en selvstændig forpligtelse til at sikre, at den midlertidige afgørelse medvirker til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Sidstnævnte kan bl.a. have selvstændig betydning, hvis der fra en af forældrene er fremsat en påstand om, at den anden forælder har været voldelig.

Familieretshuset skal være opmærksom på, at der kan være behov for at træffe en midlertidig afgørelse om ophør af samværet i sager, hvor der for en periode er behov for at friholde barnet fra en konflikt, mens Familieretshusets oplysning af sagen er i gang, eller der foregår bestræbelser på at bibringe forældrene en forståelse for barnets og deres egen situation. Midlertidige afgørelser i sager om samvær vil kunne virke

fremmende for at opnå løsninger mellem forældrene, som begge forældre kan acceptere og er indforstået med at efterkomme. Udgangspunktet i sådanne sager er, at der efter en periode med ”samværsstop” fortsat er samvær, medmindre det under den fortsatte sagsbehandling har vist sig, at det er bedst for barnet, at samværet ophæves. Der er også mulighed for, at forældrene på f.eks. et vejledningsmøde med bistand fra børnesagkyndige aftaler en ”prøveordning” f.eks. i form af begrænset eller overvåget samvær i en periode, med henblik på at forældrene derved bibringes en forståelse af barnets perspektiv.

Familieretshuset skal også være opmærksom på, at der kan være behov for samtidig med en midlertidig afgørelse om forældremyndighed at træffe en midlertidig afgørelse om ophør af samvær. Det gælder særligt i sager, hvor der er fælles forældremyndighed, og den ene forælder er flyttet på krisecenter med barnet på grund af vold i familien, og volden er tilstrækkeligt bestyrket, f.eks. ved anmeldelse til politiet eller kommunen eller ved krisecentererklæring,

En afgørelse om midlertidig begrænsning eller ophævelse af samværet må ikke være mere indgribende, end situationen nødvendiggør. Det er altid barnets bedste, der er afgørende ved vurderingen af sagen.

7.3.2.1. Midlertidige afgørelser om ophør af samvær når barnet opholder sig i en boform efter serviceloven

Efter § 29 b i forældreansvarsloven skal der af hensyn til barnets bedste træffes en midlertidig afgørelse om, at der ikke er samvær eller anden kontakt, når barn opholder sig i en boform efter §§ 109 eller 110 i serviceloven (kvindekrisecenter eller § 110-tilbud) med den ene forælder, og det godtgøres, at opholdet skyldes vold eller trusler om vold fra den anden forælder. Der er således en formodning for, at det i udgangspunktet må anses bedst for barnet, at der i sådanne situationer træffes afgørelse om at suspendere et allerede fastsat samvær eller om midlertidigt at afslå at fastsætte samvær. Dette gælder også kontaktbevarende samvær efter § 29 a i forældreansvarsloven.

Formodningsreglen gælder dog ikke, hvor det helt undtagelsesvist og efter en konkret og individuel vurdering anses for bedst for barnet at have kontakt til samværsforælderen, jf. nedenfor. Afgørelse om suspension af eller afslag på samvær forudsætter, at den forælder, der opholder sig med barnet på kvindekrisecenteret eller § 110-tilbuddet, anmoder om, at der ikke skal være samvær.

Bestemmelsen finder kun anvendelse, hvis det godtgøres, at opholdet skyldes vold eller trusler om vold fra den anden forælder, og det derfor umiddelbart anses for bedst for barnet ikke at have kontakt med den anden forælder. Ved ophold på et kvindekrisecenter kan dette normalt godtgøres ved fremlæggelse af en krisecentererklæring, som kvindekrisecenteret har udfyldt, og ved ophold på et § 110-tilbud kan dette normalt godtgøres ved, at tilbuddet bidrager med lignende oplysninger om årsagen til opholdet m.v.

Med henblik på vurderingen af barnets bedste bør erklæringen m.v. indeholde oplysninger om den vold eller trusler herom, som er foregået i familien, en beskrivelse af behovet for midlertidigt at skærme barnet fra at have kontakt med den anden forælder samt oplysninger om barnets situation og belysning af barnets perspektiv, herunder i forhold til hvordan volden m.v. påvirker barnet, og hvordan barnet selv oplever sin situation i forhold til at have kontakt med den anden forælder.

Det er derfor vigtigt, at Familieretshuset nøje påser, at erklæringen indeholder den fornødne godtgørelse af, at opholdet skyldes vold eller trusler om vold fra den anden forælder og af barnets perspektiv i forhold til at have samvær med samværsforælderen. Er dette ikke tilfældet, finder den foreslåede bestemmelse kun anvendelse, hvis disse forhold kan godtgøres på anden vis f.eks. ved politianmeldelse, skadestuerapport, andre sagkyndige udtalelser m.v.

Fremlægges der ikke en erklæring fra kvindekrisecentret eller tilsvarende oplysninger fra § 110-tilbuddet, vil det bero på en konkret vurdering, om det trods den manglende erklæring vil kunne anses for godtgjort, at betingelserne for at anvende bestemmelsen er opfyldt.

Er den omhandlede vold og de omhandlede trusler anmeldt til politiet, og beslutter politiet ikke at foretage videre i sagen, vil dette indgå i samværsafgørelsen. Politiets beslutning kan give Familieretshuset anledning til at indhente en supplerende krisecentererklæring eller til at foretage andre undersøgelser af sagen.

Flytter barnet fra kvindekrisecenteret eller § 110-tilbuddet, inden der er truffet en midlertidig afgørelse, finder bestemmelsen ikke længere anvendelse. En afgørelse truffet efter bestemmelsen bortfalder dog ikke, selvom barnet efterfølgende flytter fra kvindekrisecenteret eller § 110-tilbuddet, og den bortfalder heller ikke, selvom den omhandlede vold og de omhandlede trusler er anmeldt til politiet, og politiet efter afgørelsen beslutter ikke at foretage videre i sagen. Samværsforælderen vil i disse situationer kunne søge om fastsættelse af midlertidigt samvær under den fortsatte behandling af sagen, jf. punkt 7.3.1.

I de situationer, hvor bestemmelsen ikke finder anvendelse, vil det forhold, at barnet opholder sig på kvindekrisecenteret eller § 110-tilbuddet, indgå i den almindelige vurdering af barnets bedste og hensynet til barnets trivsel og beskyttelse mod vold m.v.

Træffes der afgørelse om at suspendere et samvær eller en anden kontakt eller om midlertidigt at afslå at fastsætte samvær eller anden kontakt, skal afgørelsen følges op af en nærmere undersøgelse af barnets bedste med henblik på, at der træffes en endelig afgørelse i sagen.

Under behandlingen af sagen vil en afgørelse om midlertidigt afslag på samvær kunne ændres således, at der fastsættes midlertidigt samvær eller anden kontakt under den videre behandlingen af sagen, eventuelt alene i begrænset omfang eller under overvågning.

Ved anvendelsen af bestemmelsen er det vigtigt, at Familieretshuset er opmærksom på det bærende princip i forældreansvarsloven om, at der er en generel formodning for, at det er bedst for et barn at have kontakt med begge forældre. Det fremgår derfor af bestemmelsen, at der kan opstå situationer, hvor bestemmelsen vil kunne finde anvendelse, men hvor det helt undtagelsesvist og efter en konkret og individuel vurdering anses for bedst for barnet at have kontakt til samværsforælderen. Det vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis der foreligger aktuelle sagkyndige vurderinger, herunder sagkyndige vurderinger, der er udarbejdet under en verserende sag i Familieretshuset, som dokumenterer, at det er bedst for barnet at have kontakt til forælderen. Der vil således under hensyn til barnets bedste kunne fastsættes samvær, eventuelt under overvågning, eller der vil kunne fastsættes anden kontakt, f.eks. videomøde.

7.3.3. Midlertidigt kontaktbevarende samvær

Det er det klare udgangspunkt i forældreansvarsloven, at barnets forbindelse med begge forældre søges bevaret ved, at barnet har samvær med den forælder, som det ikke har bopæl hos, og at forældrene har et fælles ansvar for, at barnet har samvær.

Når forældre eksempelvis opløser deres samliv, er udgangspunktet således, at barnet ikke bør miste kontakten til den anden forælder. Hvis kontakten er afbrudt uden grund, bør det derfor sikres, at den hurtigst muligt genoprettes, så barnet igen får kontakt med forælderen.

Hvis det af en anmodning om, at der fastsættes samvær, fremgår, at der ikke er kontakt mellem barnet og ansøgeren, skal Familieretshuset, medmindre ansøgeren ikke ønsker dette, træffe en midlertidig afgørelse om kontaktbevarende samvær. Dette gælder dog ikke, hvis der er begrundet tvivl om, at samvær er bedst

for barnet. Afgørelsen skal træffes hurtigst muligt og inden tre uger efter modtagelsen af en anmodning om fastsættelse af samvær, jf. § 29 a i forældreansvarsloven.

Hvis Familieretshuset træffer afgørelse om midlertidigt kontaktbevarende samvær, kan samværet fastsættes som et standardiseret minimumssamvær.

Det standardiserede minimumssamvær fremgår af § 8 i bekendtgørelsen om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. Samværet fastsættes under hensyn til barnets alder:

- Barnet er ikke fyldt 1 år: Der er samvær 1-2 timer hver uge lørdag eller søndag samt 1-2 timer en hverdag hver uge efter Familieretshusets nærmere bestemmelse.
- Barnet er 1-3 år: Der er samvær hver anden lørdag eller søndag kl. 10-17 samt en hverdag i den modsatte uge kl. 16-18.
- Barnet er 4-6 år: Der er samvær hver anden uge fra lørdag kl. 10 til søndag kl. 17.
- Barnet er fyldt 7 år: Der er samvær hver anden uge fra fredag kl. 17 til søndag kl. 17.

Det vil for børn, der ikke er fyldt ét år, ofte være relevant, at Familieretshuset fastsætter nærmere vilkår for samværet, f.eks. at samvær skal foregå hos bopælsforælderen. Der henvises for nærmere om samvær med mindre børn til punkt 5.1.4.

Når der er truffet afgørelse om et midlertidigt kontaktbevarende samvær, skal Familieretshuset fortsætte behandlingen af sagen med henblik på, at Familieretshuset træffer afgørelse eller indbringer sagen for familieretten til afgørelse. Det bemærkes, at formålet med at fastsætte et standardiseret samvær er at undgå, at sagsbehandlingen trækker ud på grund af detaljerede drøftelser af omfanget og placeringen af et midlertidigt samvær, og at formålet med en midlertidig afgørelse dermed forspildes. Hensigten med det standardiserede minimumssamvær er således, at der hurtigt kan træffes en afgørelse, som sikrer en vis kontakt mellem barnet og den ansøgende forælder i en overgangsperiode, indtil der træffes en endelig afgørelse om det fremadrettede samvær. Det standardiserede minimumssamvær er rettet mod de tilfælde, hvor der ikke er begrundet tvivl om, at det er bedst for barnet, at der er en løbende kontakt med den forælder, som barnet hidtil havde en jævnlig kontakt med. Ved en endelig afgørelse om det fremadrettede samværs omfang er Familieretshuset og familieretten ikke bundet af omfanget af det standardiserede samvær. Fastsættelse af et standardiseret minimumssamvær er således ikke til hinder for, at der kort tid efter fastsættes samvær, eventuelt midlertidigt samvær, i et andet omfang end det standardsamvær, som er fastsat midlertidigt.

Da hensigten med fastsættelse af et standardiseret minimumssamvær er at sikre en hurtig genoprettelse af kontakten mellem barn og forælder, kan det standardiserede samvær kun fraviges i særlige tilfælde. Dette skyldes, at der er et væsentligt hensyn til, at barnet ikke mister kontakten til en forælder, som barnet hidtil har haft en jævnlig kontakt til.

Finder Familieretshuset, at betingelserne for at fastsætte midlertidigt kontaktbevarende samvær ikke er opfyldte, skal Familieretshuset træffe afgørelse om afslag på midlertidigt kontaktbevarende samvær. Familieretshusets afgørelse om midlertidigt samvær kan indbringes for familieretten til prøvelse efter § 39 i lov om Familieretshuset.

7.4. Særligt om Familieretshusets partshøring ved midlertidige afgørelser

Der kan i den konkrete sag være omstændigheder, der gør, at en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær skal træffes straks. Uanset dette skal Familieretshuset altid forsøge at foretage den fornødne partshøring, eventuelt med en meget kort svarfrist. Da Familieretshuset normalt

foretager partshøring gennem Offentlig Digital Post, vil det i de fleste situationer være muligt at foretage partshøring, selvom afgørelsen skal træffes meget hurtigt. Der er også mulighed for at foretage partshøringen telefonisk.

Er det ikke muligt at foretage partshøring, kan Familieretshuset efter en konkret vurdering beslutte, at det er nødvendigt at træffe afgørelsen uden partshøring, fordi det af hensyn til barnets bedste er nødvendigt at træffe en så hurtig afgørelse, at der ikke er tid til partshøring.

Efter § 19, stk. 2, nr. 3, gælder partshøringspligten efter § 19, stk. 1, i forvaltningsloven således ikke, hvis partens interesse i, at sagens afgørelse udsættes, findes at burde vige for væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, der taler imod en sådan udsættelse. Bestemmelsen tilsigter netop at give hjemmel til, at myndigheden kan træffe afgørelse uden partshøring i tilfælde, hvor det er af væsentlig betydning for hensynet til barnet hurtigt at træffe en midlertidig afgørelse. Det vil eksempelvis kunne være nødvendigt, hvis en påstand om overgreb mod barnet er tilstrækkeligt sandsynliggjort, og der er behov for hurtigt at træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl.

Hvis Familieretshuset træffer afgørelse uden partshøring, skal Familieretshuset i afgørelsen begrunde den manglende partshøring.

7.5. Ændring af midlertidige afgørelser

En midlertidig afgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær eller anden kontakt kan ændres, jf. § 30 i forældreansvarsloven. Kriteriet for ændring af en midlertidig afgørelse er, at ændringen er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at Familieretshuset og familieretten skal have fokus på, at ændringen af den midlertidige afgørelse skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34 i forældreansvarsloven.

Det er væsentligt at holde sig for øje, at der er en selvstændig forpligtelse til at sikre, at ændringen af den midlertidige afgørelse medvirker til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold. Sidstnævnte kan bl.a. have selvstændig betydning, hvis en af forældrene har fremsat en påstand om, at den anden forælder har været voldelig.

En anmodning om ændring af en midlertidig afgørelse kan afvises, jf. § 39 i forældreansvarsloven. Der henvises til punkt 3.3.4. og 5.5.1.

7.6. Bortførelsesrisiko

I sager, hvor der er bortførelsesrisiko, kan der efter anmodning træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed efter § 26 i forældreansvarsloven. Da det er nødvendigt, at den midlertidige afgørelse træffes hurtigt, vil det være Familieretshuset, der i disse situationer træffer den midlertidige afgørelse, medmindre bortførelsesrisikoen opstår, mens den underliggende sag om forældremyndighed er under behandling i familieretten.

Navnlig i sager, hvor barnets udrejse er nært forestående, bør Familieretshuset foretage en hurtig sagsbehandling for at sikre barnets forbliven i Danmark. Afgørelsen skal dog altid træffes ud fra en konkret

vurdering af, hvad der er bedst for barnet. Afgørelsen kan træffes på et yderst spinkelt grundlag og under samme forudsætninger som efter § 27 i forældreansvarsloven af hensyn til sagens hastende karakter, hvis der er en aktuel bortførelsesrisiko, se nedenfor.

Efter § 27, stk. 1, i forældreansvarsloven kan social- og boligministeren (Koordinationsenheden for Børnebortførelse) træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, hvis der er fælles forældremyndighed, og der er risiko for, at den ene af forældrene vil bringe barnet ud af landet og derved foregribe en afgørelse om forældremyndigheden. Det er en betingelse for at anvende bestemmelsen, at der er en akut bortførelsesrisiko. Der kan f.eks. være tale om, at den ene forælder er forsvundet sammen med barnet, og oplysningerne i sagen tyder på, at den pågældende forælder vil rejse ud af Danmark med barnet.

§ 27 i forældreansvarsloven indeholder i stk. 2 og 3 bestemmelser, der begrænser den tidsmæssige virkning af afgørelser efter bestemmelsens stk. 1.

Hvis en ansøgning om forældremyndigheden i en sådan situation rettes til Familieretshuset, bør Familieretshuset under hensyn til sagens hastende karakter træffe afgørelse efter § 26 i forældreansvarsloven og ikke videreføre ansøgningen til Koordinationsenheden for Børnebortførelse.

Der henvises også til hjemmesiden boernebortfoerelse.dk.

8. Orienteringsretten

Reglerne om adgangen til at få orientering om barnets forhold for en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, findes i § 23 i forældreansvarsloven.

Efter § 23, stk. 1, har den forælder, som ikke har del i forældremyndigheden, ret til efter anmodning at få orientering om barnets forhold fra skoler, børneinstitutioner, social- og sundhedsvæsenet samt private sygehuse, privat praktiserende læger og tandlæger. Denne forælder har endvidere ret til at få udleveret dokumenter om barnets forhold, hvis disse findes på skoler og i børneinstitutioner.

Adgangen for de i stk. 1 nævnte institutioner m.v. til at nægte at give konkrete oplysninger og udlevere dokumenter om barnets forhold fremgår af § 23, stk. 2. Efter denne bestemmelse kan institutionen m.v. nægte at give oplysninger m.v., hvis det må antages at være til skade for barnet. En afgørelse herom kan påklages til Familieretshuset, jf. § 41, stk. 2, i forældreansvarsloven, der visiterer klagen til behandling som en § 6-sag. Familieretshuset træffer afgørelse i sagen efter § 26 i lov om Familieretshuset. Der henvises til § 6, stk. 2, nr. 4, i Familieretshusloven.

Familieretshuset og familieretten kan i særlige tilfælde efter anmodning fra forældremyndighedsindehaveren eller fra en af de i institutioner m.v., der er nævnt i § 23, stk. 1, fratage den forælder, der ikke har forældremyndigheden, adgangen til at få orientering og få udleveret dokumenter efter § 23, stk. 1. Anmodning herom indgives til Familieretshuset, der visiterer sagen til behandling som en § 6-sag eller en § 7-sag. Hvis sagen visiteres til behandling som en § 6-sag, træffes afgørelsen som udgangspunkt af Familieretshuset, jf. § 26 i lov om Familieretshuset. Familieretshusets afgørelse kan indbringes for familieretten, jf. § 39 i lov om Familieretshuset. Hvis sagen behandles som en § 7-sag, eller der undtagelsesvist er tale om en § 6-sag, der indeholder komplicerede faktiske eller juridiske problemstillinger, træffes afgørelsen af familieretten, jf. § 27, stk. 2, nr. 1, og § 32 i lov om Familieretshuset.

8.1. Orienteringsretten efter § 23, stk. 1

Efter § 23, stk. 1, har skoler, børneinstitutioner, social- og sundhedsvæsenet, private sygehuse, privat praktiserende læger og tandlæger pligt til efter anmodning at videregive oplysninger om barnets forhold

til den af forældrene, der ikke har forældremyndigheden. Forældremyndighedsindehaveren kan ikke gøre indsigelse mod udlevering af disse oplysninger og dokumenter til den anden forælder.

De institutioner m.v., der er omfattet af bestemmelsen, er institutioner m.v., der har direkte kontakt med børn. Bestemmelsens primære anvendelsesområde er således kommunerne (undervisning, daginstitutioner, socialforvaltning m.v.) og sundhedsvæsenet (inkl. den private del). Folkeskoler, private skoler, der giver undervisning på folkeskoleniveau, gymnasier, handelsskoler og andre ungdomsuddannelser m.v., vuggestuer, børnehaver, fritidshjem, den kommunale dagpleje, socialforvaltningen, den kommunale Pædagogisk Psykologisk Rådgivning, private og selvejende anbringelsessteder, hospitaler, læger, sygeplejersker, sundhedsplejersker, private sygehuse, privat praktiserende læger og tandlæger er eksempler på institutioner m.v., der er omfattet af bestemmelsen, mens privatpraktiserende psykologer ikke er omfattede af bestemmelsen.

Pligten til at videregive oplysninger om barnet indtræder kun, hvis der foreligger en konkret og individuel anmodning om orientering fra den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden. Institutionen m.v. har således ikke pligt til løbende at give orientering om barnets forhold, og forælderen har ikke krav på, at en stående anmodning om generelt at blive orienteret imødekommes.

Det bemærkes, at det er uden betydning, om den pågældende forælder har ret til samvær med barnet. Hvis der er tvivl om slægtskabet, påhviler det den pågældende forælder at fremlægge dokumentation herfor, f.eks. i form af fødselsattest eller udskrift fra CPR.

De oplysninger, som en forælder, der ikke har forældremyndigheden, har ret til at få orientering om efter § 23, stk. 1, er de samme oplysninger, som en forældremyndighedsindehaver kan få fra institutionen m.v. Dette kan f.eks. være oplysninger fra skolen om barnets standpunkt, faglige udvikling, trivsel m.v. Afgrænsningen af adgangen til at få oplysninger om barnet er den samme for begge forældre. Hvis forældremyndighedsindehaveren som følge af tavshedspligtsregler er afskåret fra at få oplysninger om barnet, vil den anden forælder således heller ikke kunne få disse oplysninger. Det bemærkes, at der ikke må videregives fortrolige oplysninger om forældremyndighedsindehaverens forhold til den forælder, der ikke har forældremyndigheden. Dette kan f.eks. være oplysninger om forældremyndighedsindehaverens fysiske eller psykiske helbredstilstand eller oplysning om forældremyndighedsindehaverens og dermed også barnets beskyttede adresse.

Retten til orientering efter § 23 giver ikke den pågældende forælder adgang til at have en aktiv kontakt med institutionen m.v., og orienteringsretten kan heller ikke danne grundlag for anmodninger eller krav til institutionen m.v., f.eks. anmodninger om foretagelse af en lægelig undersøgelse af barnet.

Bestemmelsen om orienteringsretten medfører ikke partsstatus for den pågældende forælder og medfører heller ikke adgang til at repræsentere barnet, f.eks. ved at være medlem af skole- eller forældrebestyrelser. Bestemmelsen giver heller ikke den pågældende forælder ret til at besøge barnet under f.eks. en hospitalsindlæggelse, idet dette er reguleret af aftaler eller afgørelser om samvær. Endelig kan der ikke under henvisning til § 23 opnås adgang til skoleintra-systemer m.v.

Det er op til den pågældende institution m.v. at beslutte, på hvilken måde orienteringen om barnets forhold foregår. Orientering kan således ske ved mundtlige oplysninger eller ved skriftlig orientering, f.eks. ved uddrag af journal, hvis institutionen m.v. vurderer, at en skriftlig orientering er mest hensigtsmæssig. Bestemmelsen medfører således et krav på efter anmodning af få orientering om barnets forhold fra institutioner m.v., men ikke et krav på at modtage skriftlig orientering. Bestemmelsen medfører ikke ret til aktindsigt, og den pågældende forælder har derfor ikke krav på at få udleveret kopier af sagsakter vedrørende barnet i videre omfang end efter de almindelige regler om aktindsigt i offentlighedsloven. Undtaget herfra er dog dokumenter om barnets forhold, hvis disse findes på skoler og institutioner,

idet den forælder, der ikke har forældremyndigheden, efter § 23, stk. 1, 2. pkt., har ret til at få udleveret sådanne dokumenter. Den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, har således ret til at få kopi af f.eks. barnets karakterudskrifter, elevhandleplaner, sprogvurderinger eller andre skriftlige dokumenter vedrørende barnet. Det bemærkes, at retten til at få udleveret dokumenter fra skoler og børneinstitutioner alene er en ret til at få udleveret eksisterende dokumenter. Bestemmelsen medfører således ikke, at den pågældende forælder har krav på at modtage en særlig redegørelse el.lign. om barnets forhold i øvrigt.

8.2. Adgangen til at nægte at give orientering m.v. efter § 23, stk. 2

Efter § 23, stk. 2, kan de i § 23, stk. 1, nævnte institutioner m.v. nægte at give konkrete oplysninger og udlevere dokumenter om barnets forhold, hvis det er til skade for barnet.

Bestemmelsen giver institutionen m.v. adgang til helt eller delvist at nægte at give konkrete oplysninger m.v. efter § 23, stk. 1, hvis det må antages at være til skade for barnet. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis en videregivelse af oplysningerne vil medføre en uforholdsmæssig belastning af forholdet mellem barnet og den pågældende forælder. Vurderingen heraf vil bero på en konkret skønsmæssig vurdering, som den pågældende institution m.v. må foretage.

Institutionen m.v. skal ved afgørelser efter § 23, stk. 2, iagttage de almindelige sagsbehandlingsregler i forvaltningsloven. Det bemærkes i den forbindelse, at det følger af § 13 i offentlighedsloven, at i sager, hvor der vil blive truffet afgørelse af en forvaltningsmyndighed, skal en myndighed, der mundtligt modtager oplysninger vedrørende en sags faktiske omstændigheder, der er af betydning for sagens afgørelse, gøre notat om indholdet af oplysningerne. Det følger endvidere af god forvaltningsskik, at en myndighed også uden for anvendelsesområdet for offentlighedslovens § 13 bør drage omsorg for at foretage skriftligt notat om ekspeditioner af væsentlig betydning for behandlingen af en sag, såfremt de ikke fremgår af sagens akter i øvrigt. Der bør således efter offentlighedslovens § 13 gøres notat om f.eks. en mundtlig anmodning om orientering efter bestemmelsen og institutionens mundtlige besvarelse af en sådan anmodning. Træffer en skole eller børneinstitution afgørelse om at undtage visse oplysninger i et dokument om barnets forhold, skal forvaltningslovens regler om begrundelse og klagevejledning følges.

Det bemærkes, at bestemmelsen giver mulighed for at nægte at give konkrete oplysninger. Hvis forældremyndighedsindehaveren eller en af de i stk. 1 nævnte institutioner ønsker generel begrænsning i retten til orientering, må der ansøges om fratagelse af retten hertil efter § 23, stk. 3.

Klageadgang i relation til afgørelser efter § 23, stk. 2

En afgørelse om at nægte at give konkrete oplysninger og udlevere dokumenter om barnets forhold, som er truffet af en af de i § 23, stk. 1, nævnte institutioner m.v., kan påklages til Familieretshuset, jf. § 41, stk. 2, i forældreansvarsloven. Efter § 41, stk. 2, kan f.eks. en skoles afgørelse om at nægte at udlevere et konkret dokument til den forælder, der ikke har forældremyndigheden, således påklages til Familieretshuset. Det er alene den forælder, der ikke har forældremyndigheden, der kan påklage en afgørelse efter § 23, stk. 2, til Familieretshuset, jf. § 41, stk. 2, i forældreansvarsloven.

Alle afgørelser om orientering truffet efter § 23, stk. 2, kan påklages, uanset på hvilket niveau afgørelsen er truffet. Det er således op til den pågældende myndighed eller institution at beslutte, hvilke personer der kan træffe afgørelser efter bestemmelsen.

Det bemærkes, at klageadgangen er begrænset til situationer, hvor orienteringsretten helt eller delvist er nægtet i konkrete tilfælde, og hvor skolen eller børneinstitutionen har nægtet at udlevere dokumenter om barnets forhold.

Det er i vidt omfang overladt til den enkelte institution m.v. at tilrettelægge, hvordan og i hvilket omfang der skal ske orientering. Familieretshuset skal alene foretage en prøvelse af, om der er handlet inden for rammerne af det skøn, som institutionen m.v. er givet i medfør af bestemmelsen.

Det bemærkes, at afgørelser efter § 23, stk. 2, der er truffet af sundhedsvæsenet, ikke er omfattet af klageadgangen i § 41, stk. 2. Dette skyldes, at klager vedrørende sundhedspersoner i den offentlige såvel som i den private sundhedssektor behandles af Styrelsen for Patientsikkerhed. Klager over afgørelser om orienteringsretten, der er truffet af sundhedsvæsenet, skal således indbringes for Styrelsen for Patientsikkerhed. Dette gælder også afgørelser truffet af privat praktiserende tandlæger, der har overenskomst med sygesikringen.

Familieretshuset visiterer efter § 6, stk. 2, nr. 4, i lov om Familieretshuset en klage efter § 41, stk. 2, til behandling som en § 6-sag. Familieretshuset træffer afgørelse i sagen efter § 26 i lov om Familieretshuset, og Familieretshusets afgørelse kan efter § 39 i Familieretshuset indbringes for familieretten til prøvelse. Hvis sagen ikke er principiel eller har generel betydning, kan familieretten ved kendelse afvise at behandle sagen, jf. § 448 d, stk. 2, i retsplejeloven. Da det er familieretten, der foretager vurderingen heraf, skal Familieretshuset indbringe afgørelsen for familieretten, når der modtages en anmodning om, at afgørelsen indbringes.

8.3. Fratagelse af retten til orientering

Efter § 23, stk. 3, i lov om Familieretshuset kan der i særlige tilfælde efter anmodning fra forældremyndighedsindehaveren eller fra en af de i § 23, stk. 1, nævnte institutioner m.v. træffes afgørelse om at fratage den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, adgangen til at få orientering og få udleveret dokumenter efter stk. 1.

Som det fremgår af bestemmelsen, skal der foreligge en anmodning fra forældremyndighedsindehaveren eller en af de i § 23, stk. 1, nævnte institutioner m.v., før der kan træffes afgørelse om at fratage den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, adgangen til at få orientering m.v. efter § 23, stk. 3. Anmodningen skal indgives til Familieretshuset, der visiterer sagen til behandling som en § 6-sag eller § 7-sag. Hvis sagen visiteres til behandling som en § 6-sag, træffes afgørelsen som udgangspunkt af Familieretshuset, jf. § 26 i lov om Familieretshuset. Familieretshusets afgørelse kan indbringes for familieretten, jf. § 39 i lov om Familieretshuset. Hvis sagen behandles som en § 7-sag, eller der undtagelsesvist er tale om en § 6-sag, der indeholder komplicerede faktiske eller juridiske problemstillinger, træffes afgørelsen af familieretten, jf. § 27, stk. 2, nr. 1, og § 32.

Der kan ved vurderingen af, om der er grundlag for at fratage adgangen til at få orientering og til at få udleveret dokumenter efter § 23, stk. 1, lægges vægt på, om den pågældende forælder benytter adgangen til at få orientering i et sådant omfang, at det må anses for en urimelig belastning for institutionen m.v. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis den pågældende forælder gentagne gange måske næsten dagligt retter henvendelse til institutionen om mindre spørgsmål vedrørende barnet. Der kan i den forbindelse bl.a. tages hensyn til, om der er tale om en lille skole eller børneinstitution med begrænsede ressourcer til at imødekomme gentagne anmodninger om orientering om barnet.

Fremsættes anmodningen om fratagelse af adgangen til at få orientering efter § 23, stk. 1, af forældremyndighedsindehaveren, kan de grunde, der kan føre til et afslag på eller ophævelse af samvær, også tale for en fratagelse af orienteringsretten. Dette kan ligeledes være tilfældet, hvor forældremyndighedsindehaveren har beskyttet adresse, og hvor det skønnes, at der er gode grunde hertil, samt at der er risiko for, at oplysninger fra offentlige myndigheder vil kunne røbe adressen.

Ved afgørelser om fratagelse af retten til orientering gælder der ikke en forpligtelse til at inddrage barnet direkte i sagen. Dette skyldes, at retten til orientering er en ret for den forælder, der ikke har forældremyndigheden, og at afgørelser om begrænsning eller fratagelse af denne ret ikke berører barnet direkte.

Afgørelse om fratagelse af adgangen til at få orientering og få udleveret dokumenter efter stk. 1 har virkning fra det tidspunkt, hvor institutionen m.v. modtager meddelelse om afgørelsen om fratagelse. Det bemærkes, at forældrene skal orienteres om afgørelsen.

8.4. Bortfald af retten til orientering i sager om adoption uden samtykke

Efter § 23, stk. 4, i forældreansvarsloven bortfalder forældrenes adgangen til at få orientering m.v. om barnet, når barnet er midlertidigt placeret hos en adoptionsansøger efter § 32 a i adoptionsloven. Dette har virkning fra det tidspunkt, hvor den pågældende institutionen m.v. modtager meddelelse om, at barnet er blevet midlertidigt placeret. Det påhviler adoptionsansøgerne at give besked til de relevante institutioner m.v. om, at orienteringsretten er bortfaldet. Ankestyrelsen sørger for at orientere dem herom i forbindelse med behandlingen af adoptionssagen.

Det følger af § 32 a i adoptionsloven, at når Ankestyrelsen har truffet afgørelse om, at et barn skal adopteres uden forældresamtykke, placeres barnet hos den ansøger med godkendelse som adoptant, der er udvalgt af Adoptionsnævnet til at adoptere barnet. Under den midlertidige placering har ansøgeren forældremyndigheden over barnet efter § 7 a, stk. 5, i forældreansvarsloven, jf. punkt 3.2.3.

Den midlertidige placering ophører, når Ankestyrelsen meddeler bevilling til adoption efter § 1, 2. pkt., eller retten afsiger dom om, at Ankestyrelsens afgørelse om adoption ophæves, og ankefristen herfor er udløbet.

9. Fuldbyrkelse af forældreansvar

Reglerne om fuldbyrkelse af forældremyndighed, barnets bopæl og samvær findes i kapitel 42 b i retsplejeloven, der bl.a. skal læses i sammenhæng med de generelle fuldbyrkelsesregler i kapitel 45 og 46 i retsplejeloven. Afgørelse om fuldbyrkelse af afgørelser og aftaler om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær træffes af familieretten. Fuldbyrkelse kan efter § 456 p i retsplejeloven kun ske under hensyn til barnet og skal varetage barnets bedste. Fuldbyrkelse kan dermed alene ske for barnets skyld og ikke for en forælders skyld.

Efter § 478, stk. 1, nr. 1 og 3, i retsplejeloven kan fuldbyrkelse efter kapitel 42 b bl.a. ske på grundlag af domme, kendelser, afgørelser og retsforlig om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær, aftaler om forældremyndighed, der er anmeldt til eller godkendt af Familieretshuset eller familieretten, aftaler om barnets bopæl og samvær, der er indgået over for Familieretshuset, samt aftaler om barnets bopæl og samvær, når det udtrykkeligt i aftalen er bestemt, at den kan tjene som grundlag for fuldbyrkelse.

Efter § 596 i retsplejeloven kan forældremyndighed og barnets bopæl, der ikke bygger på en afgørelse eller aftale, ligeledes fuldbyrkes efter kapitel 42 b.

Der kan efter § 456 p i retsplejeloven kun ske fuldbyrkelse, hvis der ikke af hensyn til barnet er behov for at henvise sagen til Familieretshuset til vurdering af, om den aftale eller afgørelse, der søges fuldbyrket, skal ændres eller ophæves. En henvisning af sagen kan f.eks. være relevant, hvis der foreligger nye oplysninger, forandrede forhold eller andre omstændigheder, der gør det relevant at overveje, om den gældende aftale eller afgørelse er til barnets bedste.

Familieretshuset kan ikke behandle en henvist sag, hvis Familieretshuset ikke har international kompetence til at behandle sagen. Der henvises til punkt 2.5.

Hvis der ikke er grundlag for at henvise sagen til behandling i Familieretshuset, kan fuldbyrdelse som nævnt ovenfor alene ske af hensyn til barnet og til varetagelse af barnets bedste. I denne vurdering skal der tages hensyn til barnets ret til beskyttelse, herunder at barnet ikke fastholdes i en skadelig loyalitetskonflikt mellem forældrene.

Familieretten kan som middel til fuldbyrdelse af forældreansvar anvende tvangsbøder eller umiddelbar magt ved tilbageholdelse af den forælder, der har barnet, eller ved afhentning af barnet, jf. retsplejelovens § 456 q, stk. 2. Dog kan samvær med andre end barnets forælder efter forældreansvarslovens §§ 20 og 20 a kun fuldbyrdes ved anvendelse af tvangsbøder.

Hvis der skal anvendes umiddelbar magt, er det efter retsplejelovens § 456 r, stk. 5, udgangspunktet, at det skal ske ved tilbageholdelse af den forælder, der har barnet, et andet sted end barnets opholdssted. Hvis dette ikke er muligt, skal familieretten vurdere, om der er grundlag for at gennemføre fuldbyrdelsen ved afhentning af barnet. Hvis dette undtagelsesvist er tilfældet i den konkrete sag, skal der deltage en børnesagkyndig fra Børneenheden og en repræsentant fra kommunen til at varetage barnets interesser, medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder. Den børnesagkyndige skal til brug for familierettens vurdering foretage en vurdering af, om fuldbyrdelse sker af hensyn til barnet og varetager barnets bedste.

Familieretten skal også ved valget af fuldbyrdelsesmiddel sikre, at det er til barnets bedste. Efter proportionalitetsprincippet bør familieretten anvende det mindst muligt indgribende middel, som må antages at kunne påvirke den tilbageholdende forælders adfærd.

Når familieretten modtager en anmodning om fuldbyrdelse, indkaldes parterne normalt først til et møde i familieretten. Familieretten kan i den forbindelse tilkalde en repræsentant fra kommunen til at varetage barnets interesser under sagen, jf. retsplejelovens § 456 r, stk. 1.

Efter § 456, stk. 1, 2. pkt., kan familieretten give en kortere udsættelse af sagen f.eks. på forligsbestræbelser.

Efter § 456 r, stk. 2, skal familieretten afholde en samtale med barnet om fuldbyrdelsen, hvis barnet har den fornødne alder og modenhed, således at barnet får mulighed for at give udtryk for sine egne synspunkter. Samtalen skal afholdes, medmindre det er til skade for barnet. Hvis der afholdes en samtale med barnet, skal der deltage en børnesagkyndig eller en repræsentant for kommunen. Den børnesagkyndige skal komme fra Børneenheden, medmindre der foreligger særlige omstændigheder. Retsplejelovens § 450 b, stk. 1, 1. pkt., og § 450 b, stk. 3, hvorefter, at parterne ikke er til stede under samtalen, men efter samtalen skal gøres bekendt med hovedindholdet af samtalen, finder tilsvarende anvendelse.

Familieretten kan endvidere i tvivlstilfælde udsætte fuldbyrdelsen på en børnesagkyndig undersøgelse, jf. retsplejelovens § 456 q, stk. 3.

Fuldbyrdelse kan som ovenfor anført ske ved anvendelse af tvangsbøder eller umiddelbar magt.

Tvangsbøder fastsættes som daglige eller ugentlige bøder, der løber, indtil barnet udleveres, jf. § 456 r, stk. 3. Bødens størrelse skal fastlægges i forhold til indkomsten hos den forælder, der har barnet. Bøden fastsættes som minimum til 1.500 kr. Ved fuldbyrdelse af en afgørelse eller aftale om samvær kan der

fastsættes en enkelt bøde, der forfalder, når bestemmelsen om udøvelse af samværet ikke efterkommes på et nærmere angivet tidspunkt.

Social-, Bolig- og Ældreministeriet, den 11. december 2023

MALENE VESTERGAARD

/ Carina Fogt-Nielsen